

VERSLAG
der
BOEKBEORDEELING

over 1907,

door de Commissiën van „JACHIN”,

onder redactie van

J. P. TAZELAAR.

HEUSDEN.
A. GEZELLE MEERBURG.
1907.

Prijs 10 cent.
Franco per post 15 cent.

Leden der Commissiën voor de Boekbeoordeeling.

a. De Leden van het Hoofdbestuur:

- Ds. J. N. LINDEBOOM te *Zutphen*, Voorzitter.
- P. ORANJE te *Amsterdam*, 1e Secretaris.
- Ds. J. P. TAZELAAR te *Weesp*, 2e Secretaris.
- A. VAN NAMEN HZN. te *Zwijndrecht*.
- D. MULDER te *Zierikzee*.
- P. KOSTER te *Appelscha*.
- Ds. J. DOUMA te *Leiden*.

b. De H. H. Predikanten:

- Ds. A. VAN ANDEL te *Heerenveen*.
- Ds. J. VAN ANKEN te *Wezep (Gelderland)*.
- Ds. A. DE GEUS te *Lemmer*.
- Ds. A. DEN HARTOGH te *Apeldoorn*.
- Ds. E. C. B. VAN HERWERDEN te *Rhoon*.
- Ds. C. LINDEBOOM te *Apeldoorn*.
- DR. S. O. LOS te *Hilversum*.
- Ds. G. RENTING te *Winterswijk*.
- Ds. W. SIEDERS te *Vlaardingen*.
- DR. B. WIELENGA te *Arnhem*.
- Ds. G. WIELENGA te *Delft*.

c. De H. H. Onderwijzers:

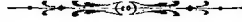
- R. BEUKEMA Hoofdonderwijzer te *Hoogeveen*.
- J. BUIKEMA » » *Alteveer*.
- J. A. DELHAAS » » *Groningen*.
- F. LETTINGA » » *Amsterdam*.
- J. SCHAAP Hz. » » *Leiden*.
- C. STAAL Pz » » *Tiel*.
- J. STAAL Pz. » » *Aalten*.
- J. A. G. DE WAAL » » *Kampen*.
- D. VAN WIJCK » » *De Lier*.
- J. C. WIRTZ Cz. Districts-schoolopziener *Winschoten*.

Elke Commissie bestaat uit 3 personen.

Ieder lid der Commissie ontvangt een exemplaar van de ter beoordeeling ingezonden boekjes, en zendt zijn recensie op het daartoe verstrekte formulier bij den tweeden Secretaris in, die daaruit het Verslag der Boekbeoordeeling opstelt.

Een boekje wordt goed- of afgekeurd, al naar gelang er twee van de drie stemmen voor of tegen zijn.

Algemeene Beschouwingen.

Het naderende Kerstfeest doet elk jaar een berg van kinderboekjes verrijzen. Ook nu hebben de Christelijke boekhandelaars hun uitgaven weder aan de markt gebracht. De heeren G. F. CALLENBACH te *Nijkerk*, J. M. BREDÉE te *Rotterdam*, OOSTERBAAN EN LE COINTRE te *Goes*, W. KIRCHNER te *Amsterdam*, F. P. D'HUY te *Middelburg* en A. GEZELLE MEERBURG te *Heusden* zonden op »JACHIN's uitnoodiging hun nieuwe uitgaven welwillend ter beoordeeling toe.

Boeken en boekjes, wandteksten, prenten en platen, belooningskaartjes en scheurkalenders, vormden het bonte velerlei, dat als een hoorn des overvloeds in pracht van kleuren en tinten voor onze oogen werd uitgespreid. Er is wederom ruime keuze van al, wat men op dit terrein maar kan begeeren. Elk Zondagsschoolbestuur kan zelfs voor weinig geld goede zaken doen.

Ruim 40 boekjes worden in dit Verslag besproken. Enkele (een 4-tal) moesten, als voor onze Zondagsscholen onbruikbaar, terzijde worden gelegd. Zes andere konden slechts voorwaardelijk worden aanbevolen. Van de overige werden er 20 goedgekeurd en 14 mochten — wij 't was ons een genot, het te doen — met warmte aanprijzen, wijl ze zeer goed, zelfs uitstekend zijn.

Een enkel woord over deze recensies vinde hier een goed onderkomen.

Als wij allereerst den totaal-indruk vertolken, die onze boekenschouw dit jaar bij ons wekte, dan moeten wij verklaren, dat wij ditmaal wel wat teleurgesteld werden. Gelijk onzen lezers bekend is, houden wij historische boeken voor de beste, die wij onzen kinderen in handen kunnen geven. Een goed geschiedkundig verhaal — wij zeggen dat elk jaar — weegt minstens tien fantasie-vertellingen op. En nu konden wij een gevoel van teleurstelling niet onderdrukken, toen wij ontdekten, dat bij den heer CALLENBACH tegen 25 novellistische boekjes, slechts 10 geschiedkundige werkjes het licht zagen. Bij de uitgaven van den heer BREDÉE was de verhouding 3 tegen 1.

Mochten wij ons in de laatste jaren er over verblijden, dat het peil der kinderlectuur klom, wijl verscheidene flinke historische boeken verschenen, dit jaar is het peil o. i. niet gestegen, veeleer wat gedaald. Het doet ons leed, dit te moeten zeggen. Evenwel mogen wij het niet verzwijgen. Bescheidenlijk zouden wij er bij de uitgevers op willenaan-dringen, dat een volgend jaar D. V. deze verhouding meer evenredig mocht zijn. Ditmaal is het historische genre zeker te zwak vertegenwoordigd.

Als wij wenschen, dat het peil der kinderboeken omhoog moge gaan, bedoelen wij daarmede, dat er meer dan thans het geval was, kloeke, geschiedkundige werkjes worden aangeboden. Voorts begeeren wij ook boeiende reisverhalen, waarin door treffende natuurbeschouwingen de grootheid van Gods werken wordt geschetst; die achten wij ook alleszins uitnemend.

Nu kan het best zijn, dat de fantasievertellingen meer in den smaak vallen dan een kloek geschiedverhaal. En in zooverre een uitgever handelaar is, verstaan wij het, dat hij daarmede rekening houdt. Doch een uitgever en vooral een Christelijk uitgever heeft ook een roeping als pædagog. Hij kan leiding geven aan den smaak en den zin voor degelijke lectuur trachten te wekken en te verlevendigen.

Doel van een kinderboekje mag maar niet zijn, de jeugd in ledige oogenblikken aangenaam bezig te houden. Wij moeten hooger mikken. Goede lectuur moet vormen en ontwikkelen. En dat hooge doel wordt door een historisch werkje of door een flink reisverhaal veel beter bereikt dan door een fantasieboekje. Als wij den geest onzer kinderen verkwikken, opheffen en bezielen willen, kan dat ongetwijfeld het best, door hen de heldenfiguren en heldenfeiten uit ons glorierijk geschiedboek voor den geest te roepen. Deze zullen, mits ze met bekwame pen geschetst worden, bij onze jongens en meisjes geestdrift in de ziel doen ontvonken. Wij leven in tijden van ontaarding en verflauwing. Tegenover de schare van hen, die de vuisten balt tegen God en zijn Woord, staat een groote menigte, die van zwakheid en vootheid in elkaar dreigt te zakken. Beginselloosheid neemt steeds meer toe. Daartegenover moeten wij trachten onze jeugd te stalen en te sterken. Niets is heilzamer, dan dat onze kinderen van jongsaf gevoed worden met het merg uit de beenderen van den ouden Nederlandschen leeuw.

Als wij de oude kinderboeken, d. w. z. die uit de 18e eeuw, vergelijken met de nieuwere lectuur voor de jeugd, valt een scherpe tegenstelling in het oog. Gij behoeft slechts het geschrift over deze materie, door Mevr. KNUTTTEL geschreven *) te raadplegen, en ge verbaast u over »het geestelijk taai-taai,” waarop de lieve jeugd daar in groote hoeveelheden werd onthaald. 't Was de tijd van het rationalisme. De menschen waren toen begripsmenschen. Zoo zelfs, dat men ook in de kinderboeken steeds betoog en vermaan vindt, gesausd met eindeloos moraliseeren. Terecht is opgemerkt: »Men was toen veel te verstandig, om een Kinderziel te verstaan.” Het was trouwens ook nog niet de »Eeuw van het kind”, maar de eeuw der verstandelijke en verstandige menschen, die het zóó druk met zich zelf en met elkander hadden, dat men eigenlijk geen tijd vinden kon, om met de kinderen zich veel in te laten. Bovendien, wat was

*) Oude Kinderboeken. Paedagogie en Moraal in Oude Nederlandsche Kinderboeken, door Elize Knuttel. Fabius 's-Gravenhage, M. Nijhoff. 1906.

er van zoo'n »ongevormd Kind'', 't welk »nog niet door 't Redelicht geleid'' werd, ook te wachten?

Wie zou in zulk een tijd durven hopen, dat men lieve kinderkopjes schetsen en tafereeltjes uit het kinderleven natuurlijk boetseeren zou?

Onze kinderlectuur is in menig opzicht aan de bovengenoemde geheel tegenovergesteld. Niet, alsof ook nu nog in de verhalen geen filosoofjes van 8 of 10 jaar hoog wijs sprekende worden ingevoerd. Tegen deze wanschepseltjes van des Schrijvers fantasie hebben wij steeds gewaarschuwd. Ook dit jaar moesten wij ze weer ontmoeten. Die boeken-kinderen waken altijd slechts weezin bij ons.

Evenwel merken wij, als gezegd, een groote tegenstelling op.

In de kinderlectuur wordt de jeugd tegenwoordig niet op »geestelijk taai - taai'' vergast, maar - dikwijls althans - op lauw suikerwater. Menig boekje biedt een verhaal van 20 à 30 bladzijden, waarin een klein, onbeduidend feitje met grooten omhaal van woorden wordt behandeld. Zulk een werkje doet u denken aan een kind in een doopjurk. Een handje vol is het slechts, doch het doopkleed hangt wijd en lang, schier tot op den grond toe, neer.

De inhoud van menig boekje bestaat in niets anders dan woorden, al maar woorden, die aangelengd worden met eenige verjes, en zoo kreeg men de 1 of 2 vel druks vol. Dergelijke boekjes brengen u het oude: »Kraantje, kraantje, lek, lek, lek'' voor den geest. Doch onder den drop van zoo'n lekkend kraantje krijgt het kind zelfs geen kroesje verfrisschend water.

Schier in elk verslag moet er over zulke onbeduidende werkjes geklaagd worden.

Het realisme speelt o, zoo groote rol in onze litteratuur. Alleen onze Christelijke kinderlectuur bleef voor een goed deel daaraan nog gespeend. Wij hebben hier natuurlijk het oog op het gezonde en Schriftuurlijke realisme. In vele boekjes wordt zelfs te weinig realiteit, zoo bitter weinig zaaks gevonden.

Geen beter geneesmiddel tegen deze kwaal — want een kwaal is het, en een ernstige ook — is er o. i., dan dat onze schrijvers zich op de velden der historie begeven. In de mijn van ons nationale leven zijn nog vele goudaderen te ontgraven, bij den glans van welker metaal het klatergoud der fantasievertellinkjes ten eenen male verbleekt.

Wij dringen hierop met te meer nadruk aan, wyl tegenwoordig een geslacht van jeugdige schrijvers optreedt. Ook ditmaal troffen wij weer nieuwe namen aan. Laat het ons vergund zijn, te zeggen, dat al wie de roeping eens auteurs voor de jeugd in zich gevoelt, nog altijd in DE LIEFDE en VAN LUMMEL kostelijke exempelen vinden, wier spoor met toenemend succes gevolgd wordt door HOOGENBIRK en Mej. VAN DER FLIER. En wij zijn er zeker van, als WILHELM. RIEM-VIS en IDA KELLER, om alleen deze twee te noemen, de schatkameren onzer historie

zich ontsloten, ook zij hier met eere zouden genoemd mogen worden. Op de graanvelden der historie is kostelijke tarwe in overvloed, waaruit, zoo die goed bewerkt wordt, meel te bereiden is, dat voedsaam brood zal leveren.

Moet eenerzijds gezegd worden, dat onze kinderlectuur grootendeels aan het realisme gespeend blijft, anderzijds is menig auteur, gelijk een der commissieleden het niet onaardig noemde, toch van »het realistische hondje gebeten». Doch men gevoelt terstond, dat dit geen verdienste kan heeten.

Wij hebben hierbij het oog op al te platte uitdrukkingen, ruwe woorden, zeemanstermen en echte straattaal, die wij menigmaal aantreffen. En als wij over het gebruik van vreemde woorden wilden spreken, zouden wij ook daarvan een heel lijstje kunnen geven. Onze schrijvers moesten toch begrijpen, dat die in een kinderwerkje ten eenen male verboden waar behooren te worden geacht. Woorden als: functie, repareeren, proper, tempo, succes begrijpen vele kinderen niet. Bovendien bederft het onnoodig gebruik er van het taalgevoel. Wie zelf zoo'n schoone en rijke taal heeft, toone zijn liefde tot de moedertaal, door die vreemde woorden volstrekt te vermijden. »*De kleine Zuiveraar*. Een gids ter verbanning van vreemde woorden uit de Hollandsche taal», die binnenkort bij CALLENBACH verschijnt, kan ongetwijfeld in dit opzicht goede diensten bewijzen.

Zeker, het kan voorkomen, dat men vooral bij een verhaal, 't welk in Engeland of Frankrijk speelt, enkele uitheemsche uitdrukkingen moet opnemen. Zoo ontmoetten we: »Place de la victoire». Doch wanneer men deze onvertaald laat, zijn het struikelblokken voor de lezers. En wel zulke, die men zeer gemakkelijk uit den weg had kunnen ruimen. Elke moeder zal van zelf er op uit zijn, om van het voedsel weg te houden al, wat de kindermaag niet verteren of wat schadelijk werken zou.

Zoo moeten ook onze kinderschrijvers doen. Boekjes, die naar den inhoud weinig realiteit bevatten, of die in den vorm en in de teekeningen van sommige voorvallen al te realistisch zijn, achten wij nadeelig. De eerste verstrekken geen voedzame, doch de andere bieden schadelijke en onverteerbare spijzen.

Al geven wij de voorkeur aan historische boeken, toch achten wij de novellistische werkjes niet geheel verwerpelijk. Echter onder deze ernstige voorwaarde, dat de schrijver zijn kleuren niet ontleend heeft aan het romantische verfmagazijn. Fantasietjes, waarin men met de werkelijkheid naar welgevallen speelt, veroordeelen wij ten strengste. Overigens kunnen wij ook de gefantaseerde vertellinkjes op den rechten prijs waardeeren. Doch de beste zijn ook hier die, welke op waarheid gegrond zijn en naar het leven worden ingekleed.

In dit opzicht treffen wij er dit jaar onder dit genre aan, die wij met ongemeen genoegen lezen en van harte konden aanbevelen. Het zijn die boekjes, waarin de schrijver, wat men zou kunnen noemen: de quaesties van den dag, op bevattelijke wijze ter sprake bracht.

Is er een auteur, die meer aanleg gevoelt voor novellen dan voor historische verhalen, hij beijvert zich, om altijd den bodem der werkelijkheid onder den voet te houden. Het spelevaren op de wilde wateren der fantasie heeft geen anderen, dan hoogst bedenkelijken invloed.

In de tweede plaats streve hij ernstig naar actualiteit. Hij zorge er voor, dat de kloppingen van het leven in zijn woord gevoeld worden.

Actualiteit doet frisch zijn en aangrijpend tevens.

Zulk een actueel boekje achten wij het werkje van M. v. D. STAAL, *Bastiaan, de Rotterdamsche straatjongen*. In dit geschrift troffen wij een motief aan, dat ernstige overweging en veelvuldige behandeling verdient, n.l. wat de wrange vrucht van de neutrale school en van een opvoeding zonder God en zonder Bijbel is, alsook, hoe de Heilige Schrift hier het eenig onfeilbare middel ter genezing kan zijn.

Ook in andere der fantasievertellingen van dit jaar werden uitnemende bouwstoffen verwerkt, als n.l. ernstig geteekend werd de noodlottige invloed van slechte gezelschappen, en een krachtige waarschuwing uitging tegen den eersten stap op den weg der zonde.

Kostelijk vonden wij het, dat in een ander boek werd aangetoond, hoe goud en zilver niet de grootste schatten zijn, en niet het geld, maar het geloof in Christus den mensch gelukkig maakt.

Indien de fantasievertellingen dergelijke motieven en zulke actueele thema's op de rechte wijze behandelen, kunnen zij ongetwijfeld van groot nut zijn. En wij verblijden ons er in, dat wij in dit opzicht gunstige verschijnselen mochten waarnemen.

Onze kinderschrijvers moeten de gevaren, die het »moderne kind», d. w. z. het kind van onzen tijd, bedreigen, ernstig bestudeeren en daarna helder in het licht stellen, om er ernstig tegen te waarschuwen. Wij leven in tijden, waarin allerlei van God en zijn Woord afwijkende beginselen in boek en blad worden voorgestaan. Nieuwe denkbeelden en voorstellingen over opvoeding, over geld en goed, over loon en arbeid, over den godsdienst, en over wat niet al worden tegenwoordig gehuldigd en als van de daken gepredikt. Het ouderlijk gezag wordt naar beneden gehaald. Men spreekt van de plichten der ouders en van de rechten en voorrechten der kinderen. En meer dan men dikwijls beseft, zijn ook onze kinderen, onze omgeving en wij zelf met de beginselen der moderne opvoedkunde besmet. In hoevele huisgezinnen treft ge een omgekeerde wereld aan, waar de ouders naar de kinderen, niet de kinderen naar de ouders luisteren!

Hoort men niet van alle kanten, dat de godsdienst een private zaak

is? Een bloempje, dat wél de huiskamer sieren mag, maar volstrekt geen leidende macht ook voor het publieke leven kan zijn?

Vlak daartegenover moeten wij onze kinderen, ook in hun lectuur, telkens als dit pas geeft, leeren verstaan, dat ook zij reeds den naam des Heeren hebben te belijden, in huis, op school, bij hun spel en bij hun werk. Niet, dat wij neuswijze domineetjes of catechiseermeestertjes zouden willen vormen, die allerlei groote woorden op hun lippen nemen, waar ze nog niets van verstaan. Zulk een stuitende verwaandheid staat ons evenzeer op godsdienstig, als op zedelijk gebied tegen.

Wat wij bedoelen is, dat onze jeugd moge leeren beseffen, dat een kind op school, in het leeren van zijn lessen, in het goed en geregeld afdoen van zijn werk, in het verkeer, gelijk het behoort, zoowel ten opzichte van zijn onderwijzers als van zijn schoolmakers voor de eerste levensjaren zijn goddelijk beroep heeft ontvangen. (Dr. Kuyper E Voto IV, 496). Hoe een kind reeds zijn Heere belijdt, heeft deze zelfde auteur in een afzonderlijk artikel in »Voor een Distel een Mirt» (blz. 81) aangrijpend beschreven.

Wij moeten onze kinderen waarschuwen tegen den geest van opstand en verzet, van onrechtmatige ontevredenheid, die om verbetering roept en niets dan jammerlijke verbittering wekt.

Al deze dingen behooren onze kinderschrijvers in hun verhalen als bouwstoffen te verwerken en op gepaste wijze in hun vertelling in te vlechten. Dan zullen de novellen een belangrijken inhoud krijgen, een duidelijke strekking bezitten, en onder 's Heeren zegen kracht en invloed ten goede uitoefenen op wie ze ernstig leest.

Een schrijver, die zulke motieven behandelt, zal zijn toevlucht niet nemen tot allerlei wonderlijke en snel op elkaar volgende gebeurtenissen, waarvan de eene al vreemder is dan de andere. Zulke pikante, prikkelende en »gepeperde» verhalen stellen wij op één lijn met en achten ze dies ook even verderfelijk voor kinderen als »sensatie-romans» voor jongelieden en groote menschen. Wie zijn bouwmetaal aan het leven zelf ontleent, zal ook de frischheid en de bekoorlijkheid van het leven hebben.

Als de fantasievertellingen op dit peil gebracht worden, — en tot onze groote vreugde vonden wij bij enkele boekjes van dit jaar in dit opzicht moedgevende beloften voor de toekomst, — dan kunnen wij met dit genre vrede nemen. Doch o.i. is de fantasievertelling dan in beginsel ook een historisch verhaal geworden. Niet de historie uit het verleden, maar die van het heden, wordt dan in woord en beeld gebracht, en onder 's Heeren zegen kan zij een invloedrijke factor worden voor de toekomst. Een goed Nederlander zal niet alleen liefde hebben voor het *Gisteren*, hij behoort niet minder ingenomenheid en belangstelling te toonen voor het *Heden* van zijn land en volk.

Nog iets moet ons hierbij van het hart. Namelijk, dat onze Schrij-

vers zich ernstig wachten moeten voor uitwassen, die zich ook hier licht kunnen opdoen. Deze kwamen dit jaar metterdaad reeds voor. Als in een verhaal allerlei bijzonderheden over de jacht en over het stroopen worden opgedischt, keuren wij dat af. Zulke dingen liggen geheel buiten het kinderlijk leven en denken. Eveneens is streng af te keuren de teekening, hoe een jongen het kaartspel geleerd wordt, en hoezeer hij daaraan verslaafd raakt. Als een geheimzinnige omgeving, waar huiszoeking door de politie gehouden wordt, in schets wordt gebracht, zouden wij den Schrijver willen toeroepen: »Gij begeeft u op voor kinderen verboden terrein!» Op dergelijke wijze wordt den lezer het kwade voorgehouden. En het gevolg kan zijn, dat hij de hand uitstrekt naar verboden vrucht.

Hier zouden we nog veel kunnen zeggen over de vraag, welke plaats de teekening van wat leelijk en afstootend is, in het verhaal innemen mag. Doch dit zou ons te ver afleiden. De tijd dringt ons tot voortgaan. Het kan ongetwijfeld groot nut hebben, als onze schrijvers op dit punt nalezen en overwegen wilden, wat daarvan gezegd wordt in 't *Vertelsel-wurtje*. Vertelselboek voor het huisgezin, de bewaarschool en de lagere school door H. HINSE en J. STAMPERIUS, blz. 23 en 27.

Doch van één belangrijk punt moeten wij hier nog spreken ten aanzien van de verbetering der fantasievertellingen, n.l. dit, dat zij, zullen ze worden, wat zij wezen moeten, door en door Schriftuurlijk behooren te zijn. Van de Heilige Schrift wordt dikwijls door de Schrijvers te weinig, vaak een verkeerd, d.i. een onnauwkeurig gebruik gemaakt. Wat het recht gebruik der Heilige Schrift betreft, kunnen al onze auteurs ter school gaan bij den Heer HOOGENBIRK. In zijn beide boekjes »*Twee overwinnaars*» en »*Twee broeders*» worden verschillende Bijbelplaatsen aangehaald. Deze uitspraken der Schrift zijn steeds in 't verhaal ingevlochten; zij vormen telkens de beste uitdrukking voor hetgeen de Schrijver aan zijn lezers zeggen wil, en worden er nooit, men vergunne ons deze uitdrukking, »met de haren bijgesleept.»

Wie in deze kunst zich oefent, zal daardoor gewapend wezen, tegen de schaduwzijden, die zich hier zouden kunnen opdoen. In al wat liefelijk is en welluidt, biedt de Bijbel treffend onderricht. Ook onderwijst hij een auteur, hoe deze op gepaste, onschadelijke en leerzame wijze op het verkeerde, op wat zondig is voor God en mensen, wijzen moet.

Een winste van deze wijziging der fantasievertellingen zal ook zijn, dat de zoogenaamde »Kerstverhalen» aanzienlijk zullen verminderen. Wij hebben met die boekjes, waarin omstreeks het Kerstfeest allerlei wonderen gebeuren, nooit bijster hoog geloopt.

Zeer opmerkelijk vonden wij, wat de heer HOOGENBIRK daarvan zegt in zijn: »*Een veeleischend werk. Wenken voor allen, die in de Zondagschool arbeiden.*»

»Ook bij de z.g. Kerstvertellingen», zoo lezen wij daar op blz. 69, »zien men wel toe. De bruikbare zijn zeer schaarsch. Schrijver dezès levert

ook wel eens iets voor de jeugd, maar weigert steeds »Kerstboekjes" te schrijven, en acht, dat, wat hij geeft, ook op andere tijden moet bruikbaar zijn. Eigenlijke Kerstvertellingen zijn er welbeschouwd niet. *Het Kerstverhaal* staat in Lukas II".

Daarmede stemmen wij van harte in. Bij *het Kerstverhaal* of liever de Kerstgeschiedenis, die de Heilige Schrift geeft en de bonte menigte van de Kerstvertellingen, is ook deze scherpe tegenstelling zeer in-het-oogvallend, dat in Lukas II het wonder van Immanuël zoo eenvoudig, zelfs op sobere wijze wordt medegedeeld, terwijl bij de Kerstvertellingen de gewone dingen met veel omhaal van woorden en dikwijls met allerlei wonderlijkheden worden opgedischt, terwijl van Christus' geboorte schier in 't geheel niet, of althans zeer weinig gehoord wordt.

Gelijk WALTER SCOTT van den Bijbel zei: »Daar is maar één boek", zoo zeggen wij hier ook: »Daar is maar één Kerstgeschiedenis." En laten wij er ons voor wachten, die heerlijke geschiedenis weg te doezelen achter allerlei menschelijke fantasietjes.

Wie nu meenen mocht, dat wij in onze beschouwingen aan het kinderboek te hooge eischen stellen, tot hem zeggen wij ter nadere argumenteering nog dit. Wie ernstig nadenkt, slaat in onzen tijd de schrik om de ziel, bij de gedachte aan het toenemend ongelooft en de ontzettende macht der verleiding, die allerwegen vooral op onze kinderen aankomt. Zij zullen straks gedrongen worden tot een hachelijken strijd. Voor dien kamp hebben ze wapenen noodig. En tot die worsteling moeten zij van jongsaf worden onderwezen. Het droeve feit, dat vele jonge menschen van het geloof afvallen, is voor een goed deel ook hieraan toe te schrijven; dat zij bij hun intrede in het maatschappelijke leven allerlei afwijkende beschouwingen vernemen, waartegen zij geen weerlegging kunnen inbrengen. In ledige hoofden en dwalende harten vinden de revolutionaire voorstellingen uiterst gemakkelijk ingang. Men mist een eigen voorstelling, die men tegenover de valsche beginselen stellen kan. Gelijk de volwassene voor een goed deel het leven en de wereld leert kennen uit boeken en nieuwsbladen, zoo zal ook het kind ten deele den mensch en de toestanden, waarin het verkeert, leeren kennen door zijn lectuur. Daarom moeten onze auteurs van kinderboeken ernstig acht geven op de middelen, die worden aangewend, om onze kinderen af te trekken van God en van zijn dienst. Zij behooren te bidden om de zalving des Geestes, ten einde op voor de jeugd bevattelijke wijze tegen den vloed van doling de onwrikbare vastigheden van 's Heeren Woord te stellen.

Nu nog, slechts in 't voorbijgaan, enkele kleinigheden.

Herhaaldelijk werd aanmerking gemaakt op de punctuatie. Tal van komma's ontbreken, waar die behoorden te staan. Een kinderboek vooral mag met leesteevens niet stiefmoederlijk bedeed zijn.

Dat een verhaal in hoofdstukken verdeeld is, achten wij een verdienste. Doch als het opschrift ontbreekt, doet de Schrijver o.i. aan zijn eigen werk tekort. De indeeling is dan gelijk een handwijzer bij den weg, maar die het opschrift mist.

Bij de illustraties blijven wij er op aandringen, dat een enkele zinsnede onder het plaatje vermeldde, welk moment uit het verhaal in beeld is gebracht met verwijzing naar de pagina. In de oude kinderboeken geschiedde dit meestal. En zeer terecht.

»Heer» en Heere wordt nog steeds afwisselend gebruikt. Soms in hetzelfde boek, ja zelfs op dezelfde pagina. Men hinkt daar blijkbaar op twee gedachten. Moge het gevoelen steeds meer ingang vinden, dat »Heere» eerbiediger en taalkundig ook zuiverder is.

Toegekomen aan de afzonderlijke recensies, geven wij weder naar de orde, waarin wij de inzending ontvingen, »elk zijn beurt».

Uitgaven van G. F. CALLENBACH te Nijkerk.

In den heer CALLENBACH mogen wij den man huldigen, die op een ander gebied den bijnaam van Blücher, den naam van *Maarschalk Voorwaarts*, mag dragen. Zijn catalogus van Zondagsschooluitgaven, die met zijn op echt Nederlandsche wijze geïllustreerden omslag er aantrekkelijk uitziet, bewijst dat ontgensprekelijk.

Voorwaarts gaat deze uitgever steeds meer, wat het cijfer van zijn fondsartikelen betreft. Dat is van 276 zoo maar op eens gestegen tot 417. Deze vermeerdering is te danken aan verschillende aankopen van bibliotheken en fondsen, vroeger het eigendom van andere uitgevers. Het centraal-bureau voor Christelijke kinderlectuur is nu te Nijkerk gevestigd.

Voorwaarts gaat deze uitgever steeds meer ook wat aangaat de bewerking zijner uitgaven.

Sinds jaren met eere bekend, weet hij zijn eer nog steeds te verhoogen. In het algemeen zijn de boekjes naar den vorm keurig. De illustraties op de omslagen zijn grootendeels weer geheel afwijkend van die van vorige jaren. En naar ons oordeel zijn ze nog mooier. De bewerking der gecartonneerde boekjes is vooral belangrijk anders dan voorheen. Bestonden toen de cartons uit strooband, waarop de omslagen geplakt werden, thans werd rechtstreeks op de cartons gedrukt. Hiervoor was een zeer goede qualiteit carton noodig, want op de ordinaire soort zou niet in drie of vier kleuren te drukken zijn. Nu is de omslag wel wat dunner, maar door het veel betere gehalte toch solider. Ze zijn o.i. zeer mooi. Een der commissieleden vond ze wel wat ouderwetsch. Doch tegenwoordig is het ouderwetsche dikwijls juist het allernieuwste. Het kwam ons voor, dat de oude methode iets frisscher leek. De tint van het nieuwe carton is uiteraard wat donker. Het schijnt ons toe, dat

menig jeugdig lezer om de meerdere helderheid van tint de oude methode boven de nieuwe bewerking zou kiezen. Doch hierin zal ieders smaak ten slotte beslissen. En die is vooral bij een vakman anders en ongetwijfeld beter dan bij een kind.

Voorwaarts gaat de heer CALLENBACH ook ten aanzien der illustraties. In het algemeen goed, zijn vele plaatjes alleszins verdienstelijk uitgevoerd. Een lust voor de jeugdige oogen. En voor deze niet alleen.

Het is echter eenige malen voorgekomen, dat de illustratie niet klopte met den tekst. Vooral bij de uitbeelding van personen. Dit is niet aan te bevelen. De illustratie moet het woord van den Schrijver te zien geven en daardoor den indruk verdiepen. Wat meer zich indenken van den teenaar in den tekst van het verhaal, zou deze tegenstrijdigheid geheel voorkomen.

Van de 39 nieuwe uitgaven moesten wij er 4 terzijde leggen. Over sommige andere was het oordeel niet zoo gunstig als de uitgever wellicht zou wenschen. Doch wij kennen hem er voor, dat hij het in ons niet misprijzen zal, als wij de kleuren van ons beginsel niet om den stok geroold houden. Wij stellen er onze eere in, er beslist en openlijk voor uit te komen. De heer CALLENBACH zal dit ongetwijfeld in ons eeren.

De warme aanbevelingen, die wij van vele werkjes gaven, strekken ten bewijze, dat wij in ons Verslag geenszins het werk van een hout-hakker doen. 't Is geen boek van vonnissen. Wij meenen te mogen zeggen, dat elke bladzijde van dankbare waardeering getuigt. En het cijfer der afgekeurde boekjes, 4 van de 36, toont aan, dat wij niet exclusief handelen. Bij een goed boek — de recensies geven er duidelijk blijk van — kunnen wij wel eens het een en ander over den kant laten gaan. Maar bij de beginselen moeten wij met getrouwheid en ernst steeds de wacht houden. Daarin liggen het motief, de kracht en de eere van ons Verslag.

De conditiën van den heer CALLENBACH zijn weer, als gewoonlijk, uiterst voordeelig.

Voor 5 en 10 ct. heeft men reeds zeer aardige kinderboekjes. En voor 90 ct. koopt men een lijvig boekdeel van meer dan 200 bladzijden. Daarbij komt nog, dat wie 25 stuks tegelijk bestelt, naar verkiezing gesorteerd, slechts de helft van de genoteerde prijzen heeft te betalen. Deze bepaling geldt ook, wanneer men voor minstens tien gulden aan boeken of aan platen besteedt.

Wij ontvingen van de grootere boeken één exemplaar in band. Ze zien er zeer bekoorlijk uit met hun duidelijke illustratie in frissche kleuren. En de gouden titel op den omslag zet ze nog meer glans en schoonheid bij.

Deze bandjes verhoogden den prijs van het boek met 25 ct. Gelijk men weet, wordt op de banden geen prijsvermindering toegestaan. Dat deze

uitgever steeds voorwaarts gaat, toont in 't bijzonder ook de prachtuitgave van Schöttelndreiers Bijbelsche Geschiedenis.

Den uitgever komt de lof toe, dat hij weder met ieders smaak en ook met ieders beurs heeft gerekend. Ook de arme Zondagsscholen kunnen bij hem rijk voorzien worden.

Hij stelt voorts ook weer overdrukken zijner nieuwe uitgaven gratis verkrijgbaar. Aan elke op zichzelf staande Zondagsschool en Zondagsschoolvereeniging worden de »Winterbloemen» tegen inzending van het formulier, dat zich in den catalogus bevindt, franco toegezonden, mits het behoorlijk ingevuld en onderteevend zij en 25 ct. voor portkosten worde ingesloten. De aanvraag moet vóór 1 December geschieden. Wie na dien datum komt, vischt achter 't net.

't Wordt den koopers dus wel op alle manieren gemakkelijk gemaakt.

Niemand behoeft in den blinde rond te tasten. Men kan zich door de »Winterbloemen» geheel op de hoogte der uitgaven stellen en daarna zijn keus bepalen.

Wil en kan een Zondagsschoolvereeniging aan het hulppersoneel een geschenk uitreiken, dan vindt ze op pag. 10 van den catalogus een lijst van boeken, die daartoe zeer geschikt zijn. Deze kunnen ook, als de kas dit toelaat, dienst doen, om als »aandenken» te worden uitgereikt aan de oudste leerlingen bij het verlaten van de Zondagsschool. Ook deze boeken, waaronder alleszins uitnemende geschriften zijn, worden op de bekende gunstige voorwaarden geleverd.

En nu volgen op de rij af de afzonderlijke recensies.

Boekje van 5 cent.

De boekjes van 5 tot 10 cent hebben alle een geïllustreerden omslag en een zwart plaatje.

De Apostel van het Noorden. door J. VERHAGEN JR. Derde druk. Zwart geïllustr. omslag en één zwart plaatje. 16 blz. Prijs 5 cent.

Voor 5 cents ontvangt men hier een goed en net boekje. Het behandelt in korte trekken en op onderhoudende wijze de geschiedenis van Anshar, de Apostel van het noorden genoemd, omdat hij het eerst het Evangelie bracht onder de woeste en ruwe Denen en Noren. Eerst wordt zijn jeugd, daarna zijn bekeering en eindelijk zijn arbeid verhaald, die met groote moeilijkheden gepaard ging.

Op den vorm valt niets aan te merken. Deze vertelling doet bij vernieuwing den lezer zien, met hoeveel moeite en bezwaren de zendelingen bij hun arbeid voor de uitbreiding van het Christendom te kampen hebben.

Ook wordt hier treffend getoond, wat het gebed eener vrome moeder vermag.

Het zou voor groote kinderen een degelijk boekje zijn. De auteur schrijft ook voor hen, die eenigszins op de hoogte zijn met hetgeen omstreeks het jaar 1000 voorviel. Het is echter wel wat klein voor de groote kinderen; en voor kleine is het allicht wat zwaar.

Wijl de kennis der historie van de Noordelijke volken ook uit het oogpunt der Zendingsgeschiedenis bij velen zeer gering is, juichen wij het toe, dat de uitgever dit werkje herdrukte. Alleen vonden wij het jammer, dat de geschiede-

nis niet wat uitvoeriger behandeld is. Dan had het boekje wat in prijs verhoogd en naar het uiterlijk wat fraaier verzorgd kunnen worden.

Het zou daardoor zeker meer tot zijn recht gekomen zijn. Want nu zullen de besturen rekenende met den prijs, het misschien voor de kleintjes bestemmen, terwijl de inhoud meer geschikt is voor de grootere leerlingen.

Boekjes van 7½ cent.

- a. **De Bijbelcolporteur in Oostenrijk.** Een waar verhaal, naverteld door J. C. LUITINGH. Vijfde druk. Geill. omslag en één plaatje in zwartdruk. 24 blz. Prijs 7½ cent.

Dit boekje verhaalt iets van de lotgevallen van Mühlhausen als Bijbelcolporteur in Oostenrijk. In 't midden der vorige eeuw was de Bijbel in dit land nog verboden, en stond op bijbelcolportage de doodstraf. Eerst in 1861 werden den protestanten burgerlijke en staatkundige rechten gewaarborgd. Mühlhausen, uit Barmen afkomstig, werd door eenige vrienden van het Godsrijk aldaar, naar Oostenrijk gezonden, nadat hij zich eerst zelf voor dit werk had aangeboden. Treffend zijn de ontmoetingen, hier beschreven; kennelijk vergezelde de gunste Gods den dapperen jongeling, die wonderbaar beveiligd werd, en tot in de gevangenis toe zegen op zijn arbeid aanschouwen mocht.

Wijlen br. Jaspers, medebestuurder van het Java-Comité, heeft dit verhaal uit Mühlhausen's eigen mond vernomen, en daarna meegedeeld aan dhr. Luitingh, die het in dit boekje navertelt.

De vorm is hoogst eenvoudig. Zonder versiering en daarom te meer treffend. De auteur schrijft op den titel: *een waar verhaal*. Had hij echter een novelle willen geven, dan zouden de gegevens meer kunnen zijn uitgewerkt. Nu is de *vorm* geheel bepaald door den *inhoud*. Wij achten dit uitnemend. Bij een „waar verhaal” moet niet worden gefantaseerd. — 't Onopgesmukte en eenvoudige trekt aan. De stijl is niet voor jonge kinderen berekend. Daarvoor zijn de zinnen te lang. Overigens zijn taal en stijl goed. Van enkele kleine vlekjes zullen wij niet spreken.

De strekking is door den schrijver in een woord vooraf aldus aangegeven: „Het verhaal stelt ons, als in een spiegel het beeld voor oogen van den Christen, die alles voor zijnen Heere en Meester over heeft.” De auteur wil doen zien, dat God den getrouwen arbeid in Zijn Koninkrijk met heerlijken zegen kroont, ook al blijven de beproevingen niet uit.

Over een paar bijzonderheden zou een opmerking te maken zijn:

1o. over de noodleugen, blz. 9: „Ik weet van geen Bijbelcolporteur af.” De verteller waagt zich niet aan een beoordeeling van deze woorden. Toch ware een woord van waarschuwing hier niet ondienstig geweest. Hij stond hier voor een ernstig motief, dat in 't leven, ook van kinderen, lichtelijk zich kan opdoen.

2o. plaatsen wij een streepje bij de mededeeling van de stem in het binnenste: „Doe het raam open”, blz. 20. Ook hier had o.i. de opmerking niet achterwege mogen blijven, dat zoo iets gansch buitengewoons geenszins als gewoon beschouwd worden mag.

De uitvoering van dit werkje is goed. De illustraties op den omslag en het plaatje op de eerste bladzijde, die drie momenten uit het verhaal te zien geven, zijn goed afgewerkt. De letter is flink en duidelijk. Conclusie: voor oudere leerlingen gerustelijk aan te bevelen.

- b. **De jongen van den tram,** door P. J. KLOPPER. Vijfde druk. Gekleurd geïllustreerde omslag en één zwart plaatje. 16 bladz. Prijs 7½ ct.

Piet V., het zontje eener arme, zieke weduwe, zoekt door het verkoopen van tramkaartjes zijn moeder te helpen. Hij vindt een Bijbelblad en leest

daarop van een Geneesheer, die alle ziekten kan wegnemen. Door een heer voorgelicht, komt hij in een kerk en hoort daar van den Heere Jezus, die kranken genas. Hier wordt hem ook een Bijbeltje overhandigd. Hij deelt het gehoorte aan zijn moeder mee, en het Bijbeltje wordt met ijver gelezen, blijkbaar niet zonder vrucht. De moeder herstelt, en als Piet ouder geworden is, kiest hij het ruime sop als zijn levenselement. Op zekeren dag schipbreuk lijdende, blijkt hij de eenige bidder aan boord. Het schip vergaat. Maar de bemanning wordt gered op het smeekgebed van Piet, die straks behouden zijn moeder terug vindt.

Eigenaardig, de stijl is in dit boekske niet kinderlijk, en toch is een *vijfde* druk noodig. Wel een bewijs, dat, ondanks de groote waarde van den vorm, het *kind* zich allereerst inlaat met den inhoud en met de plaatjes. Ook deze laatste zijn goed.

Het is waar, dat de schrijver niet diep ingaat op hetgeen het genezen door den Heere Jezus beteekent. Over *zonde* en *genade* wordt niet veel te denken gegeven. Maar aan den anderen kant, er komen geen buitengewone dingen in voor, het is alles *gewoon*, en daardoor krijgt het verhaal het kenmerk van *waar* te zijn.

Voor allen, die een kinderboekje *voornamelijk* om den inhoud kiezen, is het werkje, ook behoudens de andere gemaakte opmerking, wel aan te bevelen.

Boekjes van 10 cent.

De kleine zendelingen, van D. ALCOCK. *Uit het Engelsch* door ADELPHA. Tweede druk. Geill. gekleurde omslag en vier zwarte plaatjes tusschen den tekst. 32 blz. Prijs 10 cent.

Een degelijk verhaal, dat ons verplaatst in de vierde eeuw na Christus' geboorte.

Twee Christenjongens uit Tyrus komen, doordat de bemanning van het schip, waarmede zij reizen, vermoord wordt, als slaven aan het hof bij een koning van het volk, dat toen het tegenwoordige Abessynië bewoonde. Aan hen wordt later de opvoeding van den zoon des vorsten toevertrouwd, en als oprechte discipelen van Christus op Gods bescherming en zegen vertrouwend, zien ze heerlijke vrucht op hun zwakken arbeid, wijl de kroonprins voor het Evangelie wordt gewonnen. Later gaat de eene broeder naar huis terug; de andere blijft er en zet den arbeid voort, tot heel het land voor het Christendom gewonnen is. Door Athanasius wordt hij daarna tot bisschop gewijd en arbeidt tot aan zijn dood in Abessynië. Dit eenvoudig verhaal doet de kracht van Gods Woord zien en verhaalt ons de bekeering der Abessyniërs.

Ook Godvreezende kinderen kunnen tot rijken zegen zijn, zoo leert ons deze geschiedenis. Wonderlijk zijn 's Heeren wegen. Uit den bangen tegenspoed doet Hij eindelijk een heerlijken morgen gloren. Het werkje kan onze kinderen opwekken, steeds getrouw den naam des Heeren te belijden. Dit is o. i. een zeer belangrijk motief, dat onze schrijvers telkens als het pas geeft, krachtig hebben te behandelen.

't Verhaal is verdeeld in vier hoofdstukken. Wij achten het een verdienste, dat ze van opschriften zijn voorzien. De stijl is onderhoudend. De tweede druk verschilt in zooverre van den eersten, dat de eerste 24 bladz. telde en 15 cent kostte, terwijl de tweede 32 bladz. bevat en voor den prijs van 10 cent verkrijgbaar is. Een boekje, zoo nuttig voor hart en verstand, waarvan ook de uitvoering niets te wenschen overlaat, en de prijs zeer gering is, verdient een bijzondere aanbeveling.

Boekjes van 12½ cent.

De volgende boekjes, tot die van 50 cent, zijn voorzien van geïllustreerden omslag en een of meer plaatjes in kleurendruk. Het aantal plaatjes hangt af van den prijs.

- a. **Maar één minuutje.** Een verhaal door E. GERDES. Derde druk. Geïll. omslag met een gekleurd plaatje. 16 bladz. Prijs 12½ cent.

„Maar één minuutje” verhaalt van een lief, dienstvaardig meisje, dat een leelijk gebrek had. Trittje stelde n.l. graag uit, wat ze dadelijk doen moest. Haar zieke moeder wees telkens op die verkeerde eigenschap en voorspelde, dat ze nog eens de schadelijke gevolgen van haar nalatigheid zou ondervinden. Deze bleven dan ook niet uit. Een boek, dat haar aantrok en een koopman met kunstenmakende kanarievogels waren achtereenvolgens oorzaak, dat haar vader, — boos, omdat de kamer niet in orde was, — naar de kroeg liep, en dat een dokter, noodig voor een ernstig zieken buurjongen, niet meer kon worden geroepen.

Gelukkig kwam vader spoedig terug en werd ook de buurjongen weer beter. 't Gevolg van dit alles was, dat Trittje haar kwaad beleed voor den Heere, Hem om vergeving bad en haar leven beterde.

De vorm is niet bijzonder goed verzorgd. Het schijnt haastig te zijn afgevoerd. Op pag. 9 staat *dat* boek ... lees: *dat boek*. Op blz. 10 ingeworteld voor ingewortelde. Verder treft men Collossensen aan inplaats van Colossensen. Op blz. 10 staat „*bijna* reddeloos verloren, tenzij ...”, maar *bijna* is hier te veel. Zoo zouden er nog enkele gebreken aan te wijzen zijn.

De strekking van dit verhaal is uitnemend. Ook de kinderen moeten in Gods kracht hun verkeerde gewoonten bestrijden en overwinnen, want die slechte eigenschappen zijn zonden tegen den Heere en worden dikwijls oorzaak van allerlei onheilen.

Over het borgtochtelijk lijden van Christus wordt in dit werkje niet bepaald gesproken. Een Gereformeerde ader is er niet in te ontdekken. Op pag. 10 vindt men: „dat de macht der zonde alleen door een vasthouden aan Gods genade kan overwonnen worden.” Daar had nog wel iets bijgevoegd mogen worden. Ook is de afloop van het verhaal ongemeen gunstig.

De stijl is hier en daar te plat; zoo b.v. op pag. 4: „Heb ik jou daar.” Op pag. 5: „Te pakken krijgen.” Het boekje is netjes uitgevoerd, de illustraties zijn goed, de prijs is niet te hoog. De letter is o.i. te klein.

Omdat het verhaal boeit, de jeugdige lezers de gebreken niet zullen bemerken, en de strekking voortreffelijk is, kunnen we niettegenstaande de aanmerkingen, die we maken moesten, het boekje wel aanbevelen.

- b. **Moeders spreuk.** *Een ware gebeurtenis*, door JOHANNA. Geïll. omslag in kleuren en een gekleurd plaatje. 16 blz. Prijs 12½ cent.

Floris Drommers, enig zoontje eener behoeftige weduwe, wilde gaarne onderwijzer worden, doch terwille van de kosten moest daarvan worden afgezien. Voor zijn leertijd echter ten einde liep, ontmoette hij in gezelschap van andere schoolieren, die evenals hij, buiten het dorp woonden, een oud man, die wegens zwakte zijn aangevangen tocht niet kon vervolgen en reeds den nacht onder den blooten hemel had doorgebracht. Floris gaf den uitgeputten grijsaard zijn boterhammen en voorzag hem van water. Later op den dag werd de grijsaard door een aanzienlijk heer van het dorp per rijtuig naar de plaats zijner bestemming gebracht. Aan dezen vertelde de oude man, wat Floris gedaan had. De heer trok zich het lot van Floris aan, die nu toch onderwijzer werd. De spreuk zijner moeder: „Dengenen, die God liefhebben, werken alle dingen mede ten goede”, werd door deze gelukkige uitkomst aan hem bewaarheid.

Dit verhaaltje is verdeeld in 5 hoofdstukken met opschrift. Op taal en stijl

is weinig aan te merken. Alleen wijzen we op het verkeerde gebruik van het woordje *erg*. Op blz. 7: „Ik voel me *erg* versterkt.” De uitvoering is netjes. De plaatjes zijn minder mooi. Zoo heeft b.v. de oude man op een der illustraties juist geen *vriendelijk* uiterlijk, ofschoon dit in den tekst staat.

Dat dit verhaal zich aandient als een *ware* gebeurtenis, is voor ons een aanbeveling.

In de spreuk der moeder, dat dengenen, die God liefhebben, alle dingen medewerken ten goede, is de strekking er van aan te geven.

't Is in Christelijken toon geschreven en bevat de leering, voor kinderen en volwassenen, dat zij ongelukkigen moeten helpen, en barmhartigheid bewijzen aan ellendigen, waarover de Heere soms op verrassende wijze zijn goedkeuring geeft.

Al mogen wij God niet dienen om loon, toch is de Heere een Belooner dergenen, die naar Zijn Woord handelen en wandelen.

Ook wekt deze geschiedenis op tot Godsvertrouwen, waar de levensomstandigheden de toekomst donker zouden doen inzien.

Om zijn goeden inhoud en zijn Christelijke strekking kunnen we dit boekje gerustelijk aanbevelen.

- c. **Het Kind in de kribbe**, door C. F. SCHÖTTELNDREIER. Vijfde druk. Geill. gekl. omslag en één gekleurd plaatje. 16 blz. Prijs 12½ cent.

De titel geeft getrouw den inhoud aan. 't Kind in de kribbe — in Zijn armoede, in Zijn heerlijkheid, in Zijn lieflijkheid, in Zijn onmisbaarheid geteekend, eenvoudig, aantrekkelijk, waar.

't Is een klein, doch kostelijk boekje, waarin de Kerstgeschiedenis wordt verhaald op zulk een wijze, dat we het in veler handen wenschen. De schrijver heeft hier een echt „Kerstboekje” gegeven, dat op het „Kind in de kribbe” het rechte licht werpt, zooals Gods Woord in Oud en Nieuw Testament dat doet schijnen. Hier is nu het Kerstverhaal, van blijvende en onvergankelijke schoonheid. Wat steken die legio Kerstgeschiedenissen, die verdichtsel van menschen zijn, daarbij sober af. Het zijn kunstbloemen, dikwijls sterk kleurig, maar zonder leven. Voor dit Kerstboekje ruilen wij al die andere Kerstvertellingen gaarne uit. Hier geschiedt, wat de Zondagsschool boven alles gaarne doet: n.l. den Heere Jezus den kinderen aanprijzen.

Eén zaak, wat betreft den inhoud, hadden we gaarne anders gelezen. „Als 't lichaam (des Heilands) *bezwijkt*, (aan het Kruis) enz.

Is deze beschouwing juist? Is Christus' lichaam bezweken? En Jezus riep met *groot* stem, zegt ons de Bijbel. Was zijn sterven dan een *lot* en geen *daad*?

De vorm zal misschien, door de lange zinnen, soms wat moeilijk zijn. Evenwel toch een kostelijk boekje.

Behalve een geillustreerden omslag heeft het een titelplaatje, waarvan de uitvoering werkelijk artistiek mag heeten. Jammer echter, dat de voorstelling onnatuurlijk is. De houding van Maria, op den grond gezeten, met haar kind op den schoot, half naakte herders, den ezel, 't ruwe uiterlijk van Jozef, de reusachtig sterke gebinten van den stal, dat alles hadden *wij* gaarne anders gezien. Maar het kunstenaars oog ontbreekt ons. Eén gedachte echter wordt hier krachtig uitgebeeld, n.l. het *nedege* van Christus' geboorte. Heel de omgeving versterkt dit denkbeeld. Ja, zoo doet een kunstenaar.

Wij bevelen dit werkje, als echt Bijbelsch en bijzonder geschikt voor onze Geref. Zondagsscholen, met warmte aan.

De vijfde druk zal stellig de laatste niet zijn. Want het is oud goud, dat blijvende waarde heeft.

Boekjes van 15 cent.

- a. **Strijd en overwinning.** *Vrij bewerkt* door J. VAN BERGEN. Geïll. omslag en een plaatje in kleuren. 24 bladz. Prijs 15 cent.

Een Fransch jongeling, Jan Pascalis, verlaat na den dood zijner godvruchtige moeder zijn geboorteplaats, om indien mogelijk, in Parijs werk te vinden, wat hem echter niet spoedig gelukt. Op een plein vindt hij een bankbiljet van 1000 francs. In zijn binnenste ontstaat nu een harde tweestrijd, of hij van deze som gebruik mag maken in zijn nood of niet.

Door een tekst uit het Spreukenboek spreekt de Heere tot zijn hart en geweten. Hij overwint in den kamp met zijn zondige neigingen; het gevondene komt bij den eigenaar terecht en de eerlijkheid wordt beloond.

Taal en stijl vrij goed. Maar het woord „crisis” en de naam „Place de la Victoire” zijn in een kinderboekje niet op hun plaats. Dat men vreemde woorden toch ernstig vermijde. Teekeningen, letter en druk zijn fraai en duidelijk.

De strekking van dit verhaal is alleszins uitnemend, wijl het de macht der Christelijke opvoeding en den zegen van vroegtijdige godsvrucht helder doet uitkomen.

Zulk een boekje staat metterdaad in het teken van den tijd. Menig jongeling heeft den strijd van Jan Pascalis te doorworstelen en helaas! velen overwinnen daarin niet, gelijk hij, maar lijden een jammerlijke nederlaag.

Om het voortreffelijke thema, dat het behandelt, n.l. een jongeling, op wien beurtelings de zilveren ketting van mammon en de gouden band der Christelijke opvoeding zich laten gelden, willen wij gaarne over 't hoofd zien, dat sommige deelen in dit verhaal wat gezocht zijn. Zulk een aantrekkelijke en leerzame geschiedenis te lezen, kan onder 's Heeren zegen onzen jongen menschen ten goede komen. Voor de oudste leerlingen der Zondagsschool is dit boekje alleszins aan te bevelen.

- b. **Van iets heel prettigs.** *Een Kerstvertelling* door ALETTA HOOG. Gekleurd geïll. omslag en een plaatje in kleurendruk. 24 bladz. Prijs 15 cent.

In frisschen, opgewekten stijl wordt hier beschreven een huiselijk Kerstfeest in Noorwegen met den aanleve van dien — den Kerstboom. 't Is een Kerstvertelling, zonder iets specifiek Christelijks. Geen Christus vindt gij er in, die voor verloren zondaren kwam, maar een brave-Hendriksen-godsdienst. En het herhaald gebruik van *Heer Jezus* is bepaald stootend. In een dergelijk geval gebruiken schier alle auteurs, ook die anders steeds *Heer* schrijven, nog *Heere Jezus*.

Dit werkje biedt een grooten omhaal, maar zeer weinig zaaks.

Wij loven den frisschen, kinderlijken toon. De Schrijfster heeft blijkbaar de jongste leerlingen op het oog. De flinke, duidelijke letter, de sprekende, wel wat bonte plaatjes, wijzen dat mede uit. Toch komen er in deze vertelling woorden voor, die kinderen van 8 en 9 jaar niet zullen begrijpen.

Dit onbeduidende verhaaltje heeft voor ons echter groote waarde. Het kan als een duidelijk voorbeeld gelden, om aan te toonen, welk groot gevaar er in een Kerstboom steekt. Zeker, zoo'n glinsterenden lichtboom te zien, is voor de kinderen „heel prettig”. Maar de Christus zelf, dit boekje toont het, komt daarbij geheel in de schaduw. De aandacht der kinderen wordt bij een feest, gelijk hier wordt beschreven, van het middelpunt afgeleid naar den omtrek. Zoo wordt het Kerstfeest een kinderfestijn, waarbij aan het Kindeke van Bethlehem nauwelijks meer gedacht wordt. Er is gevaar — de goede uitzonderingen nu daar gelaten, die er zeker nog wel enkele zijn — dat bij dergelijke feestvieringen met het heilige gespeeld wordt. Voor den diepen ernst, die uit de heilige mysteriën van den Kerstdag ons toespreekt, heeft men daarbij oor noch hart.

De titel van dit boekje: „Van iets heel prettigs” wijst uit, dat dit gevaar geens-

zins denkbeeldig is. Aan een Kerstfeest, waarvan die uitheemsche en heidensche boom het middenpunt vormt, moeten onze kinderen niet deelnemen. En een boekje, waarin de Kerstboom het hoofddenkbeeld vormt, is voor Gereformeerde Zondagsscholen onbruikbaar.

c. Aan Mij gedaan. Paaschverhaal door IDA KELLER. Geill. gekl. omslag en één plaatje in kleuren. 24 blz. Prijs 15 cent.

De oude Simon Twent, wiens geschiedenis hier wordt verhaald, is op 70 jarigen leeftijd, na 60 jaren visscher te zijn geweest, alléén zonder vrouw of kind overgebleven. Hij heeft rheumatiek, wordt bijgestaan door goede bureu en is een vrome eigengerechtigde. Onder een preek van een zendeling wordt hij ontdekt aan zijn farizeesch bestaan, en wordt op zijn ouden dag nog een ijverig arbeider voor de Zending, door ten behoeve der Zending netten te breien uit dankbare liefde voor zijn Christus, die hem verlost.

Er is in den inhoud veel natuur en eenvoud. Naar 't leven kan dit wel geteekend zijn.

De vorm waarin dit verhaal is gegoten, is aantrekkelijk. Er wordt niet veel in geredeneerd. Er is behoorlijk leven en gang in het verhaal, en het spreekt tot gemoed en verbeelding.

De taal en de stijl zijn vrij goed verzorgd.

Het gebruik van „Heer” en „Heere”, beide soms op dezelfde bladz. (pag. 11) en in een zelfde alinea (pag. 12) hinderde ons. Het is een „Paaschverhaal”, omdat de schoone oplossing in den Paaschtijd valt, en de Schrijfster de bekeering van den ouden Simon als een opstanding uit de dooden ons wil voorstellen.

De plaatjes zijn heel aardig geteekend.

Doch bestaat er op sommige punten tegenstrijdigheid tusschen wat de Schrijfster zegt en wat de teekening te zien geeft. Baas Blom, de schoenmaker, „was een klein mannetje met ingezakte knieën en een krommen rug,” blz. 7. Op het plaatje is hij een vrij krachtig enforsch man. Op blz. 8 is sprake van het groote kabinet, en het plaatje bevat een kast, die er niet „dof en verwaarloosd”, maar rein en frisch uitziet. Deze tegenstrijdigheden moesten o.i. worden voorkomen. Zoo wordt het verband door de illustratie niet gesterkt maar eenigszins verzwakt.

De omslag ziet er heel aanlokkelijk uit. Goed papier, scherpe letter en prettige indeeling van alinea's. Maar 15 cent voor 24 bladzijden lijkt ons prijzig genoeg.

De strekking, om n.l. het onvoldoende en gevaarlijke te teekenen van een geloof zonder werken, een geloofs zekerheid zonder goeden grond, is prijzenswaard. Toch zal het ons verwonderen, als deze strekking door alle lezers en lezeressen goed gevoeld wordt. Er is iets overdrevens in door de voorstelling, alsof het „aan Mij gedaan” eerst vervuld is, als er voor de Zending gearbeitet wordt.

De verandering bij Simon is ook niet scherp genoeg geteekend, om de bedoeling voor het bewustzijn van kinderen klaar te maken.

De „algemeene—verzoenings—leer”, die een enkele maal door het weefsel gluurt, maakt, dat de strekking niet voldoende uitkomt.

In de beschrijving van de „prachtige” (waarom niet ernstige?) preek van den zendeling lezen wij (blz. 16): „Hij (n.l. Christus) ging den dood te gemoet; Hij deed dat voor u en voor mij. Maar Hij deed dat ook voor den armen heiden. Hij gaf zich zelve voor ons allen in den dood.”

Tegenover het schaduwbeeld der algemeene verzoening staat de duidelijke schets van de eigengerechtigheid van den ouden man, (pag. 6 en 12) waarin nadrukkelijk aangeetoond wordt, dat onze eigene werken geen grond voor de eeuwigheid kunnen zijn. Dat geeft ons vrijheid, dit boekje onder reserve aan te bevelen.

d. Anneke en Benita, door WILH. RIEM-VIS. Geill. gekl. omslag en een gekleurd plaatje. 24 blz. Prijs 15 cent.

Wij zijn van deze Schrijfster wat beters gewend, dan zij in dit vrij onbedui-

dende verhaaltje geeft.

Hoofdstuk I. Anneke wil naar moe. Mag niet van de kinderjuffrouw. — Wordt op een tafel gezet. Valt er af. Hersenschudding. Juf ontkent eerst. — Einde-lijk zegt ze 't — Mijnheer boos.

Hoofdstuk II. (Een paar dagen later) Anneke zeer gevaarlijk ziek. — Mevrouw, pas bevallen, wenscht ze te zien. — Onder allerlei voorwendzels moet ze door de verpleegster tevreden worden gesteld. — Verpleegster bidt met juf om behoud voor de zieke, die door den dokter is opgegeven.

Hoofdstuk III. (Een week later) Voor Anneke gevaar geweken. — Juf blij — Bidt en dankt nu zelf. — Mijnheer vergeeft.

Hoofdstuk IV. (5 maanden later). Kleine zusje valt uit de wieg. — Gelukkig geen hersenschudding. — Nú liegt het kindermisje. Bestraft door juf en mevrouw. — Juf vertelt Anneke van een ongehoorzaam misje.

Het verhaal is waarschijnlijk voor jonge kinderen bestemd, wat de schrijfster heeft willen te kennen geven door 't overvloedig gebruik van verkleinwoorden. Tal van uitdrukkingen echter zijn daarmee niet in overeenstemming. Op blz. 7: „Haperend kwam nu de bekentenis eruit”, „doodelijk ontsteld.” Op blz. 8: „Wiens bleek gelaat van innige deelneming getuigde”. ('t Aantal is belangrijk te vermeerderen).

Overigens is de vorm goed. 't Verhaal is vlot verteld. Op pag. 4 eerste helft en op pag. 18 beneden komen enkele zeer goed beschreven tooneeltjes voor. Het gekleurde plaatje is mooi. De letter is weer te klein. Daardoor laat het zich minder aangenaam lezen.

Dit boekje kan alleen dienen voor kinderen uit zeer gegoeden stand. Een-voudige burgerkinderen raken totaal in de war, wanneer ze in plaats van de traditioneele baker, Zuster Lize zien, als degene, die voor de kranke moeder en voor 't kleine zusje zorgt.

Toen zusje zes weken was, was Zuster Lize weg, en moest de kinderjuffrouw er geheel voor zorgen. Mama kwam af en toe eens kijken . . . ! Toen zusje 5 maanden was, gebeurde er bijna weer een ongeluk, en toen had nota bene! de kinderjuffrouw al een kindermisje tot hulp! Hoe meer personeel, hoe meer de een op den ander vertrouwt!

Overigens is de geestelijke strekking zeer goed: n.l., 'dat wij altoos de waarheid moeten spreken en elkander de zonden behooren te vergeven, gelijk ook God in Christus vergeeft. De schrijfster had wat meer den nadruk moeten leggen op onzen bedorven natuurstaat in 't geheel. De jeugdige lezer zal den indruk krijgen, alsof de bekeering der kinderjuffrouw slechts geldt ten aanzien van haar zonden van onachtzaamheid en leugen.

Al is wat van den weg der zaligheid voorts gezegd wordt, wel duidelijk, toch kunnen wij dit boekje om de genoemde redenen slechts voorwaardelijk aanbevelen.

e. **De strooper** door W. SCHIPPERS. Geill. gekl. omslag. Een plaatje in kleurendruk 24 bladz. Prijs 15 cent.

Willem, de zoon van Godvreezende ouders, had reeds vroeg neiging, om in de vrije natuur rond te dwalen en op avonturen uit te gaan. In aanraking gekomen met een „strooper”, wist hij een geweer te verkrijgen. Zijn vader (zijn vrome moeder was al overleden) waarschuwde hem en drong er op aan, dat hij 't geweer weg zou doen. Hij kon echter zijn lust geen weerstand bieden. Op een Zondagmorgen heel vroeg ging hij er op uit en in de griendlanden schoot hij menige wilde eend. Daar werd hij door den vloed overvallen en zou er door verzwolgen zijn, als niet een oude griendwerker met een boot gekomen was, om hem te redden. Ongemerkt wist hij het ouderlijk huis te bereiken, zoodat niemand der huisgenooten iets van het voorval te weten kwam. Gevolg van dit avontuur was, dat hij niet meer uit stroopen ging.

De Schrijver beoogt, te wijzen op het verkeerde van stroopen. Doch wij vreezen, dat hij geen doel zal treffen, aangezien kinderen van 7—9 jaren, voor wie dit werkje bestemd is, toch nog niet stroopen.

Hij heeft een uitgebreide kennis van al, wat op de jacht betrekking heeft. Bij een grooten omhaal van woorden en een haast al te weelderigen stijl, is de inhoud mager en weinig belangrijk. 't Godsdienstig element in dit verhaaltje is zwak. Er wordt niet in aangetoond, dat stroopen diefstal is. Dat Willem tracht op listige wijze zijn misdrijf voor zijn vader te verbergen, bewijst gemis van waarachtig schuldgevoel.

De strekking is zeker, te doen zien, dat het verkeerd en zondig is, Gods geboden te overtreden, of ook wel, dat God nog uitstel ter bekeering geven wil. De voorstelling hiervan is zwak; en 't punt, waarop het aankomt, blijft onaan-geroerd. Later erkent Willem: „God wilde mijn levensdraad niet afsnijden, maar den overtreder een les bezorgen, die deze nimmer zou vergeten.” We bemerken van de uitwerking dezer les niets anders, dan dat Willem niet meer stroopt. Hoewel er aanleiding genoeg was, wordt van de verzoening der zonden door Christus Jezus niet gesproken. Alleen wordt op bladz. 22 de Goede Herder even genoemd („als de dood den mensch aangrijpt, die afgedwaald is van den *goeden Herder*.”) Zonder meer zegt dit echter niet genoeg.

Dit boekje heeft een net plaatje op den omslag en een mooi gekleurd plaatje van binnen. 't Papier is goed, de druk helder, de uitvoering in 't algemeen laat niets te wenschen over. De verhaaltrant is prettig. Ook de stijl is wel verzorgd: op afwisselenden vorm en juiste woordenkeus is gelet. Toch treffen we te veel vreemde en onbekende uitdrukkingen aan. Woorden als „functie” „repareeren”, „proper”, „tempo”, „succes” begrijpen de kinderen niet; terwijl ook „centers”, „talingen”, „grienden” en „koddebeier” moeilijkheden zullen opleveren.

Wat de Ethiek betreft, heeft dit verhaal ongetwijfeld ernstige gebreken. Doch wijl de schrijver niet tegen de Schrift ingaat, nu en dan naar Gods Woord verwijst, en vooral omdat aangedrongen wordt op heiliging van den dag des Heeren, willen wij het niet afkeuren. Maar van een *warne* aanbeveling kan toch geen sprake zijn

Boekjes van 20 cent.

- a. **Hun afscheid.** Een verhaal, door ELISABETH. Tweede druk. Geïll. gekl. omslag en twee gekleurde plaatjes benevens vier zwarte tusschen den tekst. 40 blz. Prijs 20 cent.

Elisabeth kan goed vertellen. Dit boekje is er weer het bewijs van. Zij verhaalt hier op echt kinderlijke wijze iets uit het leven van twee weeskinderen, Willem en Geertje Dekkers. Willem is krullenjongen en Geertje bloemenverkoopstertje. Een zekere heer Walders trekt zich hun lot aan en door zijn bemoeiing wordt Willem in de muziek onderwezen, waarvoor hij veel aanleg blijkt te hebben. Geertje wordt in een gesticht opgenomen. Enkele jaren later sterft zij, na een roerend *afscheid* van haar broer genomen te hebben, dat op hem een diepen indruk maakt. Toch gaat in den loop der jaren deze indruk onder zijn afleidende bezigheden — hij is ondertusschen een gevierd musicus geworden — schijnbaar verloren, totdat hij, op tamelijk hoogen leeftijd gekomen, een bijna gelijk geval ontmoet, als waarin hij in zijn jeugd verkeerd heeft. Deze gebeurtenis brengt hem alles weer te binnen, en is aanleiding, dat hij de laatste jaren zijns levens wijdt aan den dienst des Heeren.

Dit verhaal zal de jeugdige lezers wel aantrekken. Het is in prettigen vorm geschreven. Doch de platte volkstaal, die de Schrijfster soms gebruikt, achten wij vooral in heilige dingen geheel ongepast. De uitvoering is keurig;

alleen zijn vooral op het eerste plaatje de kinderen o.i. te jong geteekend.

Het thema is verre van nieuw.

De Schrijfster brengt in dit werkje personen en persoontjes ten tooneele, die te dikwijls in onze kinderlectuur voor 't voetlicht komen.

Een paar arme kinderen.

Een weldoener.

Een sterfgeval, en een tot rijkdom en eere gekomen kind uit de een of andere achterbuurt.

Ziedaar de stoffage van dit kinderboekje.

Het ook thans weer door ons herhaald bezwaar is, dat er zoo weinig realiteit in gevonden wordt.

Het realisme speelt zoo'n groote rol in onze litteratuur.

Alleen onze Christelijke kinderlectuur blijft daaraan, naar het schijnt, gespeend. Wij hebben hier het oog, niet op het valsche, maar op het gezonde en schriftuurlijke realisme.

De kinderen lezen dergelijke verhalen wel, maar ze hebben er zoo weinig aan. De personen staan buiten het leven, dat zij zelf aanschouwen. Als zij nadenken, spreken ze 't uit: „We zien zelf nooit zoo iets gebeuren”, en al zijn er wel verhalen, waarin alles nog veel mooier loopt dan in „Hun afscheid”, toch zal menig ontwikkeld kind alleen worden tevreden gesteld voor zijn bewustzijn, bij het opkomen van allerlei vragen, door het feit, dat ook deze vertelling een gebeurtenis behandelt, die ver weg in een ander land is voorgevallen. Zeer degelijk vinden we den inhoud van „Hun afscheid” niet. Het godsdienstig element is zwak.

De prediking van het kruis van Christus wordt er in gemist, van noodzakelijkheid der verzoening en der wedergeboorte door den Heiligen Geest is geen sprake. Op pag. 24, komt de gewaagde stelling voor: „Vader en moeder zouden niet zoo graag naar den hemel gegaan zijn, als 't voor ons zoo moeilijk was, om er ook te komen”. „Als wij heel veel van den Heere Jezus houden, en altijd meer spijt hebben, zal God ons wel daar laten” (in den hemel n.l.)

Er is geen geestelijke diepte in dit werkje.

Op pag. 23 wordt het „leugentje om bestwil” vergoelijkt. Het gebedje is daar zeer kinderlijk, o.i. echter voor een jongen van Willems leeftijd te kinderlijk eenvoudig.

Het is de bedoeling van de Schrijfster, duidelijk te maken, dat kleine oorzaken dikwerf groote gevolgen hebben en dat de Heere de eenvoudigste middelen menigmaal gebruikt, om menschenkinderen tot hun bestemming te brengen. Tevens toont ze aan, dat het de roeping is van degenen, aan wie barmhartigheid is geschied, op hun beurt barmhartigheid te bewijzen.

Aangezien het godsdienstig element in dit boekje zoo zwak is, kunnen wij het slechts *matig* aanbevelen.

b. **Een kleine held.** *Vrij bewerkt naar het Engelsch*, door QUIRINA. Met geill. omslag in kleuren en twee gekleurde plaatjes. 40 blz. Prijs 20 ct.

De kleine held, van wien dit boekje verhaalt, is Dirk Wolters, het twaalfjarige zoontje van een weduwe, die na den dood van haar man met zes kleine kinderen is achtergebleven. Zijn heldenmoed bestaat daarin, dat hij allerlei pogingen in 't werk stelt, om iets voor zijn arme moeder te verdienen. Eerst komt hij als loopjongen bij een gierige groentevrouw; daarna bij een tandarts, bij wien hij meer kan verdienen. Die dienst is hem echter te druk en gaat zijn krachten te boven. Toch tracht hij zich goed te houden voor zijn moeder en ook voor zijn heer uit vrees van weggezonden te worden. Zoolang hij kan, houdt hij het vol. Maar ten slotte moet hij 't opgeven. Hij wordt ernstig ziek door overspanning. Doch nu ontfermt een rijke oude dame zich over hem, die hem in haar dienst neemt en de zorg voor zijn moeder en haar gezin op zich neemt.

Veel bijzonder geeft dit verhaaltje, dat het meest geschikt is voor jongere kinderen, niet. Het wil ons doen zien, wat zelfs een kleine, flinke jongen vermag. Het prijst bij zijn lezers liefde tot en eerbied voor de ouders aan, en vermaant hen, dat zij alles in 's Heeren handen zullen stellen, die 't op zijn tijd wel maken zal.

De stijl dezer vertelling is vloeiend en de taal meestal goed. De vorm van dit boekje verdient allen lof. Het ziet er bepaald lief en aantrekkelijk uit. De plaatjes zijn mooi. De druk is helder. 't Is in één woord keurig uitgevoerd, juist zooals wij het voor onze kinderen verlangen.

Het godsdienstig element in dit verhaal is zwak, zelfs oppervlakkig. Het zou reeds veel gewonnen hebben, als er ook in gesproken was van zonde en genade, en dit in verband met het borgtochtelijk lijden van Christus. Wel hooren we van Jezus, maar niet van Hem als den Middelaar.

Ook krijgen we telkens een gebed van den knaap als „Heer! asjeblijft, laat mij niet naar het gasthuis gaan.” (blz. 28). Of „O Heer! laat ik niet ziek worden, asjeblijft”, maar we konden van den 12-jarigen knaap meer hooren. Dat „asjeblijft” dient zeker om het kinderlijk te doen zijn. Toch meenen wij, dat dit ook wel op andere wijze kan bereikt worden. De Schrijfster gebruikt ook Heer voor Heere.

Op blz. 37 staat: „Moeder!” zei Dirk, „als er niet in den Bijbel stond, dat de engelen vleugelen hebben” enz. Geeft dit geen verkeerden indruk? Want al lezen we van de vleugelen der serafs b.v. Jes. 6, toch dienen knapen van 12 jaar te weten, dat engelen geesten zijn, die waar ze in menschelijke gedaante verschenen, *geen* vleugels hadden. Die verkeerde voorstellingen, dikwijls door plaatjes verwekt, moeten niet versterkt, maar bestreden worden.

De strekking gaat evenwel niet tegen de Schrift in; integendeel, in dit verhaal wordt juist naar den Bijbel verwezen. Daarom willen we dit boekje niet afkeuren.

c. **De schat van den Visscher**, door WILH. RIEM-VIS. Tweede druk. Geill. omslag en twee gekleurde plaatjes. 40 blz. Prijs 20 cent.

De visscher, in den titel bedoeld, is Arie Teerhuis van Marken, die op zekeren Zaterdag een kistje, dat o.m. oude munten bevat, uit Amsterdam meebrengt voor den meester. De zoon van den visscher brengt dat kistje weg en vertelt zijn nieuwsgierig zusje, dat zijn vader een schat uit zee meegebracht heeft en dat niemand daarvan weten mag. Dat „geheim” gaat weldra van mond tot mond en spoedig weet heel Marken het en melden de couranten, dat een Marker visscher een schat gevonden heeft. Doch weinig tijds daarna brengt de schipper een kindje mede, dat men in zijn schuit te vondeling gelegd heeft. Dat is *de schat*. Hij en zijn vrouw voeden het op. Later komt de vader zich aanmelden, die den Heere gevonden heeft en een rijk man is geworden. Hij neemt zijn kind mee en geeft den schipper een som gelds, die hem tot den aankoop van een nieuw schip in staat stelt.

Een allerliefst verhaal. De Schrijfster schetst op onderhoudende wijze de lotgevallen van het visschersgezin. De hoofdpersoon is een vroom man, die onbepaald vertrouwt op Gods Woord.

Dit verhaal is doorweven van leerzame en stichtende, doch tegelijk onderhoudende gesprekken. De verhaaltrant is levendig; de woordenkeus gepast. De kinderen zullen met genoegen deze geschiedenis lezen. Jammer slechts, dat alles wat mooi terecht komt.

Taal en stijl hadden echter beter verzorgd kunnen zijn. Vooral nu het werkje reeds een tweeden druk beleeft, zijn de taalfouten niet te vergoelijken.

Op blz 4 staat behoorde voor behoorden; op blz. 6 is rook vrouwelijk gebruikt; op blz. 8 vindt men schalksche voor schalke; op blz. 13 vreemden voor vreemde; op blz. 18 inruilen voor uitruilen; men leze op blz. 24 dien avond inplaats van van avond; ook worden eenige malen zichzelf en zichzelf met elkaar verward. (zie blz. 29). Eindelijk op blz. 29 nog een goede kennis voor een goeden kennis en op blz. 31 de Heere God *zelfs* inplaats van *zelf*.

Overdreven is de uitdrukking, die gebezigd wordt op blz. 31, waar de visscher tot zijn vrouw zegt: „Wil je den Heere Jezus zelf niet in huis ontvangen?”

De verzoeningsgedachte, de gedachte, dat door 't lijden van Christus verlossing is aangebracht voor verloren zondaren, wordt gemist. Evenwel heerscht er desnietteenstaande in het verhaal een recht Christelijke geest.

De geschiedenis beoogt duidelijk te maken, dat de beloften Gods zeker zijn en dat Hij Zijn kinderen niet beschaamd laat uitkomen. Tevens wordt er op gewezen, dat goud en zilver niet de grootste schatten zijn, maar wel het geloof in den Heere Jezus.

Een kostelijk motief, dat inzonderheid tegenover den Mammondienst van onzen tijd ook in de kinderlektuur verdient krachtig uitgewerkt te worden.

De strekking wordt o.i. aangewezen door de tekstwoorden, die de visscher zijn vrouw voorleest: „En nemende een kindeke, stelde hij dat midden onder hen en omving het met zijn armen en zeide tot hen: „Zoo wie een van zoodanige kinderkens zal ontvangen in mijn Naam, die ontvangt Mij.”

De uitvoering van den omslag is goed. De plaatjes zijn zelfs fraai te noemen. De druk is helder. Het papier zacht wit. Om al deze goede eigenschappen bevelen wij dit boekje met vrijmoedigheid aan.

d. God zorgt voor de Zijnen. Een verhaal, door HESBA STRETTON. Derde druk. Geill. gekleurde omslag en twee gekleurde plaatjes. 40 blz. Prijs 20 cent.

De Schrijfster leidt ons in bij een klein gezin: dat van een ouden postbode, zijn vrouw en de eenige, voortdurend hulpbehoevende, halfverlamde dochter.

Voor al de Moeder is een aantrekkelijke, vrome vrouw; de dochter maakt ook een zeer aangename indruk; zij wordt in waarheid door lijden geheiligd; en de oude vader is een van de stillen, maar ook van de meest volgzamen. Jaren lang heeft dit kleine gezin in een lief huisje gewoond. Nog enkele jaren en Vader krijgt pensioen en dan hopen ze toch nog daar te blijven; zoo zijn zij er aan gehecht. Op een van zijn tochten redt de oude man een kind uit 't water; onder zijn brieven bevindt zich een dringende; daar hangt „leven en dood” aan volgens den afzender. Door 't oponthoud mist de bode den trein, maar om dien eenen brief laat hij zich met een wagentje naar 't volgende station brengen voor den express. Dat lukt — de brief gaat mee, maar de oude heeft er een ziekte mee opgelopen; na 6 weken eerst weer hersteld, is hij toch de oude van vroeger niet meer. En — hij moet, vóór zijn pensioentijd daar is — ontslag vragen. Ondertusschen is de woning van eigenaar verwisseld. En de familie moet „er uit”. Groote smart. Ernstige beproeving. Alle gebeden schijnen onverhoord te blijven. Ze trekken naar de stad. Daar zitten ze in een klein stads-woninkje. Doch ook maar een dag. Er komt een brief van den afzender van bovengenoemden brief, dat hij uit dankbaarheid voor de bijzonder trouwe plichtsbetrachting indertijd, besloot het huisje te laten koopen en het den ouden luitjes als Kerstgeschenk aan te bieden.

Een goed kinderboekje. De toon is niet te hoog, ook niet te kinderachtig.

Het werkje heeft een echt Christelijke strekking, n.l. dat men in alle omstandigheden, hetzij die aangenaam of onaangenaam zijn, op den Heere moet vertrouwen en niet murmureeren, wanneer de Heere leidt in een weg van kruis en druk, geloovende, dat Hij recht is in al zijn werk en dat Hij wijze en heilrijke bedoelingen heeft, wanneer Zijn hand kastijdt.

Ook komt goed uit, dat de Heere de tranen van Zijn kinderen ziet en dat Hij blijdschap na droefheid wil schenken.

Charlotte, die een moeilijken weg heeft naar het vleesch, is een voorbeeld van Christelijke onderworpenheid. Zij heeft het ook ondervonden, dat de Heere voor de Zijnen zorgt.

Alleen die „scheutige” geveer is van een geslacht, dat niet veel vertegenwoordigers telt. Een bekwame hand verraadt dit degelijke en ongekunstelde ver-

haal, dat wij gaarne aanbevelen, al hadden we liever *Heere* inplaats van *Heer* gelezen.

De uitvoering van dit werkje is niet anders, dan wij van den Heer Callenbach gewoon zijn.

GESCHIEDENISSEN UIT DEN BIJBEL. Elk boekje met 4 gekleurde plaatjes en geïll. omslag in kleurendruk. 16 bladz. Prijs 20 ct.

Abraham, de vriend van God, door ADELPHA.

Mozes, de getrouwe dienstknecht des Heeren, " "

Daniël of God is getrouw, " "

Doe gij desgelijks, door P. J. KLOPPERS.

Een serie kostelijke boekjes, die wij èn om den vorm èn om den inhoud van harte en onvoorwaardelijk aanbevelen. Zij zijn rijk geïllustreerd en in elk opzicht keurig uitgevoerd. Op goed papier, met groote letter gedrukt, en uitnemend geschikt voor kinderen, die pas kunnen lezen. Van harte hopen wij, dat de Uitgever aan deze nummers nog vele moge toevoegen.

Boekjes van 25 cent.

a. **Lief en leed in een kleinen kring.** Oorspronkelijk verhaal, door MARIE. Geïll. omslag in kleuren en twee gekleurde plaatjes. 48 bladz. Prijs 25 cent.

Twee kinderen, een ouder broertje en een jonger zusje, hun vader, een zee-officier, die veel in den vreemde vertoeft, en hun moeder, die vroeg sterft, zie daar de personen, die in dit boekje optreden. Door onvoorzichtigheid en plagerij veroorzaakt de jongen, dat zijn zusje een lichaamsgebrek krijgt en scheef-groeit. Door geduld en gebed weet ze haar wat ruwen, maar toch goedhartigen broer zachtzinnig te stemmen. Door de liefde van zijn zusje wordt hij gedrongen haar lief te hebben en liefde te betoonen.

Over 't geheel is de vorm goed. Enkele kleine vlekjes treffen we aan, b.v. jaloersch *van*, in plaats van jaloersch *op*. De samenstelling *zilverstemmetje* wil ons niet bevallen. Traantjes van een oude keukenmeid (blz. 19) klinkt wel wat vreemd. De gesprekken zijn tamelijk los en natuurlijk. Het verhalende gedeelte is in zeer conventionele taal en stijl.

Onnatuurlijkheden en groote gebeurtenissen komen in dit boekje niet voor. 't Is een brokje kinderleven, zooals het zich kan voordoen en misschien wel voorgedaan heeft. In dit opzicht is het een voorbeeld.

Het verhaaltje bedoelt te leeren, hoe men door zachtmoedige liefde veel invloed ten goede kan uitoefenen. Jezus wordt er ook bij te pas gebracht, maar niet als Zaligmaker van verloren zondaren, maar als een behulpzel op den weg der deugd. Een Gereformeerde gedachte is in dit heele boekje niet te vinden.

Waar zooveel werkjes bestaan, die beter zijn, moeten we dit, als niet geschikt voor onze Gereformeerde Zondagsscholen, ter zijde leggen.

b. **Grootmoeders jongen.** Vrij vertaald uit het Engelsch door QUIRINA. Met geïll. omslag en twee gekleurde plaatjes. 48 blz. Prijs 25 cent.

Drie weeskinderen komen uit Zuid-Afrika naar Nederland, om verder bij hun grootmoeder te worden opgevoed. 't Zijn twee zusjes en een broertje. George, een jongen van zes jaar, is de hoofdpersoon van dit boekje. Hij is aanvankelijk een onhandelbaar kind, driftig van aard en eigenzinnig; hij gevoelt niet de minste toegenegenheid of liefde voor zijn grootmoeder, die daarvan zeer veel verdriet heeft. Een nicht weet door tactvol optreden den weerbarstigen

knaap te beteugelen, zoodat hij tegen zijn drift leert strijden en veel van grootmoeder gaat houden. Met allerlei kinderlijke blijken van toewijding tracht hij haar genoeg te doen en haar jongen te zijn.

Op dit boekje zijn veel aanmerkingen te maken. Het trekt ons niet zeer aan. Terwijl gewezen wordt op den plicht der gehoorzaamheid, komt de eigenlijke grond van het vijfde gebod niet tot zijn recht. Er wordt niet van gesproken, dat de kinderen hun ouders moeten gehoorzamen, omdat God het gebiedt in Zijn Woord en omdat Hij ze over hen gesteld heeft. Op blz. 30 wordt de mogelijkheid aangenomen, dat de afgestorvenen zien en kennen degenen, die op aarde zijn.

Wat eigenlijk de strekking van dit verhaal is, valt niet gemakkelijk te zeggen. Naar de mildste opvatting zou het kunnen zijn, dat men zijn verkeerdheden moet trachten te overwinnen en daarbij God om zijn hulp moet bidden.

Gelijk uit den titel blijkt, is het werkje uit het Engelsch vertaald. Misschien zijn er in Engeland van die wonderkinderen, als er hier een wordt beschreven; een Hollandsche jongen is George zeker niet. Eigenlijk zijn de kinderen in dit verhaal een soort marionetten. Alles is zoo onnatuurlijk mogelijk; gezonde kost is het allerminst. Of er b.v. veel jongens zijn van den leeftijd van George, die evenals hij over de gehoorzaamheid filosofeeren (blz. 31 en 32), betwijfelen we. Het kind van zes jaar redeneert als een volwassene.

Zie b.v. blz. 13 waar hij zegt: „Wat trof ze dat ongelukkig! Het is bijna net als met de nicht van Betty, maar dat was nog erger, want *die* werd in zeven jaren tijds tweemaal weduwe. Dat was de weduwe Perkins, weet u, en ze verloor ook al hare kinderen behalve het jongste, dat zwak was in de ruggegraat. Betty zegt, dat het eene straf was, omdat er niet naar het kind verlangd was.” Dat is nu taal van een zesjarig kind. Blz. 17 „jongens hebben altijd zooveel, om te denken.”

Blz. 21 „Zij zou alles bederven. Ik zal het bijzonder plezierig vinden zonder haar.” Dat zegt de kleuter van de kindermeid. Op zijn zevende jaar komt dan het groote heldenstuk. Een jongen van zeven jaar is voortdurend vervuld van de gedachte, dat hij zijn grootmoeder moet beschermen! Op blz. 10 spreekt hij minachtend over haar, omdat ze maar *eene vrouw* is.

En nu het Christelijk element van 't boekje? Daar staan wel teksten in. Ook wordt wel gesproken van den goeden Herder, den dierbaren Heiland, maar van den Borg en Middelaar, die de schuld verzoent, hooren wij niet. George krijgt al meer en meer zijn grootmoeder lief, en daaruit blijkt dan, dat hij God liefheeft!

't Uiterlijk van dit boekje ziet er lief uit. Het verhaal is ingedeeld in vier hoofdstukken. De letter, waarmee het gedrukt is, is helder en duidelijk. De stijl is vloeiend, zoodat het aangenaam en gemakkelijk leest. De illustraties zijn inderdaad fijn te noemen. Ook de taal en correctie zijn goed verzorgd.

Voor het telkens gebruik maken van *cursief* gedrukte woorden zien we geen reden. Ook stieten wij op „Heer” in plaats van „Heere”.

Wegens de onnatuurlijkheid van den inhoud en het verwaterd Christendom, dat we erin aantreffen, kunnen wij, hoezeer dit verhaal anderzijds veel goeds heeft, het voor onze kinderen niet aanbevelen. Dit doet ons des te meer leed, wijl het uit litterair oogpunt goed en naar den vorm uitnemend verzorgd is. Maar de inhoud moet ons steeds boven den vorm gaan.

Boekjes van 30 cent.

De volgende boekjes, tot aan de serie van 60 cent, zijn stevig gecartonneerd en voorzien van linnen rug.

- a. **Samoea en Ronto**, door JONKVR. DE LA BASSECOUR CAAN. Geill. gekleurd, gecartonn. omslag en drie zwarte plaatjes. 54 blz. Prijs 30 cent.

Samoea en Ronto is de titel van een boekje, dat een stuk beschavings- en zendingsgeschiedenis behandelt uit den laatsten tijd.

De Schrijfster verhaalt van de zeden en gewoonten der Toradja's op Midden-Celebes, van den arbeid van de zendelingen Kruyt en Dr. Adriani en zending Hofman, terwijl tevens er op wijst, hoe een militaire expeditie als tegen den vorst van Loewoe ondernomen, ook voor de zending vruchten dragen kan.

Voor onze jeugd een aanbevelenswaardige inhoud. De kennis van onze Oost-indische bezittingen, die veeltijds niet groot is, kan er door worden vermeerderd, de belangstelling in het zendingswerk er door worden verhoogd. Onze jongens en meisjes kunnen er uit leeren, dat het zendingswerk gewoonlijk heel anders is, dan men het zich dikwerf voorstelt. Hier wordt de werkelijkheid geschilderd; de geschiedenis is niet „mooi” gemaakt, maar is een schildering van het leven der zendelingen, van het leven der heidensche bewoners, van de volharding en het geduld, welke de arbeiders in den wijngaard des Heeren hebben te betoonen. De titel beantwoordt o. i. niet geheel aan den inhoud. Van Samoea en Ronto wordt betrekkelijk weinig verhaald.

't Is meer een geschiedenis van hun volksleven dan van hun personen. De inhoud bestaat voor een groot deel uit mededeelingen over de zeden en gewoonten op Midden-Celebes. Vandaar dat er soms niet veel „gang” in het verhaal zit. Het zijn tafereelen uit het volksleven, die dikwerf zonder verband naast elkaar zijn geplaatst. Meer „kijkjes bij de Toradja's” dan een verhaal van de bijzondere lotgevallen der titelhelden.

Bij een nieuwen druk, dien we het werkje gaarne toewenschen, kunnen meteen een paar drukfouten worden verbeterd; o. a. op pag. 29: een groote in plaats van een grooten. Pag. 31 blaren in plaats van blären. Het boekje is zeer stiefmoederlijk bedeed met leestekens. Tal van komma's ontbreken, waar ze moesten staan.

Van de plaatjes bevalt ons het minst dat op den omslag. Samoea en Ronto staan daar afgebeeld in een omgeving, die meer aan een malsche Nederlandsche weide plus een veestalling met op den achtergrond een paar Geldersche heuvels doet denken, dan aan een landschap van Celebes.

Maar . . . wij zijn nooit op Celebes geweest en kunnen ons dus vergissen!

De strekking is uitnemend.

Het doel, dat de Schrijfster zich voorstelde, zal ongetwijfeld door het lezen van haar boekje worden bereikt. De jonge lezers worden iets wijzer en zullen meer in den moeilijken arbeid der zending inleven. De tegenstelling tusschen de heidensche godsdiensten en de Christelijke religie komt scherp uit.

Het positief Christelijke zoekt men in dit boekje echter te vergeefs. Het eenige, wat we er in vinden, is 't volgende: „Hoeveel geruster is het toch voor ons, te weten, dat alles staat onder het bestuur van God, die zich geopenbaard heeft als een rechtvaardig God en als de God van liefde”. Dit zegt nog niet veel; evenmin als het slot, waar de Schrijfster van *Samoea* zegt: „Wij allen hopen zeker, dat hij eenmaal de goede keuze zal doen, om zijn heidensch geloof te laten varen en Christen te worden.” Om de uitnemende strekking bevelen wij dit boekje evenwel gaarne aan. Wanneer krijgen wij ook eens iets dergelijks uit de geschiedenis van de zending der Gereformeerde Kerken?

b. **Jaaps gebed.** Een vertelling door W. J. D. v. DIJK. Tweede druk. Geïll. gekleurd omslag, gecartonneerd, en drie zwarte plaatjes. 54 pag. Prijs 30 ct.

Een zeer degelijk boekje, dat we, zoowel naar inhoud, als naar strekking en vorm, van harte kunnen aanbevelen.

Jaap is het jongste kind van een smidsknecht, die aan den drank is geraakt, zijn huiselijk leven verwoest en in een ruzie met zijn vrouw zijn kleinen Jacob voor zijn leven ongelukkig heeft gemaakt. *Jaaps gebed* is het gebed, dat hij met zijn zusje tot den Heere Jezus opzendt, om een Bijbel, waarin zij de Kerstgeschiedenis kunnen lezen. *Jaaps* bidden en de inhoud van het gebed worden de

middelen, waardoor de man tot inkeer, het huisgezin tot rust en de liefde en de vreeze Gods inwoneressen des huizes worden. Het geloof van de kleinen wordt niet beschaamd: de Bijbel komt er.

De Heer Van Dijk, Schrijver van Selcart en meerdere verhalen, heeft goed slag van vertellen. Hij weet allerlei schoone opmerkingen te geven en het geheel zeer aangenaam voor te stellen. De straatprediker maakt bepaald een schoonen indruk; en de fabrikant, door wien het gezin gered wordt, is een innemend persoon.

Het verhaal is levendig, vol actie, boeiend, zuiver van taal, eenvoudig en duidelijk.

Alleen den „ring van Gyges” zouden we liever niet hebben aangetroffen in dit verhaal. Dat ding is reeds lang uit den tijd. Hierbij komt nog, dat de Schrijver hem o. i. waarlijk niet noodig had.

Op blz. 18 spreekt de auteur van een *zorgeloos* kind, terwijl hij bedoelt: een *onbezorgd* kind.

Overigens is er niets op den vorm of de taal en den stijl aan te merken. Op dit boekje past volkomen Callenbachs devies; „Goet, frisch, claer.” De gecartonneerde omslag, de plaatjes, de heldere druk en de lage prijs, alles maakt het boekje aantrekkelijk.

De strekking is: „Een krachtig gebed des rechtvaardigen vermag veel.” Dat gebed moge dan van een ongelukkig kind zijn, als het maar door Gods Geest gewerkt werd, heeft het evenveel kracht als van den man Gods, Elia. Deze strekking wordt door den Schrijver op schoone wijze in het oog gehouden, en zal door elk lezer wel verstaan worden.

Ook wil de Schrijver doen uitkomen, welke slechte gevolgen het misbruik van sterken drank met zich sleept, en dat in den weg der waarachtige bekeering deze vijand zeker kan worden overwonnen.

In alle opzichten voldoet dit verhaal aan onze wenschen. 't Is zeer aantrekkelijk en daarbij leerzaam. Wij aarzelen dan ook niet, dit schoone werkje warm aan te bevelen. Onze kinderen mogen het vroeg lezen. Ds. Smith zegt in zijn „Woord vooraf” terecht: „Ook ouden van dagen zullen met het boekske ongetwijfeld met veel genoegen kennis maken. „Jaaps Gebed” is waard in ieder Christelijk gezin gelezen en herlezen te worden.”

c. **Nergens thuis.** Een verhaal door ELISABETH. Derde druk. Geill. gecartonneerde omslag in kleuren en twee zwarte plaatjes, benevens twee illustraties tusschen den tekst. 53 blz. Prijs 30 cent.

Een gebrekkige jongen, een arme vondeling, wordt door zijn pleegvader in huis en door zijn makkers op school onophoudelijk geplaagd.

Ten onrechte van diefstal beschuldigd, vlucht hij naar de stad en gaat een kerk binnen. De vriendelijke organist neemt hem mee naar zijn woning en voedt hem als zijn kind op in de vreeze des Heeren, leert hem muziek en beleeft veel vroegde van hem.

„God zoekt het weggedrevene” zou men als motto van dit boekske kunnen nemen. Het geheel teekent ons de wonderlijke leidingen Gods. Toch hadden we gaarne gezien, dat de schrijfster „Gods vinger” meer had aangegeven, alsook dat Kees de behoefte aan het zoenbloed van Christus duidelijker had te kennen gegeven.

Tegenover schoone gedeelten, als: de liefde der schoenmakersvrouw voor den kleinen vondeling, de barmhartigheid van den organist en zijn echtgenoot, staan schilderingen, die niet aantrekken, b.v. het gedrag der jongens in school, de houding van den meester tegenover Kees, het praten in de kerk.

De alleenspraak van den baas-schoenmaker op het kamertje van den vondeling is wel wat gezocht.

Op taal en stijl hebben wij geen aanmerking. De uitvoering is vrij goed, 't papier is echter wat geel. De plaatjes mogen bekeken worden. De prijs van

dit werkje is billijk. Wij kunnen het vrijmoedig aanbevelen. Het is voor de oudste leerlingen zeer geschikt.

- d. **De veilige haven binnen geloopen.** Een ware gebeurtenis, door JOHANNA. Geïll. omslag in kleuren en drie zwarte plaatjes. 54 blz. Gecartonneerd. Prijs 30 cent.

Dit boekje heeft de verdienste, dat het een ware gebeurtenis bevat: de geschiedenis van een doodziek, verwaarloosd kind, dat in een ziekenverpleging bij Scheveningen werd opgenomen. Het ventje werd teeder verzorgd en kwam bij. Hij leerde daar den Bijbel kennen en in den Bijbel den Heere Jezus vinden. Hij werd bekeerd. De pleegzuster was zijn pleegmoeder geworden, en wist hem aan boord van een visscherman te krijgen. Maar van zijn eerste tocht kwam hij al niet terug. Met den Bijbel op het hart zonk hij weg in de golven. Hij was de veilige haven binnengeloopen.

Dit boekje leest prettig. Het is in den kindertoon geschreven, dien de Schrijfster goed heeft getroffen. Johanna heeft er wel slag van, goed aan kinderen te vertellen. *Weldenkende* menschen herinneren ons nog zoo aan den rationalistischen Braver Hendrik—tijd. *Kostje* en *kostjes* zijn niet naar onzen taalkundigen smaak. In de uitdrukking „leeren om Gods wil te doen”, (op blz. 15) is om natuurlijk overbodig. JOHANNA plaatst te weinig leesteeekens, vooral komma's.

Ruwe zeemanstermen, zooals „naar den kelder gaan” moesten gemeden zijn. De plaatjes zijn goed. Alleen waar de kleine man in den storm staat met zijn Bijbeltje in de hand, is het geheel veel te kalm; op het plaatje is het geen stormweer.

De redding van het verlorene door onzen getrouwen Heiland wordt naar het leven geteekend. Gods opzoekende zondaarsliefde komt hier treffend uit. Bij vernieuwing wordt uit de ervaring bevestigd, dat God het verachte heeft uitverkoren. De middelen, die de Heere gebruikt: ziekenverpleging en dergelijke, mogen er meer door gewaardeerd worden.

Ongereformeerd is het boekje niet. Toch hadden we het gaarne wat positiever gezien. De uitdrukking: „Hij (Jezus n.l.) kan je helpen”, bij het bestrijden van de zonde, is o.i. te algemeen.

Ondanks de gemaakte aanmerkingen kunnen we dit boekje vrijmoedig aanbevelen.

De prijs, 30 cent voor een boekje van 54 blz., mag niet laag heeten. Toch is dit werkje best een schelling waard.

- e. **Levi, de Boekenjood,** door WILH. RIEM VIS. Tweede druk. Geïll. omslag in kleuren en gecartonneerd. Met drie zwartje plaatjes. 54 bladz. Prijs 30 cent.

In het eerste hoofdstuk wordt medegedeeld, dat een jongen van zes jaar, Willem van der Heijden, een Jood een sneeuwbal met een steen er in tegen het hoofd gooit, alsmede dat zijn vader over de Joden niet heel gunstig denkt. Zijn moeder daarentegen waarschuwt met de Schrift in de hand tegen het vervolgen der Joden.

Het tweede hoofdstuk verhaalt, dat Levi hoofdpijn en koorts heeft, 's avonds en den geheelen nacht door. 's Morgens valt zijn driejarig dochttertje tegen de gloeiende kachel. Zijn zenuwachtige vrouw wordt ernstig ziek. Het dochttertje sterft.

Het derde en vierde hoofdstuk brengen ons naar een nabijgelegen plaats, waarheen de heer V. d. Heijden verhuisd is. In een uitspanning wordt Levi uitgeschoonden door kennissen van den heer V. d. H. Op zijn weg naar het station komt hij voorbij een brandend huis en redt zijn plaaggeest, den kleinen Willem, uit doodsgevaar, waarna hij zelf ernstig krank wordt.

Willems vader wordt door den Heere nog aan het ziekbed van Levi gebracht,

en zoo heeft de treffende ontmoeting plaats tusschen de twee vaders, den eenen, die door schuld van des anderen kind het zijne verloor; den anderen, die de redder werd van zijn kleinen plager. Zooals uit het Besluit blijkt, hebben en Levi en zijn vrouw den Heiland gevonden, en vraagt de heer V. d. Heijden vergiffenis aan Levi, terwijl de laatste hem verzoekt, dat diens vrouw Rachel zal steunen en helpen, vooral als hij er niet meer wezen zal. Rachel zal straks moeten doen, wat ook hij zoo gaarne nog had gedaan, maar wat nu niet meer kan: Openbaar belijdenis afleggen van haar geloof in den Messias. Levi sterft daarop.

Taal en stijl dezer kinderlijke vertelling zijn goed. Ook op de correctie valt niets aan te merken. De plaatjes in lichtdruk zijn mooi. De prijs is niet hoog.

Deze echt-kinderlijke vertelling heeft drieërlei strekking: allereerst, bij onze kinderen met ernst tegen te gaan het plagen van Joden, waartoe zij zoo vaak neiging betoonen; ten tweede, hen te doen zien, welke droeve gevolgen menigmaal hun ondeugd en baldadigheid heeft; en eindelijk, hen te wijzen op Hem, die alles bestiert en zelfs het kwaad en de zonde der menschen zoo ten goede weet te keeren, dat, later zijn Naam kan worden gedankt, niet het minst voor de donkere leidingen in ons leven.

Dat alles is zeer te waardeeren en als een verdienste van het werkje te beschouwen. Inzonderheid achten wij de vermaning uitnemend, dat onze kinderen nooit op een Jood met verachting zullen neer zien, omdat hij een Jood is, maar veeleer moeten bedenken, dat de Joden zijn: „beminden om der vaderen wil.” Waarom moet het echter langs zoo buitengewonen weg? Kunnen onze Schrijvers en Schrijfsters deze waarheid niet op andere wijze aanschouwelijk maken, zonder allerlei buitensporigheden? De geschiedenis lezend, vraagt men zichzelf af: „Hoe komt dat alles toch zoo mooi of zoo leelijk bij elkaar?” ’t Is waar, ’t kan zoo gebeurd zijn. Maar ’t loopt alles zóó mooi, dat men den indruk krijgt, een fantasie voor zich te hebben.

Gaarne hadden wij van de bekeering van Levi en Rachel wat meer gehoord. Ook over het werk van den Heiligen Geest daarbij vernemen we bijna niets. Wenschelijk ware het geweest, dat de Schrijfster daarop meer nadruk had gelegd.

Overigens een goed boekje, dat wij gaarne aanbevelen.

f. **Het Tyrolerkind.** Een verhaal door VEKA. Geïll. omslag in kleuren, ge-cartonneerd en drie zwarte plaatjes. 54 bladz. Prijs 30 cent.

Een rijke gravin in Bohemen heeft een 12-jarig dochttertje, dat tengevolge van een val gaan noch staan kan. Om herstelling te zoeken, gaat zij naar een badplaats in Tyrol.

Irene (René) komt in aanraking met een blind Tyroler meisje van denzelfden leeftijd. Door den omgang met dit geduldige Tyroler kind wordt het verwenne, ontevredene gravinnetje ook wat tevredener met haar lot.

Het onderricht der godvreezende gravin leert het blinde Leentje Hem kennen, die gezegd heeft: „Ik ben het licht der wereld.” Ook René krijgt den Heiland lief. De meisjes genieten veel van elkanders vriendschap.

Boven verwachting is René na een half jaar hersteld. Haar moeder keert met haar naar Bohemen terug, doch zorgt vooraf, dat het blinde meisje wat leeren kan en voor de toekomst verzorgd is.

’t Verhaal is heel goed verteld, prettig om te lezen, degelijk en leerzaam. Alleen is het in de twintigste eeuw, die zoo dweept met de majesteit van het kind, niet denkbaar, dat een meisje van twaalf jaar in ’t openbaar met een heele verzameling poppen zal spelen.

Wie zich niet ergert aan den Duitschen Kerstboom, die ook hier ingeburgerd is, vindt in dit boekje niets, dat hem hindert, maar heel veel, dat hem aantrekt.

Deze geschiedenis kan de lezers leeren, geduldig te zijn in ’t lijden, dat om der zonde wil den mensch overkomt. Het kan een recht gezicht geven op de oorzaak van het lijden, het doel, waartoe God het toezendt alsook op de wijze, hoe het geduldig kan worden gedragen. Een hoogst belangrijk motief.

want voor zeer velen is het moeitevolle leven een lijdensschool. Voorts treedt helder aan het licht, dat een blinde, die Jezus mint, gelukkiger is, dan een ziende, die de wereld liefheeft.

Gaarne hadden wij het *zondige* van Irene's ongeduld beter zien uitkomen, want op een gering of verward zondebegrip kan geen helder begrip van Gods genade volgen. De tegenstelling van zonde en genade moet steeds nadrukkelijk aangegeven worden. Dat zijn de twee hoofdmomenten in een recht Christelijk boek. Het werkje is versierd met drie plaatjes, die mooi zijn en het verhaal goed illustreeren; alleen de huisknecht ziet er in uiterlijk, houding en kleeding teveel als heer uit.

Een zoo leerzaam en voor de jeugd zoo aantrekkelijk verhaal bevelen wij gaarne aan.

Boekje van 35 cent.

Uit liefde tot Hem, door IDA KELLER. Geill. omslag in kleuren en drie zwarte plaatjes. 62 bladz. Prijs 35 cent.

Een weesmeisje van 14 jaar Feelicie woont met haar broeder van 28 samen. 's Avonds voor Kerstmis ontmoet zij in een bakkerswinkel een haveloos meisje, dat ze later na veel vruchteloos zoeken ongedacht terugvindt en uit de ellende helpt. In den tusschentijd is dit meisje, na aangereden te zijn door een tram, reeds verzorgd door een ouden schilder, die zelf arm is en ook nog ziek wordt.

Na twee jaar sterft het meisje aan toring, als haar broer reeds getrouwd is. De geredde havelooze komt in het huisgezin van den broer als kindermid.

't Staat er niet bij, en 't verhaal wordt gegeven als oorspronkelijk. Maar de stijl doet denken aan: vertaald uit het Engelsch of aan: naar 't Engelsch. Soms komen bepaalde anglicismen voor den dag: mildere lucht, blz. 24, i. p. v. zachtere lucht; ze was juist langs gekomen, blz. 29, aan dit blz. 29. *Verzorgd* is de vorm volstrekt niet. Kinderlijk mag de toon niet heeten. Ook punctuatie en correctie konden beter zijn. De lettertype is zeer mooi en duidelijk. 't Geheel ziet er aantrekkelijk uit. De illustraties kloppen niet geheel op 't verhaal. Op het tweede plaatje is de misvormde naaister recht van lijf en leden. Op het derde representeert een heel klein dakvenster het breede dito van 't verhaal.

Eigenaardig is ook, dat de naaister Hanna haar naambordje aan den binnenkant van de deur heeft (2e plaatje).

De titel geeft de strekking weer: Uit liefde tot den Heiland, die eerst heeft liefgehad, behooren de zijnen liefde te bewijzen aan allen, met wie ze in aanraking komen.

De centrale gedachte der verlossing: verzoening door het bloed des kruises komt *wel* uit in 't boekje, maar de wijze, waarop die verzoening voor de personen, die er in voorkomen, realiteit en persoonlijk eigendom wordt, is zeer vaag. Eveneens treedt niet in het licht, op welke wijze de liefde tot Jezus in het hart des zondaars gewerkt wordt. Voorts is 't boekje zeer sentimenteel. 't Zit vol ontroering, zielesmart en dergelijke; te veel om natuurlijk te zijn. Ook dit ligt misschien aan den vermoedelijk Engelschen oorsprong van 't verhaal.

Al gaat het ons niet zoo vlot van het hart, wij kunnen het boekje wel aanbevelen. Evenwel staat het onder de werkjes van deze Schrijfster o.i. niet bovenaan.

Boekjes van 40 cent.

- a. **Twee overwinnaars.** *Een verhaal*, door A. J. HOOGENBIRK. Geill. omslag in kleurendruk. 3 zwarte plaatjes. 77 bladz. Prijs 40 cent.

Deze historie gunt den jeugdigen lezer een blik in de lijdensgeschiedenis der Covenanters, d. w. z. der Schotten, die zich niet met de Roomsche, noch ook met de Engelsche (Bisschoppelijke) Staatskerk konden vereenigen. Zij spreekt van de verdrukkingen onder en door Karel II en Jacobus II en besluit met de mededeeling van de troonsbestijging van Willem III. Zij zal ongetwijfeld de belangstelling wekken, en levendig houden ook, wijl zij een zeer onderhoudende en in afwisselingen rijke familiegeschiedenis is, die draagster is van treffende historische en andere waarheden.

De heer Hoogenbirk — ieder weet het — kan mooi vertellen. Ook dit verhaal is boeiend en frisch geschreven. Misschien zijn er wat veel historische stukken doorheen gemengd. De stijl kon hier en daar beter verzorgd zijn. B.v. pag. 40: „*maar* de Schotten, die den *Heer* naar Zijn Woord wilden dienen, zetten *echter* hun Hagepreeken voort.” Op pag. 34: „Bij nacht en ontijd *moest* de zieke vervoerd worden, en dat veel aan de verpleging *moest* ontbreken, enz.

De titel dunkt ons wel wat zonderling en doet eigenlijk iets anders verwachten, dan de inhoud geeft. De uitvoering is goed. De plaatjes zijn werkelijk een versiering van het leerzame en stichtelijke boekje.

Meesterlijk verstaat deze auteur de kunst, om de woorden der Schrift tusschen zijn eigene in te vlechten; en telkens vindt hij gelegenheid, om er op te wijzen, dat Gods Woord een veilige gids is door dit leven en naar het toekomstige.

Over de strekking is hiermede tegelijk een onverdeeld gunstig oordeel uitgesproken. Van harte aanbevolen.

- b. **Donkere tijden in een jongensleven**, door MARIE. *Een verhaal voor jongens*. In kleuren geïllustreerde omslag. Gecartonneerd en drie zwarte plaatjes. 77 blz. Prijs 40 cent.

Dit verhaal is een variatie op de gelijkenis van den verloren zoon. Een oude geschiedenis in een nieuw kleed gestoken.

Gerard Frensen toont reeds als kind sporen van een loszinnig karakter. De liefde tot zijn moeder weerhoudt hem echter van veel kwaad. In slecht gezelschap geraakt, komt hij van kwaad tot erger: hij verzuimt zijn werk, en wordt een kaartspeler. Om zijn speelschuld te betalen, bestelt hij zijn moeder, verlaat met haar spaarpennningen het ouderlijk huis en komt in Amsterdam terecht in een dievenbende.

Zijn moeder wordt daardoor zoo geschokt, dat haar toch reeds zwak gestel dat niet kan doorstaan. Zij sterft, doch niet zonder den troost als antwoord op haar gebed, dat de verdwaalde nog wel zal wederkeeren. Hij komt ook terug, daar hij aan het kwade gezelschap weet te ontluchten; doch zijn moeder vindt hij niet meer.

Een huiselijke Kerstfeestviering besluit dit zeer goed geschrevenverhaal.

Het boekjes bevat aangrijpende schilderingen. Vooral in Hoofdst. IV. Het is voortreffelijk uitgevoerd. Mooie plaatjes. Heldere druk.

Voor onze jeugd zal dit verhaal een ernstige waarschuwing zijn tegen het zetten van den eersten stap op den weg der zonde. Het is niet „preekerig”, maar zal van het begin tot het einde met toenemende belangstelling ook door onze jongens worden gelezen.

Sommige passages in dit verhaal zijn niet zonder ernstige bedenking. Op pag. 27 wordt medegedeeld, hoe Gerard aan zijn vader vertelt, wat er op de „clubvergadering” wordt gedaan. Er wordt „een kaartje gelegd of iets dergelijks; een enkele gebruikt een borreltje”, enz.

We zouden natuurlijk van een Christelijk huisvader verwachten, dat hij on-

voorwaardelijk aan zijn zoon het „lidmaatschap” van zulk een club verbod.

Maar tot onze verwondering lezen we op pag. 28, waar de vader sprekende wordt ingevoerd: „Zou het niet veel beter zijn, als je *hoogstens twee maal* per week die avondjes bezocht en verder flink met je studie voortgingt?”

Dat is een vlekje, waarop we wel moeten wijzen.

Gebeurde zoo iets in de werkelijkheid, dan zou een godvruchtig vader zich gewis en terecht er van beschuldigen, mede de oorzaak te zijn geweest van den val van zijn kind.

Ook de teekening der geheimzinnige omgeving in Amsterdam, waar door de politie een huiszoeking wordt gedaan, is een donkere bladzijde in dit anders voortreffelijke werkje. Het komt ons voor, dat onze Schrijvers zulke deuren voor de jeugd gesloten moeten houden.

De strekking dezer vertelling is uitnemend. Zij brengt een ernstige waarschuwing tegen verkeerd gezelschap. Een waarschuwing, die niet te vaak kan worden herhaald. Ook doet de schrijfster zien, dat Gods genade den verst afgewaalden zondaar in den weg van geloof en bekeering vermag terecht te brengen.

Onder den zegen des Heeren kan dit boekje een groote roeping vervullen. Vooral in onzen tijd, waarin zoo menig Christenouder diepe smart draagt over een verloren zoon of dochter.

Wij achten deze pennenvrucht voor de grootste jongens (ook de meisjes zullen haar gaarne genieten) in het bijzonder geschikt. Wij bevelen het boekje dan ook van harte aan.

Boeken van 50 cent.

De volgende boeken hebben geïllusteerde omslagen in kleurendruk en plaatjes in zwartdruk. Ze zijn niet gecartonneerd, doch alle op enkele uitzonderingen na, die staan aangeteekend, gebonden in linnenbandje, verkrijgbaar tegen verhooging van 25 cent. Op de banden wordt geen prijsvermindering toegestaan.

- a. **'t Was maar een dagmeisje.** Een verhaal door W. J. D. VAN DIJCK. Tweede druk. Geïllustr. omslag in kleuren en vier zwarte plaatjes. 112 blz. Prijs 50 cent.

Een goed boekje, wat strekking en inhoud betreft. Van Staveren, die meer verteringen maakt, dan zijn inkomsten toelaten, geraakt daardoor in de gevangenis. Zijn vrouw beijvert zich, door eerlijken arbeid in de behoeften van zich en haar dochtertje te voorzien. Dat dochtertje wordt na den dood harer grootmoeder, kindermeisje. Ten onrechte verdacht van diefstal, wordt zij smadelijk weggejaagd. Haar eerlijkheid wordt echter openbaar en zij ontvangt, na haar herstelling uit een ernstige ziekte en na den terugkeer van haar tot God bekeerden vader, gelegenheid, om voor onderwijzeres te studeeren. De vader, eveneens gesteund en geholpen, vindt een betrekking, die hem en den zijnen brood geeft.

De inhoud is, ook voor groote menschen, boeiend. Taal en stijl zijn behoorlijk. Enkele uitdrukkingen onderstreepten wij: *erg* plezierig (blz. 17); burgerluidjes (pag. 31) en luidjes (pag. 32); de bewegingen *gaf* (62); *doorgemaakt* (voor *doorleefd*) (blz. 100); met zenuwachtige haast (110); „de daad bij het woord voegend”, enz. op blz. 102: deze zin is geheel verkeerd geconstrueerd; *erg* aantstaan. (110); een *welgeslaagd* examen, (111).

Uitdrukkingen als „hemelsche goedheid” op blz. 71, komen niet te pas.

Het verhaal is vloeïend geschreven. De menschen worden over 't algemeen naar 't leven geteekend. Alleen komt het ons voor, dat Mevrouw Doormans *te* zwart is gekleurd. 't Wil er niet bij ons in, dat zij — nadat ze Mientjes on-

schuld heeft ontdekt — geen consciëntiekloppingen heeft gehad en zich niet heeft gehaast, om althans *iets* te doen, ten einde haar ongelijk te erkennen en haar hardheid een beetje goed te maken. Zij *moet* o. i. beseft hebben, dat ze onredelijk heeft gehandeld, en *kan* haar geweten niet hebben tevreden gesteld met de gedachte: „'t Is maar een dienstmeisje”. — Ook wenschen wij de vraag niet bevestigend te beantwoorden, of de moeder haar kind mocht zeggen, dat vader op reis was. Dat was toch een leugen, en de aanleiding tot meer leugens. (Denk aan de brieven!) De Schrijver spreekt daarover geen afkeuring uit. Ook schijnt de vrouw 't er niet benauwd onder gehad te hebben. Vreemd in een geloovige, die nabij den Heere leeft.

Zulk een portret te teekenen, heeft o. i. een zeer bedenkelijke zijde. Misschien bestaan er zulke *valsche* vrouwen, maar 't is gevaarlijk, ze in volksboekjes ten tooneele te voeren. Dat kan een socialistischen geest van vijandschap en verzet kweken tegen hogere standen. En voor dit toch al zoo hoog opblaiend vuur bringe een Christelijk auteur liefst geen hout aan.

De diepe grondgedachten van Christus' verzoenend lijden, 's menschen onmacht ten goede, de noodzakelijkheid der wedergeboorte, komen niet genoeg uit. De bekeering van Mientjes vader en de goede voornemens, waarmee hij uit de gevangenis komt, zijn oppervlakkig.

Toch kan het verhaal de lezers er toe brengen, in alle omstandigheden des levens de toevlucht te nemen tot den Heere, in wiens hand 's menschen leven berust.

't Boekje heeft ongetwijfeld zijn goede zijden. De Schrijver legt den vinger op menige wondeplek van dezen tijd en doet vaak een helderen blik werpen in de toestanden van 't dagelijksche leven. Er is veel uit te leeren. Om deze redenen kunnen wij dit werkje dan ook aanbevelen, al moet ons de betuiging van het hart, dat het o. i. niet gerekend kan worden tot de rijpste pennevruchten van dezen bekwamen auteur.

De Uitgever gaf het boekje een sierlijk kleed. De plaatjes zijn goed uitgevoerd en de prijs kan geen bezwaar opleveren.

- b. **Hollands Waterleeuw.** Het leven van M. A. de Ruyter, door H. J. HANA. Tweede vermeerderde druk. Gekleurd geïllustreerde omslag, en twee zwarte plaatjes, benevens negen illustraties tusschen den tekst. 160 blz. Prijs 50 ct.

't Leven van den bekenden Nederlandschen zeeheld wordt ons hier door een goed verteller nog eens geschetst. Zulke boeken, waaruit we onze groote mannen kunnen leeren kennen, komen er niet licht te veel.

De Ruyter, die eerst „kwajongen” is, maar later voor menschen niet vreest en voor God klein is, wordt voor onze jongens echt gezellig geteekend.

Jammer is het, dat we ook in dezen tweeden druk nog vermeld vinden, dat de Vlissinger toren met *leien* gedekt was en dat de klauterbaas daar gaten in trapte.

Dr. Wagenaar — en de opmerkingen van hem als historicus doen opgeld — wijst op die telkens terugkerende onjuistheid: de torenspits was met *zink* overtrokken; daardoor wint het halsbrekende toertje van Michiel nog in waarde voor onze jongens.

Nieuws, dat nog door niemand te voren werd meegedeeld, geeft de heer Hana niet. Maar hij bezit de gave van prettig te vertellen. Dit boek is voor onze jongens — de uitdrukking zij ons vergund — als geknipt. Een minder goede uitdrukking, als op blz. 7 bovenaan: „Men moet medelijden met zulke brave ouders hebben, dat zij aan zulk een deugniet 't leven hebben geschonken”, had best weg kunnen blijven. De uitvoering is in alle opzichten te prijzen. De letter is flink en duidelijk. Het boek bevat het portret van De Ruyter. Van de tusschen den tekst geplaatste illustraties kan men niet zeggen, dat zij door fijnheid uitmunten. De eischen mogen hier iets hooger gesteld

worden, wĳl het indertĳd als feestgave verscheen.

Hoewel de De Ruyterfeesten reeds tot het verleden behooren, vestigen we toch gaarne nog de aandacht op dit boekje, dat een Christelijke strekking heeft en ons Gods hand doet zien in de grootsche geschiedenis van ons land.

Tevens leert ons het verhaal, dat iemand van *hooge* positie in zijn werk ook God dienen kan. En de Schrijver vergeet niet, den *Christen* recht te doen wedervaren.

't Is kostelijk, dat dergelijke boeken verschijnen, boeken, die ons voor oogen stellen, wat Nederland was, toen het als volk vasthield aan God en Zijn Woord.

Ze mogen ons opkomend geslacht, 't welk in veel opzichten verschilt en zelfs ver afstaat van de heldenfiguren der De Ruyters en Trompen, tot jaloerschheid maar ook tot bemoediging strekken, en het aansporen, om in Gods kracht den strijd aan te binden tegen de vijanden van God en Zijn Getuigenis, tevens de vijanden van het belang en van het welzijn onzes volks.

We aarzelen niet, het werkje van harte aan te bevelen.

c. **Bianca, het verkochte Zigeunerkind**, door IDA KELLER. Geïll. gekleurd omslag en vier zwarte plaatjes. 108 bladz. Prijs ingenaaid 50 cent, geb. 75 cent.

Bianca is het dochtertje van een Zigeunerman en van een Christen-moeder, dat slechts eenige dagen oud, verkocht wordt aan Mevrouw Gerhard de echtgenootte van een genesheer. Mevr. Gerhard echter sterft en nu komt Bianca in huis bij een ouden heer, „Oom Kees” genoemd. Haar broeder Allonza ontvlucht na den dood zijner moeder het Zigeunerkamp, wĳl hij zijn moeder bij haar sterven beloofd heeft, zijn zuster Bianca te zullen zoeken. Bij die gelegenheid deelt zijn moeder hem ook mee, dat zij als kind met een kermiswagen ontvoerd is geworden en geeft hem een beursje, dat hij Bianca moet geven, indien hij haar vindt.

In zijn vlucht wordt hij geholpen door een dienstmeid uit het Zigeunerkamp, aan wie hij belooft, dat hij haar uit die omgeving zal trachten te verlossen.

Alle nasporingen blijven evenwel vruchteloos. Bianca echter vindt de dienstmeid uit het Zigeunerkamp, juist op 't oogenblik dat deze zich wil verdrinken en brengt haar ook bij „Oom Kees”. Eenigen tijd daarna ontmoet Allonza zijn zuster bij een zanguitvoering, waar zij meezingt, en waar hij te weten komt, dat dit de gezochte zuster is.

Den volgenden morgen bij haar gekomen, vindt hij er ook de dienstmeid. Door het beursje komt nu aan het licht, dat „Oom Kees” waarlijk hun oudoom, een oom hunner moeder was. Bianca trouwt met den zoon van Dr. Gerhard.

Den stijl van dit verhaal durven wij uitmuntend noemen. Er is warmte en bevalligheid in, juistheid en verscheidenheid van uitdrukking. Dat boek zal ongetwijfeld veler harten en oogen streelen. Niet alleen is het uiterlijk zeer net uitgevoerd en bevat het sprekende illustraties, doch de Schrijfster geeft schilderijen met woorden. Heel het boekje is een kleine roman in olieverf te noemen. Een groep sprekende beelden met een liefvallig meisje als middelpunt. En wat al achtergronden, waartegen die beelden uitkomen!

In dat boek huldigen wij gaarne een steeds rijker ontplooiing van een schoon talent. Ook hier behandelt Ida Keller weer haar lievelingsthema. Een treffende variatie op *Silvia*, *Het Alpenroosje* en *Moeders Wiegelied*. Zij vergunne ons er nogmaals op aan te dringen, dat zij zich eens verplaatse op het veld der geschiedenis. Daar zijn aderen te ontgraven van het duurzaamst en kostelijkst metaal. Een kloek historisch verhaal te leveren, is aan haar bekwame hand alleszins vertrouwd.

Dit boekje moet blijkbaar leeren, hoe God ten goede weet te besturen, wat de menschen ten kwade hebben bedoeld; en dat Zijn Woord een kracht is tot zaligheid voor een iegelijk, die gelooft. Helder komt er in uit, dat Gods wegen

wonderlijk zijn en dat Hij dikwijls op ongedachte wijze uit de duisternis het licht wil brengen. Jammer alleen, dat de bekeeringen in dit verhaal een wat oppervlakkig stempel vertoonen.

De kinderen zullen dit boek met veel genoegen lezen en met spanning de ontkenning van de ingewikkelde geschiedenis verbeiden.

Druk en uitvoering zijn onberispelijk. De plaatjes geven duidelijk eenige hoofdmomenten weer.

Wij stemmen van harte in met wat een der commissieleden schreef: „Dit boek is een eeresaluut aan auteur en uitgever waard.”

d. Bastiaan, de Rotterdamsche straatjongen, door M. v. d. STAAL. Geill. omslag in kleurendruk en 4 zwarte plaatjes. 109 blz. Prijs 50 ct.

Dit boekje geeft ons iets te zien van de maatschappelijke en zedelijke toestanden van het „donkere” Rotterdam.

Een havelooze jongen, Bastiaan, wordt door een kruidenier nagelopen, die roept: „Houdt hem!” Door de politie opgebracht, wordt hij beschuldigd, een spiegelruit te hebben ingeworpen. Al spoedig blijkt, dat hij niet de schuldige is. Ondertusschen trekt hij in bijzondere mate de aandacht van den heer Achterhof, die van nu af op middelen zint, om hem en zoovele andere diepgezonden straatjongens met Gods hulp op te heffen uit hun treurigen toestand en hun het Evangelie te brengen. Het gelukt hem, Bastiaans woonplaats te ontdekken en nu blijkt, dat de ellende, waarin deze verkeert, nog erger is, dan hij zich voorgesteld heeft. Hij slaagt er in, den straatjongen met zijn broertje op een Zondagsschool te krijgen. Spoedig ontvangt de jongen een zorgvuldige verpleging, waardoor hij een ander mensch wordt, vooral ook, nu hij onttrokken is aan zijn moeder, die haar kinderen verwaarloost en aan den drank verslaafd is.

Bastiaan wordt loopjongen in een Christelijk Volkskoffiehuis. Daar ontmoet hij zijn vader, een zeeman, dien hij sedert jaren niet gezien heeft en die hem nu als varensgezel meeneemt. Een schipbreuk is het middel tot zijn bekeering. Tien jaar na zijn verdwijning meldt zich iemand aan het Tehuis voor verwaarloosden te Rotterdam aan. 't Is een net heer en 't blijkt Bastiaan te zijn, die in Amerika tot predikant is opgeleid en voor hij zijn werkkring ingaat, zijn vaderland bezoekt. Zijn eerste gang geldt het Tehuis, waar hij de mannen, die hem van de straat opgenomen en lichamelijk en geestelijk verzorgd hebben, terugziet. Bastiaan is een kennelijk bewijs van den zegen, die op den arbeid rust van hen, die in Rotterdam uitgaan op de wegen, om het verlorene te zoeken.

Hier zien wij het woord bewaarheid: „Werp uw brood uit op het water, gij zult het vinden na vele dagen.”

Dit boekje is verdeeld in 10 hoofdstukken met opschrift. De afwerking is onberispelijk. De plaatjes zijn fijn, de druk is helder. Een model van een boekje inderdaad. Aan taal en stijl is goede zorg besteed.

Ook de inhoud en strekking van dit werkje zijn uitnemend. Op natuurlijke wijze schetst het ons het leven en de lotgevallen van den Rotterdamschen straatjongen. Een belangwekkend onderwerp vooral in onzen tijd.

Het verhaal laat zich aangenaam lezen. Het wil ons echter voorkomen, dat te ruime plaats is gegeven aan de geschiedenis der Mevrouw (waarom haar geen naam gegeven?), die zich Bastiaans lot ook aantrekt, en eveneens tot bekeering komt als vrucht van den evangelisatie-arbeid van den heer Achterhof. Deze twee geschiedenissen grijpen o.i. niet genoeg in elkander, om op deze wijze samengevoegd te kunnen worden.

Al is het dogmatisch niet scherp belijnd, ademt het verhaal toch een beslist Christelijken geest. Duidelijk komt uit, dat gelijk Christus zich heeft ontfermd over de diepst gezonkenen, alzoo ook de Zijnen zich moeten ontfermen over de beklagenswaardigen uit de onderste lagen der maatschappij. Ook kan men er uit zien, hoe de Heere in zulke werken een welgevallen heeft en ze met

Zijn zegen kennelijk wil bekronen. Het is den Schrijver ongetwijfeld gelukt, het leven in het „donkere” Rotterdam te schetsen; hij heeft zijn taak goed ten einde gebracht, tegelijk propaganda makend voor den arbeid van hen, die er naar streven, de ongelukkigen uit hun deerniswaardigen toestand op te heffen.

Evenwel hebben we een opmerking en wel dadelijk op bladz. 1, waar we een paar Rotterdamsche jongens, die juist niet tot de verwaarloosden behooren, in een echt Rotterdamsch dialect over hun onderwijzer hooren spreken, als van *een vent*; en dat nog wel van jongens, die van „pa” spreken.

Onze kinderen met zulk een taal op de hoogte te brengen, achten wij niet wenschelijk. 't Is wat al te realistisch. Die echte straattaal met al haar leelijkheid behoeft toch heusch niet gebruikt te worden in een boek. Denkt men *dat* weg, dan is het boekje in alle opzichten keurig en het zal onzen jongens zeker bevallen.

Op dit boekje vestigen wij met groote ingenomenheid de aandacht. Wijl hier een nieuw genre geboden wordt, heeft het terstond aanspraak op onze ernstige belangstelling. Het beschrijft een capittel uit de ellende onzes tijds. Een thema wordt hier behandeld, dat de paedagogen van allerlei richting in deze dagen bezig houdt: wat te beginnen met zoovele jongelieden, die, aan alle tucht ontwassen, opgroeien tot een vloek voor de maatschappij? De Schrijver geeft op die ernstige vraag het eenig goede antwoord: „Tracht ze te brengen onder den zegenenden invloed van het Woord Gods.” Daarom is het een treffend boekje, dat ons op de hoogte brengt van den arbeid der evangelisatie onder de geestelijk verwaarloosden. Een arbeid, die te weinig gekend en gewaardeerd en ook te weinig gesteund wordt.

Moge dit verhaal velen ten spoorslag strekken, om in de kracht Gods de helpende hand uit te steken tot het groote getal van hen, die, als vrucht der godsdienstlooze, zoogenaamde neutrale school, zijn opgevoed en onderwezen zonder God en zonder Bijbel.

Wij bieden Schrijver en Uitgever onzen handdruk voor dit kostelijke boek. Moge het door velen gelezen worden en in wijden kring ten zegen zijn. Een nieuwe en dan iets goedkoopere druk ervan moge weldra noodig blijken.

Boeken van 60 cent.

- a. **De Geuzenadmiraal van Zeeland**, door A. v. D. FLIER. Geill. omslag in kleuren en vier zwarte plaatjes. 160 blz. Prijs ingen. 60 cent, gebonden in linnen stempelband 85 cent.

Wij begroeten in dit boek een kloek historisch verhaal, waarin verschillende krijgsbedrijven worden medegedeeld, waarbij Lodewijk Boisot, de Geuzenadmiraal van Zeeland de hoofdrol speelt. Nadat als inleiding de bezetting van Mechelen is geschetst (1572), wordt uitvoeriger behandeld de slag bij Reimerswaal. Ook hooren we van een hagepreek van Datheen, van de mislukking van den opstand in de Zuidelijke Nederlanden, van den bangen strijd in Zeeland, van het beleg en de inneming van Middelburg en van het ontzet van Leiden, als ook van den roemrijken dood van Boisot bij een poging, om Zierikzee te ontzetten.

Een gefingeerde geschiedenis van Jasper Lijsz, den weesjongen, die de vlag der Spanjaarden neerhaalde in den slag bij Reimerswaal (een historisch feit), en eenige gefingeerde personen sieren voorts het verhaal op. Het meerendeel is zuivere historie, doch hoewel het tijdvak slechts ligt tusschen 1572—1576 ware het wenschelijk geweest, dat de overgang van de eene tot de andere episode voor den jeugdigen lezer wat ware toegelicht. Nu ontstaat zoo licht verwarring, omdat in te kort bestek verschillende feiten verteld worden, waardoor de stof niet genoegzaam is uitgewerkt. Wanneer wij nog iets meer verwachten, breekt de auteur den draad plotseling af, om weer tot iets anders over te gaan. Zoo-

doende lijdt de eenheid der stof schade en zal het voor sommigen niet gemakkelijk zijn, den draad vast te houden. De wijze van voorstelling en de levendige verhaaltrant zijn wel geschikt, om te boeien.

De Schrijfster laat niet na, telkens te wijzen op den vinger Gods in de geschiedenis. Zij gebruikt steeds „Heer” inplaats van „Heere”.

Op enkelijke onnauwkeurigheden betreffende den inhoud moeten we hier de aandacht vestigen.

Op blz. 106 wordt Van der Werff in den mond gelegd: „Gaaf op den toren, gij Geuskens, en siet het Maaswater tegemoet!” Zooals men weet, was dit de spottaal der Spaanschgezinden tegen de trouwe burgers. Het is niet waarschijnlijk, dat v. d. Werff dit woord overgenomen heeft.

Op blz. 96 wordt gezegd, dat de Prins, te Rotterdam krank liggende, met zwakke stem zeide: „Als nog redding voor Leiden mogelijk is, dan kan die naast God alleen komen van Lodewijk Boisot en zijne Watergeuzen. Toen verklaarde de Prins zijn plan...”, enz. Dit is onjuist. Vóór zijn ziekte heeft de Prins persoonlijk met Boisot de zaak besproken, den 3den Augustus heeft de Prins nog onder zijn oogen den dijk te Capelle a. d. IJsel doen doorsteken. Toen ook reeds de Maas doorgestoken was, is de Prins ziek geworden.

Kennis van onze schoone geschiedenis verbreiden, den lof des Heeren doen hooren uit 's lands historiebladen, dat is uitnemend; en dat is blijkbaar ook de strekking van dit boek. De Schrijfster doet telkens uitkomen, dat het de Heere is, die Nederland heeft gered. Ook Lodewijk Boisot wordt schoon geteekend als een dapper en godvruchtig held. Van Jasper Lijnsz zouden we naast zijn flinkheid ook het godsdienstig element wat meer levendig gewenscht hebben. Dat ware voor onze knapen ook een goed voorbeeld.

Ondanks deze opmerkingen vinden we den inhoud degelijk en schoon; en goede lectuur voor onze jongens. Het verhaal is verdeeld in 16 hoofdstukken, zonder opschriften. Daardoor missen wij ook een inhoudsopgave. De taal is goed verzorgd, de stijl levendig en onderhoudend.

De uitvoering van dit boek harmonieert met den inhoud. Een gekleurde teekening siert den grijzen omslag. De plaatjes met hun fijne schakeering van donker en licht en met hun zachten tint zijn artistiek uitgevoerd.

Wij bevelen dit geschrift van harte aan. In de boeken van Mej. Van der Flier wordt dikwijls alles, om zoo te zeggen, op vijftig passen afstand reeds herkend als het werk van een bekwaam auteur. Er treedt uit haar werken gezonde beschaving te gemoet. Als zij vertelt met zulk een tentoonspreiding van verbeeldingskracht, met zulk een heerschappij over de taal, met zulk een liefde voor onze schoone historie, dan zijn onze jongens — wij weten het zeker — één oor en dan luisteren zij met ingehouden adem. Er valt uit den omgang met haar historische werken veel te leeren. Het worde haar gegeven, ons nog menig verhaal te bieden, waardoor onze jeugd gevoed worden kan met merg uit de beenderen van den ouden Nederlandschen leeuw.

b. De twee broeders. Een verhaal door A. J. HOOGENBIRK. Geïll. omslag in kleurendruk. 4 zwarte plaatjes. 160 blz. Prijs 60 cent.

Dit boek van den heer Hoogenbirk kan van de nieuwe uitgaven o. i. op den eerepalm aanspraak maken. Heel het verhaal is van het begin tot het einde weer met het merk van een voortreffelijk talent gestempeld.

Twee broeders Schravens - Gijs en Steven - worden eerst, en twee andere broeders Schravens — Gijs en Pieter, zoons van Steven — daarna aan den lezer voorgesteld. De beide laatstgenoemden en hun ervaringen vragen verreweg de meeste aandacht. Eerst zijn ze, met hun ouders, vrij behoefstig; later, na den dood van den yrekkigen oom, komen zij in goeden doen. Steven breidt dan de zaken zeer uit, wordt een man van geld, hecht aan zijn aardse bezittingen zijn gansche hart en is dan ook radeloos, als op een kwaden dag blijkt, dat een oneerlijke bediende hem groote sommen ontvreemd heeft. Hij blijft en wordt meer en

meer suf, totdat na vele jaren de Heere hem wonderlijk herstelt en hem ook tot bekeering brengt. Gijs, te weten de tweede van dien naam, komt in verkeerdt gezelschap, veracht de lessen zijner vrome moeder, zwerft na den dood van deze al verder af en is ten slotte, als de verloren zoon in de gelijkenis, zijn geld en zijn vrienden kwijt. Maar hij komt ook, als de verloren zoon, tot zichzelf en tot den Heere en vindt genade. Hij en zijn vader vinden elkander gered en behouden terug; en leven voorts, de vader slechts een korten tijd meer, tot eere des Heeren. — Pieter past aldoor goed op, klimt geregeld in aanzien en vermogen, klampt zich al meer vast aan den rijkdom en laat zich ten slotte door de begeerte naar geld en meer geld brengen tot een uitermate gevaarlijke leverantie aan een van twee oorlogvoerende mogendheden. Dit doet hem al zijn rijkdommen opeens kwijt raken. De ontdekking hiervan grijpt hem derwijze aan, dat hij het besterft. Oom Gijs en neef Pieter gaan beiden heen, zonder den vrede met God en de vergeving der zonden deelachtig te wezen, als levende bevestigingen van de uitspraak der Schrift, dat degenen, die rijk willen worden, in veel verzoeking en in den strik vallen.

De hoofdfiguren in dit verhaal zijn, om met Hildebrand te spreken, meer dan herinneringsneuzen op verbeeldingsaangezichten. Het zijn menschen van vleesch en bloed, gelijk men ze in onzen tijd schier overal ontmoeten kan, doch beschouwd met het oog van een fijnen menschenkenner en geteekend met de gouden pen van een auteur van den eersten rang. Er schuilt in dit boek diepte van zielkundige waarneming. De karaktertrekken van vader en oom, doorgaande in de twee broeders en in beide verscherpt, zijn inderdaad goed psychologisch gedacht. De roerselen onzer daden worden hier met de meesterhand van den ontleedkundige blootgelegd. Tusschen den diepen ernst fonkelt nu en dan een sprankje frissche humor.

Bij de inkleeding van het verhaal is alles gemakkelijk en pakkend, en vallend onder het bereik van kinderen van 12 à 13 jaar. Taal en stijl zijn voor deze geschiedenis passend en onberispelijk. Alles wordt gedacht en uitgedrukt in woorden, wier keurigheid alleen door hun eenvoudigheid wordt geevenaard. 't Moet getuigd, dat de Schrijver in dit werk bijzonder op dreef is. De vorm is meesterlijk, onderhoudend, levendig. Wie zoo schrijft, heerscht over de harten zijner lezers. Ook in dit boek worden „Heer” en „Heere” afwisselend gebruikt.

De uitgever heeft hier blijkbaar eveneens zijn beste been voorgezet. Het boek ziet er kostelijk uit. Goed papier. Flinke letter. Heldere, lieve plaatjes. Reeds de omslag, sierlijk en toch zoo eenvoudig, zet u dadelijk midden in het verhaal.

De strekking is ongetwijfeld, den jeugdigen lezer diep te doordringen van deze groote waarheid: „Wat baat het den mensch, zoo hij de geheele wereld gewint en lijdt de schade zijner ziele?”

De Schrijver bedoelt, het hoogst gevaarlijke te schetsen van de geldzucht en van de verkwisting. Dat de geldzucht is een wortel van alle kwaad, en dat wie rijk willen worden vallen in den strik, komt sprekend in het verhaal uit, en daaraan mag ook in onzen materialistischen tijd wel krachtig herinnerd worden.

Maar ook schittert de groote genade Gods, die machtiger is dan de zonde van geldzucht, en die de slaven der zinnen tot dienstknechten des goedertierenen Gods weet te maken.

't Spreekt vanzelf, dat wij dit boek *onvoorwaardelijk* aanbevelen.

c. **Negen dagen Koningin**, door RHONA. *Naar het Engelsch* van EDITH E. KENYON. Gekleurd geill. omslag en vier zwarte plaatjes. 159 bladz. en inhoudsopgave. Prijs 60 cent.

De lotgevallen van Lady Jane Grey, die na den dood van Koning Eduard VI van Engeland negen dagen Koningin was, worden in dit boekje ons medegedeeld. Het slachtoffer van familietrots en, bij vergeten van Goddelijk recht,

van vurig ijveren voor de zaak van het Protestantisme wordt hier geteekend. Wij zien de ongelukkige Jane op het schavot sterven, en de rechtmatige Roomsche Koningin Maria, de zuster van Eduard VI, op den troon bevestigd.

Op den inhoud, zoover hij historisch is, hebben wij geen aanmerking. Alleen vreezen wij, dat hij voor de meeste Zondagsscholieren ten platten lande, en dus ook voor vele in de steden, niet zeer goed te begrijpen zal zijn.

Ten opzichte van taal en stijl valt op dit verhaal niets af te dingen. De Schrijfster weet boeiend te vertellen. Zij stelt de verschillende gebeurtenissen levendig en aanschouwelijk voor.

Doch het blijkt ook hier, dat al onze lichten hun schaduw hebben. Het komt ons toch voor, dat de Schrijfster op het veld der romantiek toch enkele bloemen geplukt heeft, om haar verhaal daardoor op te sieren. Dit betreft allereerst de factoren, die zij in werking stelt: allerlei wonderlijke avonturen, waarvan vele in de werkelijkheid zelden zullen plaats hebben. Gedurig komen er schokkende passages in het verhaal voor, die het bloed feller door de aderen jagen. Men beweegt zich hier als bij Dickens (het boek is ook uit het Engelsch vertaald) in een fantastische wereld, waar zoowel de deugd als de misdaad bijna onnatuurlijke afmetingen aannemen. Het buitensporige schijnt voor deze Schrijfster een der voorwaarden te zijn, om te boeien. Zij wil blijkbaar hevige gewaarwordingen wekken, in de eene zoo- wel als in de andere richting.

Al wat men zich in een roman denken kan, komt hier voor: edele en verachtelijke figuren, een liefdeshistorie, tot eenige tooverheksen inclus.

Om al deze redenen staat dit boekje, hoe uitnemend de vorm ook zij, voor ons in de serie van den heer Callenbach niet het hoogst.

Ook op de proportiën van het verhaal moeten wij aanmerking maken.

De Schrijfster heeft haar verhaal zoo ingekleed, dat van het begin tot het einde een zekere Lady Margaretha Brown, kamerjuffer van Koningin Jane Grey, aan het woord is.

Deze jonge dame verhaalt, hoe ze uit haar ouderlijk huis onder vele avonturen bij de tot Koningin „veroordeelde” komt, zich aan haar meesteres hecht, haar gebiedster trouw blijft, met haar in de gevangenis gaat, haar bijstaat op het schavot. In de lotgevallen dier jonge dame is een liefdeshistorie geweven, die het geheel wel interessant maakt.

Deze vorm behaagt ons niet. Hij onthoudt aan het geheele verhaal de levendigheid, de actie die er, best had kunnen ingebracht worden. Bovendien wordt daardoor meer Lady Margaretha dan Lady Jane de hoofdpersoon. Dat is in strijd met de eischen der techniek. Nooit mag op een schilderij een ondergeschikte figuur op den voorgrond treden. Dit trekt de aandacht af van den hoofdpersoon en breekt dus de harmonie.

De aanhankelijkheid van de kamerjuffer en de majestueuse onderworpenheid van de Koningin dingen om den voorrang. Twee lieve qualiteiten, die wij zoo gaarne in het verhaal hadden zien opkomen uit het kinderlijk geloof in den Heere Jezus Christus, sieren de personen. Maar de Grieksche wijsgeer Plato schijnt voor Lady Jane Grey meer te zijn dan Christus. (bladz. 47.)

Bij deze litterarische bedenkingen komen nu nog de bezwaren, die wij uit een religieus oogpunt tegen dit boekje moeten inbrengen.

Tegen den godsdienst, hier voorgesteld, hebben wij bepaald bezwaar. Het ware, dat er in is, zal voor de meeste jeugdige lezers te diep liggen. En wat aan de oppervlakte ligt, is o. i. schadelijk.

De uitdrukking: „En in mijn hart bad ik *onzen* Vader in den hemel ons beiden te beschermen,” (blz. 19) riekt naar algemeene verzoening. Als de heksen verdronken zijn, troost Lady Caroline Margaretha door te zeggen: „Ge deedt, wat ge kondt, en ze zijn nu veilig in Gods koninkrijk.” (blz. 26.)

Van den dood, die niemand ontziet, zegt Lady Jane: „Ik beschouw hem als een vriend, die tot ons komt, als anderen ons begeven, en tot ons zegt: „Mijn kind, leg u te rusten, gij zijt nu moe, maar gij zult ontwaken tot een nieuw

leven, waar alles goed met u is" (blz. 50). Op bladz. 75 zegt Margaretha tot Lady Jane: „Mevrouw, wij zijn allen koningen en priesters in Gods oog". Ook op blz. 46 plaatsen wij een vraagteeken, n.l. bij de uitdrukking: „De doodstraf is mijns inziens altijd verkeerd en zondig."

Voorts is het niet gemakkelijk te zeggen, welk doel de Schrijfster voor oogen heeft gestaan. En deze vaagheid is te meer vreemd, wijl de partijen in dit verhaal met zoo schelle kleuren bewerkt zijn.

Heeft zij een stuk geschiedenis willen leveren en getracht, ons een blik te gunnen in de veelbewogen dagen der Reformatie? Of heeft zij in het licht willen stellen, hoe geloovig Lady Grey onder beulshanden is heengegaan naar de ceuwigheid? Of heeft zij willen leeren, hoe na droevig lijden het heerlijke licht der verlossing komt en men nooit moet wanhopen? Wellicht het een en het ander samen.

Het geheele boekje zal onze leesgrage jeugd niet zoo bijzonder trekken. Het zou ons bijzonder uit de hand vallen, als het anders was.

Voor weinig ontwikkelde leerlingen is het niet geschikt.

Gereformeerd kan het in 't geheel niet heeten.

Voor sommige leerlingen, in bepaalde omstandigheden, kan het wellicht nuttig en aanbevelenswaardig zijn, doch voor uitdeeling op onze Zondagsscholen achten wij het niet bij voorkeur geschikt. Voor de wijze, waarop het uitgegeven is, hebben wij allen lof. De letter is flink. De plaatjes zijn fraai. De prijs is niet hoog. Altemaal uitnemende eigenschappen, maar op het stuk der beginzelen zijn er scherpe doornen aan deze schoone roos.

Bijbelsche Geschiedenissen aan kinderen verhaald, door C. F. SCHÖTTELNDREIER.

Derde druk. Geill. omslag. Met vele plaatjes in zwartdruk tusschen den tekst. 215 bladz. Frijs 50 cent.

Dat reeds een derde oplaag van dit werk noodig werd, maakt duidelijk, dat de „Bijbelsche Geschiedenissen" zeer gewild zijn. Het is eigenlijk geheel overbodig voor een boek, dat zoo glorieus zijn weg vond, nog een aanbeveling te schrijven.

De plaatjes geven meestal een duidelijke illustratie van de geschiedenis. Een enkel is minder goed gelukt. Zoo ziet men b.v. op blz. 25 Jacob bij Izaak als een jongeling. En Jacob was toen toch reeds 77 jaar oud. Onnatuurlijk is ook de afbeelding van Daniël op blz. 113.

Maar we willen geen aanmerkingen maken. Zulke kleinigheden vallen bij een zoo degelijken inhoud en bij een zoo goede afwerking geheel weg.

Op aantrekkelijke en duidelijke wijze worden de voornaamste geschiedenissen des Bijbels den kinderen verhaald. Zij zullen later met meer vrucht den Bijbel lezen, als zij deze Geschiedenissen enkele malen hebben doorgegaan.

Taal en stijl zijn helder en eenvoudig en sluiten zich dikwijls aan bij de woorden der Schrift. Dit achten wij een groote verdienste. Ook waar de Schrijver subjectieve opmerkingen gaf, toonde hij een goed opvoedkundige te zijn, met een godvruchtig gemoed en een goeden blik in de Schriften, die van Christus getuigen.

Wij kunnen ons waarlijk geen kostelijker en nuttiger boek voor de jeugd denken dan zulk een gewijde geschiedenis. De Bijbelsche verhalen toch zijn bij uitstek eenvoudig en aanschouwelijk. Zij zijn als prenten, die de jeugd gaarne ziet en gemakkelijk verstaat. Ook is de geschiedenis de bodem, waarin de Christelijke leer wortelt. De allerdiepste waarheden laten zich uit de verhalen der Heilige Schrift onmiddellijk afleiden, en toch worden ze op kinderlijke en eenvoudige wijze medegedeeld.

Zulk een gewijde geschiedenis met platen achten wij het allerbeste, dat wij onzen kinderen kunnen geven.

Zij geeft gezonde en voedzame spijs, verre te verkiezen boven alle suikergoed, hoe aardig ook gevormd en hoe mooi ook gekleurd.

Wij juichen het dan ook zeer toe, dat de Uitgever steeds weer nieuwe zorg aan dit voortreffelijke boekje besteedt. Was de tweede druk heel wat fraaier uitgevoerd dan de eerste; deze derde druk overtreft weder den tweeden in netheid van uitvoering en bewerking. Niet slechts is het aantal illustraties belangrijk vermeerderd, ook werden tal van oude door nieuwe vervangen. Deze nieuw ingevoegde zijn genomen naar schilderstukken van beroemde meesters.

En trots al deze verbeteringen bleef de prijs op 50 ct. per ex. bepaald. Reeds bij 20 ex. wordt de halve prijs berekend. Gebonden ex. zijn verkrijgbaar tegen verhooging met 25 cent per stuk.

Hiermede is het laatste woord aangaande dit kostelijke werkje nog niet gezegd. Van dit boekje werd ook een uitgave opgelegd in groot formaat, op mooi plaatpapier, waarop de illustraties beter tot haar recht komen. In waarheid een prachtwerkje. Een der schoonste, nuttigste en duurzaamste geschenken voor kinderen. Deze luxe-uitgave is uitsluitend gebonden verkrijgbaar tegen den prijs van f 1,20. Op deze is echter „de halve-prijs-voorwaarde” niet van toepassing. Wie haar verlangt, behoort bij de bestelling „Prachtingave” te vermelden, of het No. (417) duidelijk op te geven.

Wij wenschen den uitgever veel succes met deze onderneming. Dit boek behoort tot den hoogen adel onder de kinderboeken. In elk Christelijk huisgezin behoort een Bijbelsche geschiedenis met prenten te zijn. Een moeder, die daaruit haar kinderen met verwijzing naar de plaatjes gedurig voorleest, doet een arbeid, waarop 's Heeren zegen in rijke mate kan rusten. Het boek van Schötelndreier leent zich daartoe uitstekend. Het worde op ruime schaal verspreid en vlijtig gebruikt.

Twintigste zestal Kerstliederen voor scholen en huisgezinnen op bekende wijzen. door D. VAN WYCK. Prijs 3 cent; 100 ex. f 2.25; 250 ex. f 4.50; 500 ex. f 7.50.

De heer VAN WYCK heeft als Kerstzanger zijn sporen reeds lang verdiend. Zijn twintigste zestal liederen ziet nu het licht.

Alle zes verzen handelen over de steeds nieuwe boodschap, die het Kerstfeest ons brengt. No. 1 kon echter evengoed Paaschlied zijn.

Van de zes liederen zijn er slechts twee, die ons aan de gebeurtenissen van Bethlehem herinneren.

Zelfs de grootste dichter zou moeite hebben, 120 maal het Kerstfeest te bezingen in echte poëzie. 't Is dus geen wonder, dat we hier niet vinden, wat Da Costa van een dichter verwacht. Broeder VAN WYCK geeft soms 10 wijzen voor één vers. Dat heeft ongetwijfeld veel voor, omdat men er dan allicht één van kent en men het lied dus kan zingen; maar het heeft tegen, dat de klemtoneel in het vers en die in den zang soms ernstig met elkaar overhoop liggen. Zing b.v. No. 5 op de aangegeven wijze, en ge krijgt in den zang op de eerste lettergreep van regel 7 den nadruk, maar in het vers eerst op de tweede. Hetzelfde verschijnsel doet zich telkens voor, als men gaat zingen, en dat komt, omdat (wil het goed zijn) de toonkunstenaar pas moet beginnen, als de dichter klaar is, terwijl hier steeds het omgekeerde geschiedt.

Niet alle opgegeven wijzen geven in overeenstemming met de woorden een schoon en welluidend geheel.

No. 3 kan *niet* gezongen worden op de wijze: „'t Licht des daags zonk weg in 't Westen”, tenzij de Schrijver een ander lied bedoelt dan het ons bekende.

Deze uitgave ziet er netjes uit, is goedkoop en door de vele bekende wijzen schier op elke Zondagsschool bruikbaar. Onze kinderen zullen ongetwijfeld den auteur dankbaar zijn. Ze zullen zijn liederen gaarne zingen. Want een feest zonder feestzang laat zich moeilijk denken. Het „Looft den Heere!” is in di

Zestal de hoofdgedachte. En dat is uitnemend. Dat is het juist, wat onze kinderen moeten zingen. Mogen deze liederen dienstbaar zijn, om op het komende Kerstfeest uit vele kindermonden den Heere lof te bereiden.

Met het oog op dat heerlijke doel bevelen wij ze gaarne aan, al moet ons ee betuiging van het hart, dat een kinderdichter bij de gratie Gods stellig in den anderen toonaard zingt.

BIJBELSCH E PLATEN VOOR AANSCHOUWINGS ONDERWIJS.

Deze uitgave van den heer CALLENBACH behoort ongetwijfeld tot het schoonste, wat op dit terrein in ons land is verschenen. Onzes inziens overtreffen zij verre de Bijbelsche historieplaten, indertijd bij den heer Sijthoff te Leiden verschenen. Die waren ongeveer van dezelfde grootte, duidelijk belijnd en sterk sprekend. Doch die, welke de heer CALLENBACH nu aanbiedt, hebben zoowel door de voorstellingen zelf, als door de levendige kleuren op die van Sijthoff (welke ongekleurd zijn) ongemeen veel voor.

De platen, door The Providence Lithograph Company in Amerika reeds sedert meer dan 25 jaar uitgegeven, worden hier met Nederlandschen tekst in den handel gebracht. Het formaat is 63 bij 90 c.M. Zij zijn gedrukt in helderen sprekenden kleurendruk. Elke plaat bevat een duidelijk gedrukt onderschrift, dat het behandelde onderwerp vermeldt, en bovendien een toepasselijken bijbeltekst.

Jaarlijks verschijnen minstens 44 platen en 4 landkaarten; elk kwartaal elf en een kaart, benevens een beknopte handleiding als leidraad bij het onderwijs. De prijs is f10,— per jaargang, dus nog geen 2½ cent per plaat.

Teneinde de platen gemakkelijk te kunnen ophangen, zijn plaathangers verkrijgbaar à 50 cent per stuk. Zij houden de plaat over de geheele breedte vast, zoodat deze gemakkelijk kan worden opgehangen.

De uitgever biedt deze platen aan als „hulpmiddelen bij het Bijbelsch onderwijs.” Hiermede betreedt hij een terrein, waarop in den laatsten tijd nog al eens slag geleverd werd, n.l. dat van het aanschouwingsonderwijs.

Sommigen willen, dat alle onderwijs van aanschouwen zal uitgaan. Wie nu daarmede bedoelt, dat men de kinderen niets moet leeren, wat zij niet in werkelijkheid of in beeld kunnen zien, begeeft zich op een zeer gevaarlijk pad. Hij sluit heel de wereld der onzienlijke dingen uit de sfeer van het onderwijs uit. En met die wereld der onzienlijke, bovenzinnelijke dingen, heeft de Zondagsschool juist te maken. Wie zegt, dat alle onderwijs van aanschouwing moet uitgaan, stelt inderdaad een slagboom op den weg der kennis van den onzienlijken God. Hoe wilt gij door aanschouwen een beeld geven van het wezen Gods of van het wezen des geloofs en der bekeering?

Niet als beginsel, maar wel als methode huldigen wij het aanschouwingsonderwijs. Dat wil zeggen: niet de aanschouwing, maar het woord is bij het onderwijs hoofdzak. Dat woord is eerst, het beeld volgt daarop, om het woord te verhelderen. Drager van het onderwijs moet zijn het woord, de mededeeling van den onderwijzer, het getuigenis, dat hij geeft. Doch tot versterking van den indruk, dien hij wenscht te maken, is het noodig, dat zijn onderricht duidelijk en levendig zij. Daartoe nu kunnen de platen dienen.

Zoo genomen, zijn platen van ouds bij het onderwijs, ook bij het Bijbelsch onderricht, geliefd geweest.

De prentbladen uit den ouden Statenbijbel kunnen daartoe als bewijs gelden. En wat zijn de gelijkenissen van Christus anders dan af- en uitbeelding van wat hij zijn discipelen wilde leeren? Zeker ligt in de platen een invloedrijk middel tot onderwijzing. De geschiedenis toont duidelijk aan, dat Dürers treffende illustraties mede den weg hebben bereid voor Luthers machtige tractaten. Ook onder ons heeft Jan Luyken met zijn gouden stift krachtig gepredikt. En

Rembrandt's tafereelen hebben ongetwijfeld een belangrijken invloed geoeffend in wijden kring.

Platen bieden den kinderen een groot genot. Onze jongens en meisjes toch zien gaarne prenten. Een schoone illustratie dringt dikwijls diep door in het jeugdige hart en oefent daar vaak een wonderlijke, verborgen macht uit.

Platen zijn voor den onderwijzer zeker een krachtige steun. Zij verlevendigen het onderricht door zichtbare voorstellingen en laten, als 't goed is, zien, wat de onderwijzer gezegd heeft.

Doch er ligt ook een gevaar in, n.l. dat de onderwijzer te lang uitweidt over de plaat, en alzoo zijn onderricht te veel op het uitwendige en te weinig op het innerlijke richt. Want de kern, de eigenlijke hoofdgedachte van het onderwijs op de Zondagsschool betreft niet de dingen, die uitwendig waarneembaar zijn, maar de geestelijke, de onzichtbare, de eeuwige dingen.

Het is bekend, dat velen tegen Bijbelsche platen allerlei bezwaren inbrengen. Dikwijls ligt de oorzaak daarvan in de illustraties zelf. Platen, die pogen af te beelden, wat uiteraard niet afgebeeld worden kan; platen die historisch niet getrouw zijn, waarin de fantasie van den teekenaar meer dan de werkelijkheid der Schrift in beeld wordt gebracht; platen met stralenkransen rondom het hoofd van Christus en de apostelen; platen, die geheel verkeerde indrukken bij het kind teweegbrengen aangaande Oostersche kleeding en toestanden, enz. keuren ook wij ten eenen male af. Zij verzwakken het onderricht in plaats van het te sterken.

Al deze bezwaren treffen wij echter, en wij haasten ons dit te zeggen, bij de uitgave van den heer CALLENBACH niet aan; zij zijn historisch getrouw en zoover wij er kennis van konden nemen, geven zij levendige voorstellingen in schoone, en toch niet te bonte kleuren.

Gelijk men uit den catalogus, die van uit Nijkerk over heel het land verspreid is, heeft bemerkt, zijn het platen, die het Bijbelsche verhaal in beelden weergeven en toelichten. Wellicht zijn er onder die volgen ook wel (aan deze hechten wij althans niet minder waarde), die Oostersche toestanden en duidelijk te zien geven: bijv., hoe de tabernakel er uit zag, hoe een huis in Palestina ingericht was, hoe men daar arbeidde op het veld, enz. Hier is uiteraard meer werkelijkheid en speelt de verbeeldingskracht van den teekenaar geen bedenkelijke rol. Vooral zulke platen zijn een groote kracht; zij geven menigmaal door één blik een duidelijker voorstelling, dan men met vele woorden wekken kan.

Gelijk in het Jaarverslag gemeld werd, is op de vergadering te Assen een stel van elf der Bijbelsche platen van den heer CALLENBACH te bezichtigen geweest. Zij trokken zeer de aandacht en over 't algemeen was het oordeel gunstig.

Zondagsscholen, welker lokaal er zich toe leent, en die finantiëel in staat zijn, ze zich aan te schaffen, zullen daardoor zeker een goede zaak behartigen, als men maar ernstig bedacht is, de gevaren er aan verbonden, te mijden. Onder dit voorbehoud bevelen wij deze Bijbelsche platen gaarne aan.

Nog deelen wij mede, dat de uitgever van deze platen verkleinde reproducties als belooningskaartjes in den handel zal brengen. Dit denkbeeld juichen wij zeer toe. Vooral op een school, waar de platen zelf gebruikt worden, kan dat een krachtig middel zijn, om het geheugen van het kind te sterken en den indruk der gehoorde les te verdiepen.

»Een goed Christelijk uitgever», zoo lazen wij dezer dagen, „heeft een roeping. Een begeerlijke, maar zeer moeilijke». En zoo is het. In bijzondere mate zelfs geldt dit van een Christelijken uitgever van lectuur voor de jeugd.

De heer CALLENBACH — wij mogen hem deze eere vrijmoedig toekennen — toont die roeping te gevoelen en te verstaan. In toenemende mate.

Ook zijn debiet gaat van jaar tot jaar voorwaarts. 50 nummers uit den vorigen catalogus zijn thans uitverkocht. En van sommige boekjes verscheen de vijfde druk. Bij duizenden zullen zijn uitgaven ook nu naar alle oorden van het land haar weg vinden. Mogen zij voor jong en oud tot een rijken zegen worden gesteld.

Uitgaven van J. M. BREDÉE te Rotterdam.

De catalogus van den bekenden Rotterdamschen uitgever ziet, al vormt hij ditmaal niet zulk een kloek boekdeel als in vorige jaren, er met zijn schoonen omslag weer voornaam uit. Hem eens aandachtig door te bladeren, is op zichzelf reeds een genot. Hij bevat een verzameling van schoonheden, in verkleinde reproducties, waarbij niet alleen het fijnste en rijkste (fluweelteksten van 4 en 5 gulden het stuk), maar ook wat fraai en goedkoop mag heeten, vertegenwoordigd is. Sierlijke wandteksten treft gij er in aan van enkele stuivers, welke toonen, dat er bij den heer BREDÉE ook voor weinig geld veel schoons en veel goeds te bekomen is. En dat is voor onze Zondagsschoolbesturen, die meestal maar schraal bij kas zijn, steeds een blijde ontdekking.

Voor de kinderboeken en boekjes gaf ZEd. een specialen catalogus, die eveneens afdrucken bevat zoowel van de illustraties der boekjes als van belooningskaartjes, welke in grooten getale en voor zeer verschillenden prijs daarin genoteerd worden. Ook de bekende transparants ontbreken in de rij niet. In Bijbelsche platen is deze uitgever eveneens rijk gesorteerd. Zie pag. 14—15. Terwijl het slot (bladzijde 16) het allerbeste en allerschoonste biedt: Psalmboekjes, Nieuw-Testamenten en volledige Bijbels in allerlei formaten en prijzen. Het uitnemendste, wat de Zondagsschool kan uitreiken, is toch steeds het Woord van God. Meer dan tot nu toe, dunkt ons, moet de Zondagsschool doen aan verspreiding van den Bijbel. Ook voor het administratief gedeelte van den Zondagsschoolarbeid kan men bij den uitgever in de Maasstad zeer goed terecht (zie bladz. 12).

Ouder gewoonte bespreken wij in ons Verslag weder het eerst de

ZONDAGSSCHOOLBOEKJES.

Op dit terrein geeft de heer BREDÉE dit jaar niet veel. Maar wat hij biedt, is goed. Er zijn er bij, die als exempel mogen gelden van wat een boekje voor de Zondagsschool maar kan zijn.

Wij hebben hier vooral het oog op Thirza of de aantrekkingskracht van het kruis. Doch wij willen beginnen bij het begin.

1. **Een blijde Kerstdag in de Drentsche venen**, door WILHELMINA RIEM-VIS. Tweede druk. Gekleurde geïll. omslag en twee zwarte plaatjes. 30 blz. Prijs 15 ct.

Een tafereel uit het leven van een Evangelist in Drente. Zijn arbeid in het Evangelie richt zich meest op de kinderen, door middel van de Zondags-school. Maar door de kinderen wordt ook menig ouderhart gewonnen voor het Woord des Heeren, zoodat men uit eigen beweging een keet beschikbaar stelt voor de prediking.

Eens, als de zendeling ter bijbellezing is uitgegaan, overkomt hem op de donkere heide een ongeluk, zoodat hij zijn been breekt. Doch zijn trouwe hoorders gaan er op uit, om hem te zoeken, en dragen hem naar zijn woning. Met daden van liefde toonen ze, hoezeer zijn Evangeliearbeid hun tot zegen was en door hen gewaardeerd wordt. Een blij Kerstfeest op de Zondagsschool besluit het verhaal.

Dit boekje is prettig geschreven. De verhaaltrant is eenvoudig. Taal en stijl zijn goed. Van een enkele drukfout, zooals op blz. 27, regel 18 v. o. waar belangstellig voor belangstelling staat, spreken wij niet. De plaatjes zijn niet onaardig. Aan het eerste geven wij echter, wat de teekening betreft, de voorkeur boven het tweede.

Dit verhaal toont de armoede en geestelijke onkunde van de bewoners der Drentsche venen.

Men kan zich geen voorstelling maken van de armoede in die streken. Een knaapje, dat niet eens een kopje heeft voor zijn chocolademelk, komt met een test aandragen. Ouden van dagen hebben niet eens een bed noch dekens. Ieder kan zich dus voorstellen, welk een vreugde daar heerscht, wanneer de Kerstvertelling wordt besloten met een flinke uitdeeling van kleeren, die liefdadige handen den zendeling bezorgd hebben.

Al kan de vraag worden gedaan, of de toestand in die veenstreken nog dezelfde is, als toen dit boekje (dat nu in 2en druk verschijnt) het eerst het licht zag, toch behooren die streken ongetwijfeld nog tot het „zwart moeras” van het Christelijk Nederland.

In het geestelijke is daar een donkere nacht, op vele plaatsen aan dien van het zwartste heidendom gelijk. Een verhaal als dit brengt nadrukkelijk onder het oog, dat naast den ijver voor den arbeid der zending onder de Heidenen ook de binnenlandsche evangelisatie ernstig behartigd dient te worden. Zelfs meer, dan tot nu toe het geval was.

Het besef daarvan kan onder 's Heeren zegen door dit boekje gewekt en verlevendigd worden. Voorts leert het onzen kinderen den zegen waardeeren, dat zij tot Christelijke huisgezinnen behooren. Ook bepleit het de noodzakelijkheid, dat zij, die aan met aardsche goederen misdeelden het Evangelie brengen, ook om 's Heeren wil moeten trachten te voorzien in de aardsche nooddrift dezer armen.

Een opmerking, die van vele Kerstboekjes geldt, moet ook hier worden gemaakt, n.l. dat in de Kerstfeestviering de stoffelijke weldaden bijna hoofdzaak worden. Wat we hooren van de vertelling der Kerstgeschiedenis, is weinig degelijk.

Ofschoon de voorstelling van de heilswaarheden in het boekje niet zoo scherp belijnd is, als dit wenschelijk moet worden geacht, en de leer van het zoenverdienend lijden van Christus niet diep genoeg wordt opgevat, bevelen wij dit boekje om zijn uitnemende strekking gaarne aan. Het is een echt vaderlandsch verhaal, dat gunstig afsteekt bij den stortvloed van uitheemsche litteratuur, waardoor ons land tegenwoordig overstroomd wordt.

2. **Het gebed eener moeder.** Een verhaal, door VEKA. Geill. omslag in kleurendruk en twee zwarte plaatjes. 40 blz. Prijs 25 cent.

De smid Mertens, zijn vrouw en hun eenig zoontje Andries zijn de personen, die hier ten tooneele treden. Vaders en Moeders hoop, dat zij genoeg aan hun kind zouden beleven, werd teleurgesteld, daar Andries een onhandelbare knaap bleek te zijn. Zijn vader stond er op, dat hij in de smederij zou komen als zijn opvolger, doch de zoon liet zich niet dwingen en ontvluchtte de

ouderlijke woning. Vijf jaar later stierf de Vader en de Moeder weende zich blind. Als een andere Monica bleef zij op de behoudenis van haar zoon hopen en die van den Heere afsmeeken. Met meer aandrang dan ooit deed ze dit, juist toen Andries gereed was, een mislaad te begaan. Als in een visioen zag hij nu zijn biddende moeder; hij kwam tot inzicht van zijn schuld en ellende, en keerde als de Verloren zoon naar zijn Moeder terug.

Het boekje heeft de bedoeling, te doen uitkomen, dat de Heere een Hoorder des gebeds is, een thema, dat, en zeker niet ten onrechte, door de schrijvers van kinderlectuur met voorliefde behandeld wordt. Toch zouden we gaarne hebben gezien, dat de auteur de moeder had doen pleiten op het verbond der genade voor haar afgedwaalden zoon. Doch het komt niet verder dan tot de eenvoudige bede: „Behoud mijn zoon.” Als we de hoofdstrekking van dit boekje in één woord samenvatten, moet dit luiden: „Een kind van zooveel gebeden kan niet verloren gaan.” In de behandeling verwacht de Schrijfster geheel het: *om* het gebed en *op* het gebed. Zij zoekt de kracht, die den booswicht staande houdt en terugbrengt, in het gebed der moeder, die haar zoon in den nacht verschijnt, en niet in Gods genade, die het hart bekeert. Zeker gevoelt Andries berouw over zijn kwaad tegen zijn ouders, maar van schuld-besef voor God en behoefte aan verzoening is geen sprake. Zijn bekeering maakt den indruk, dat het slechts een bekeering is van de zonde tot de deugd. Dat is een ernstige schaduwzijde van dit werkje.

Wij weten niet, of het verhaal op waarheid gegrond is; de geschiedenis van het droomgezicht van Andries, waarin bijzonderheden voorkomen, die hij niet weten kan, vonden wij nog al sterk.

Zeer gelukkig geslaagd achten wij dat gedeelte, waarin op de gevaren van het socialisme wordt gewezen.

Helder komt uit, hoe onredelijk de ontevredenheid is van zooveelen, die zich niet kunnen vergenoegen met het hun door God bescheiden deel. Wij oordeelen het uitmuntend, dat in onzen revolutionairen tijd ook in de boekjes voor kinderen daarop de nadruk gelegd wordt. Dat de auteur hierin niet in gebreke is gebleven, geeft ons vrijmoedigheid, om het aan te bevelen. Hoezeer oppervlakkig in het geestelijke, bevat het gouden lessen ten aanzien van het maatschappelijke leven. Lessen, die vooral in onzen tijd aan de jeugd ernstig moeten worden voorgehouden.

Het boekje is verdeeld in drie hoofdstukken met opschrift. De druk is helder, de letter zeer duidelijk en de plaatjes zijn goed geteekend. Ook aan taal en stijl is zorg besteed. Op blz. 34 regel 4 v. o. moet men *vlijen* lezen, in plaats van *vleien*.

3. Thirza, of de aantrekkingskracht van het kruis. Negende druk. Geïll. gekleurde omslag en 3 zwarte pl. 66 blz. Prijs 30 cent.

Een der beste boekjes van de nieuw beoordeelde uitgaven uit dit verslag. Thirza is een Joodsch meisje van aanzienlijken huize. In haar jeugd is zij leerlinge eener Christelijke school, waar zij, nog heel klein, de eerste indrukken van het Christelijke geloof ontvangt. Na den dood harer moeder worden deze schijnbaar uitgewischte indrukken weder levendig. Zij wordt gedreven tot onderzoek van de waarheid, met het gezegende gevolg, dat zij eerlang Jezus van Nazareth erkent als den beloofden Verlosser. Uit behoefte des harten zoekt zij nu de bijeenkomst eener Christelijke gemeente bij te wonen. Het daar herhaaldelijk gehoorde, alsook de omgang in het gezin van den predikant, met wien zij in kennis komt, worden *zoo* gezegend, dat zij den Heere Jezus als *haar* Heiland en Zaligmaker aanbidden leert. Niet langer durvende zwijgen van de heerlijke verandering, die met haar heeft plaats gegrepen, brengt zij haar vader daarmede in kennis. Deze echter vervloekt zijn geliefde eenige dochter, omdat zij den door hem gehaten Nazarener heeft aangenomen. Daarop wordt hij ziek. Ook nu wil hij nog niets van Thirza, aan wie het ondertusschen ge-

lukt is, in de ziekenkamer door te dringen, weten. Zij blijft trouw in de belijdenis en volhardt in het gebed voor haar vader, die eindelijk getroffen wordt door haar kinderlijke gehoorzaamheid en zelfopofferende liefde. Na een langen en menigmaal bangen strijd wordt ook hij eindelijk toegebracht, en aanbidt hij den Messias, dien hij eerst verachtte en haatte.

Het verhaal bevat zeven hoofdstukken met opschrift. Taal en stijl zijn goed verzorgd. De lettersoort kon iets grooter zijn, ofschoon de druk helder genoemd mag worden. Drie goed geteekende plaatjes helpen den door den tekst gemaakten indruk versterken. Wij blijven er op aandringen, dat een enkele zinsnede onder het plaatje vermeld, welk moment in beeld gebracht is, al moeten wij erkennen, dat dit hier zeer duidelijk spreekt. De verhaaltrant is eenvoudig en treffend.

Het werkje maakt geheel en al den indruk, historie te geven, en wijst allen, die het lezen zullen, getrouw den weg ter zaligheid.

„Ik ben gevonden van degenen, die naar Mij niet zochten,” is de waarheid, die op aandoenlijke wijze in de toebrenging van dit gezin uit het Oude Bondsvolk tot den aan Israël beloofden Messias aan het licht treedt. De strijd van den vader en de dochter tusschen het oude ongelooft en de werking des Geestes in het hart, kan niet nalaten, de belangstelling levendig te houden, te meer omdat beiden tot de overwinning worden geleid door getrouw gebruik te maken van het zwaard des Geestes, d.i. Gods Woord. Nadruk wordt er op gelegd, hoe Thirza haar vader treft door haar wandel, door haar zelfopoffering en teedere genegenheid, niettegenstaande zij door hem is vervloekt. Zij versiert haar geloof met goede werken. We vinden hier niets van het overdrevene, dat dikwijls zulke boekjes ontsiert; 't is alles naar het leven geteekend. Op den titel zou misschien eenige bedenking te maken zijn. Het kruis toch stiet den geërgerden Jood veeleer af dan dat het hem aantrok. De gekruiste Zaligmaker overwint hem door zijn almachtige genade. Doch het heeft ook bezwaar, den titel van een boekje, dat voor de 9de maal gedrukt wordt, te wijzigen.

't Is ons geen wonder, dat dit werkje reeds een negenden druk beleeft.

Wij bevelen het van harte aan.

Mild worde het verspreid en velen zij het ten zegen.

4. **De vreemdeling der valleien.** Een verhaal uit de geschiedenis der Waldenzen. *Naar het Engelsch*, door D. ALCOCK. Vierde druk. Gekleurde geïll. omslag, gecartonneerd en vier zwarte plaatjes 108 blz. Prijs 45 cent

Henri de la Vaur, een vervolgde om des geloofs wille, onder de Albigenzen in Frankrijk, zoekt en vindt een veilig toevluchtsoord bij Arnau^d, den leeraar der Waldenzen in de valleien der Dauphineesche Alpen. Na verloop van tijd wordt hij geordend tot Zending-leeraar, en keert als zoodanig terug tot zijn volk. Als marskramer vermoed, krijgt hij toegang in het kasteel van Montmartre, waar hij reeds vroeger door den zoon des Barons vriendelijk ontvangen is. Het blijkt nu, dat deze zoon een door monniken ondergeschoven kind is, die, bewust van het bedrog, voor den wettigen erfgenaam doorgaat. Bovendien verneemt Henri, dat deze niemand anders is dan René, de zoon van zijn pleegvader Arnau^d, welke zoon hem vóór vele jaren door priesters ontstolen is. René komt tot erkentenis zijner schuld, en keert, vergezeld van Henri als de verloren zoon tot het huis zijns vaders terug, waar hij het volgende jaar in vrede ontslaapt, terwijl de vreemdeling der valleien Arnau^d's schoonzoon en opvolger wordt.

Het boekje is alleen begrijpelijk voor meer ontwikkelde jongelieden, daar er nog al onvertaalde woorden in voorkomen. „*Naar het Engelsch*”, zoo wordt op het titelblad vermeld. En wij hebben den indruk gekregen, dat het grootste deel, zin voor zin, letterlijk uit het Engelsch vertaald is. Dit ware niet zoo erg, als het maar meteen in *goed* Nederlandsch was overgezet. Doch dit laat zeer veel te wenschen over. De vertaler had de stof, die wel aantrekkelijk en boeiend is, geheel moeten omwerken; dan zou misschien het lezen een genot hebben

kunnen zijn, wat het nu dikwijls niet is.

Herhaaldelijk stieten wij op kranke zinnen, waarvan sommige volstrekt niet te begrijpen zijn. Als voorbeelden geven wij: blz. 35 regel 12 v. b.: „Nooit te voren vond hij de vallei zoo schoon, de dorpelingen zoo goed en vriendelijk, en Aimée, hoe veranderd was het kleine meisje, zooals hij haar nog steeds noemde.” — Blz. 39 regel 16 v. o.: „want anders was het van weinig belang haar leugenachtige toevlucht te berooven”. — Blz. 61 regel 10 v. o.: „En nu spreekt hij van een hoogen inzet, zoodat hij van harte meer dan dit had willen doen en wagen . . .”.

Nergens vonden we prettig, vloeiend Nederlandsch. Bovendien wemelt het van taalfouten, wat in een vierden druk geheel onverschoonlijk is. Wij onderstrepten o. a.: het einde *der* tijd; een discipel van onzen aller Heere; Ik zoekt goede Christenen; mijne moeder stierf den gezegende marteldood; Ik was een moedigen knaap; *noot*boom; enz. enz., teveel om ze alle op te noemen. — Arnaud had Henri als kind aangenomen; en nu spreekt de schrijver voortdurend van Arnaud als den *aangenomen vader* van Henri. De inkleding van het verhaal is hier en daar bepaald aantrekkelijk en boeiend, al verhele wij het niet, dat de ontmoetingen en gebeurtenissen soms bijzonder toevallig zijn, waardoor zij den schijn van waarheid en werkelijkheid er bij inboeten.

Het verhaal geeft ons een blik in de dagen der vervolgingen, omstreeks 1218; het spreekt van priesterwoede en legt de gebreken der Roomsche Kerk in die dagen duidelijk bloot. Daarnaast wordt op bevattelijke wijze de leer der vrije genade gepredikt en de blijde boodschap, die zondaren tot Christus roept. Wyl de vertaler zich te angstvallig aan den Engelschen tekst heeft gehouden, missen wij de gespierde geloofstaal, zooals wij die uit den mond der oude Waldenzen zouden verwachten. Zelfs gluurt hier en daar de leer der algemeene verzoening om den hoek, bijv. op blz. 64.

Andererzijds prijzen wij het, dat de bekeering van René niet met „kunst en vliegwerk” toegaat. De weg leidt hier waarlijk door diepten van schuldgevoel en schuldbelijdenis. Hierin onderscheidt dit verhaal zich gunstig van veel andere z.g.n. Christelijke lectuur.

't Verhaal is verdeeld in 9 hoofdstukken met opschrift. Het uiterlijk van dit werkje is sierlijk uitgevoerd. De druk is helder, de plaatjes zijn net. De prijs is laag. Al zijn de gebreken in den vorm inderdaad ernstig, het biedt naar inhoud en strekking veel goeds, waarom wij het onze aanbeveling niet willen onthouden.

Deze boekjes hebben alle gelijke omslagen. Een frisch landschap in winterdos. Zij bekoren ons meer dan de vroegere, zoo kwistig met goud versierde, wyl zij frisscher zijn, niet zoo teer en voor Kerstgeschenk meer passend. Die besneeuwde sparrenbosschen spreken van den tijd des jaars, waarvoor deze geschenken bestemd zijn.

De nieuwe uitgaven zijn op de oude, zeer voordeelige voorwaarden verkrijgbaar. Bij 10 stuks, ook gesorteerd, worden ze voor de helft van den prijs geleverd. Bovendien ontvangt men voor elke f 2,50, die men besteedt, een boek cadeau, waarvan de handelswaarde 60 ct. bedraagt.

Ook noteert de catalogus, op bl. 3—9, nog een voordeelige aanbieding der *oude* uitgaven. Deze worden voor slechts een derde van den prijs afgeleverd, zoodat boekjes van 15 ct. voor slechts 5 ct. verkrijgbaar zijn. Deze aanbieding is tijdelijk en vervalt na 25 December.

Wij komen nu tot de tweede afdeling der inzending van den heer BREDÉE. Het Verslag wijst aanstonds uit, dat hier het laatste niet het minste is.

WANDTEKSTEN VOOR UITDEELING.

(Naar de prijzen gerangschikt.)

1. **Serie SP.** UITDEELINGSKAARTJES. Formaat 13 bij 19 c.M. Deze cartons bevatten afbeeldingen van bloemen en de teksten zijn in lithographischen druk, in fraaie kleuren bewerkt. De rand dezer cartons is gekarteld. Prijs per stuk $12\frac{1}{2}$ cent. Bij 10 stuks voor den halven prijs.
2. **Serie SI.** VOOR DE KINDERKAMER. Formaat 32 bij 25 c.M. Rondom den tekst, die in bruine letter is gedrukt, is een breede blauwe sierrand, welke weer omzoomd is met een vergulde kantlijn. Prijs $12\frac{1}{2}$ cent. Bij 10 stuks voor de helft van den prijs.
3. **Serie TA.** BLOEMENMANDEN. Formaat $12\frac{1}{2}$ bij 8 c.M. Deze kaarten zijn vervaardigd van geperst carton, in den vorm van een mand met bloemen, in kleuren bewerkt, en in verschillende soorten en formaten. Aan de achterzijde is een papierlipje bevestigd, waardoor ze kunnen staan. Prijs $12\frac{1}{2}$ cent. Bij 10 stuks voor den halven prijs.
4. **Serie SN.** KORENBLOEMEN. WILDE ROZEN. Formaat 20 bij 11 c.M. Kaarten met afgeronde hoeken. Tekst geperst met zilveren sierletter. Prijs 15 cent per stuk. Bij 10 stuks voor de helft van den prijs.
5. **Serie SO.** MET BLOEMEN VERSIERDE BLOEMCARTONS. Formaat 13 bij 15 c.M. Boven is de kaart donker gekleurd, geleidelijk neemt de kleur naar beneden af, tot ze van onder licht wordt. De cartons zijn brons, rood, violet of groen. Aan de bovenzijde is met fijne kleuren een rozetak geteekend. Tekst in zilverdruk, in 't carton geperst. Dit nieuwe genre is zeer bekoorlijk. Prijs per stuk 15 cent. Bij 10 stuks $7\frac{1}{2}$ cent.
6. **Serie MU.** GROENE WANDCARTONS. Formaat 19 bij 13 c.M. Links een engel met palmtak in de hand, evenals de tekst, die rechts gepiaatst is, met zilverdruk, in het carton geperst. Prijs per stuk 20 cent. Bij 10 stuks voor de helft van den prijs.
7. **Serie SZ.** KEUR VAN LANDSCHAPPEN. Formaat 21 bij 13 c.M. Met Chromo-lithographischen tekst in verschillende dessins. Het landschap is in frissche kleuren gedrukt. De hoeken der cartons zijn afgerond. Prijs per stuk 20 cent. Bij 10 stuks voor de helft van den prijs.
8. **Serie SV.** LANDSCHAPPEN IN NETTE PASSEPARTOUT. Formaat 18 bij 15 c.M. De kleur der passepartouts is donkergrijs. De landschappen zijn in heldere kleuren uitgevoerd. 't Geheel maakt een zeer mooien indruk. Prijs 25 cent per stuk. Bij 10 stuks voor den halven prijs.
9. **Serie TF.** TEKSTKAARTEN MET LANDSCHAPPEN. Formaat 26 bij 15 c.M. Carton met uitgeslagen, imitatie-koperen rand, waarin waterlelies zijn geperst. Binnen den rand staat een landschap, door seringen of andere bloemen omgeven. Tekst in zilveren sierletter. Zeer fraai bewerkt en uitnemend geschikt voor uitdeelingen. Prijs per stuk 30 cent. Bij 10 stuks 15 cent.
10. **Serie SM.** LANDSCHAPPEN EN BLOEMEN. Formaat 20 bij 15 c.M. Het carton vertoont een opengeslagen boek, waarvan de bladzijden op den

kant verzilverd zijn. Op de linkerbladzijde prijkt een landschap met bloemen, op de rechter een tekst in zilverdruk. Een geheel nieuw en zeer mooi genre. Prijs 30 cent per stuk. Bij 10 stuks voor de helft van den prijs.

11. **Serie TC.** ZEER FRAAIE LANDSCHAPPEN. Nieuw! Formaat 25 bij 19 c.M. Met Chromo-lithographische teksten. Landschap in kleuren, tekst met gekleurde sierletters. Prijs per stuk 30 cent. Bij 10 stuks voor de helft van den prijs.
12. **Serie SO.** BLOEMCARTONS. Formaat 21 bij 16 c.M. Links een aardig rozetakje, rechts een tekst in aluminiumdruk. Carton met afgeronde hoeken en voorzien van zijden koordje. Prijs per stuk 35 cent. Bij 10 stuks en meer voor de helft van den prijs.
13. **Serie SR.** WANDCARTONS. Formaat 25 bij 25 c.M. Deze kaarten hebben den vorm van twee over elkaar geplaatste ovalen, waarvan de lengteassen loodrecht op elkaar staan. De rand is geperst, met gouden binnenzoom. Het carton heeft crème-kleur. Een frissche bloemtak overwelt den tekst in zilverdruk. Prijs per stuk 35 cent. Bij 10 stuks of meer voor den halven prijs.
14. **Serie SV.** RONDE BORDTEKSTEN met landschappen in Reflextinten. Formaat 25 c.M. in diameter. De rand is gekarteld en voorzien van bloemen en relief. Zoo ook het landschap in het midden. Tekst in gouddruk. Prijs 35 cent per stuk. Bij 10 stuks en meer voor de helft van den prijs.
15. **Serie TB.** GEPEERSTE CARTONS naar nieuwe vinding. (Landschappen.) Formaat 29 bij 15 c.M. Het Landschap is uitgevoerd en relief in reflex-tinten. Tekst in gouddruk. Deze nieuwe cartons maken een schoon effect. Ze zijn voorzien van ring, om ze op te hangen. De prijs is zeker niet hoog. Prijs per stuk 35 cent. Bij 10 stuks 17½ cent.

DUURDERE WANDTEKSTEN.

16. **Serie SL.** ROZEN IN Velerlei Soort; veelkleurige bloemen. Formaat 14 bij 29 c.M. Uitgevoerd als serie SO, maar in grooter formaat en tegen hooger prijs. Prijs per stuk 30 cent.
17. **Serie TD.** WANDCARTONS MET VOGELS. Formaat 36 bij 21 c.M. Deze kaarten zijn vervaardigd van fijn carton in crème en hemelsblauwe tinten met uitgeslagen rand. Tekst in gepersten zilverdruk. Op het carton zijn drie zwaluwtjes geteekend. Deze kaarten zijn mooi uitgevoerd. Prijs per stuk 40 cents.
18. **Serie SS.** BLOEMCARTONS. Formaat 35 bij 24 c.M. Deze cartons zijn voorzien van hemelsblauwen rand. Ter zijde is een prachtige bloemenstudie, naar schilderingen van Mevr. Klein. De kleuren zijn zeer frisch. Tekst in zilverdruk. Prijs per stuk 60 cent.
19. **Serie SK.** CHRYSANTHEMUMS, GERANIUMS, GELE MARGRIETEN, enz. Formaat 20 bij 36 c.M. Deze cartons zijn zeer zwaar en uitgevoerd als

Serie SO. en SL. maar in grooter formaat en op steviger carton. De afwerking is prachtig. Prijs per stuk 65 cent.

20. **Serie SW.** LANDSCHAPPEN. Formaat 42 bij 24 c.M. Op het zware carton van grijze kleur is een kleiner carton geplakt (formaat 35 bij 14½ c.M.) met rondom gepersten rand. De landschappen zijn mooie boschen en watergezichten. Tekst in zilveren sierletter. Prijs per stuk 65 cent.
21. **Serie TK.** LANDSCHAPPEN MET BLOEMEN in keurige omlijsting. Formaat 25 bij 37 c.M. De rand dezer bijzonder zware cartons is op artistieke wijze uitgeschulpt en en-relief bewerkt. De kleur van het carton is binnen den met goud versierden rand hemelsblauw, naar het midden lichter wordend. Hier is een zeer fijn uitgevoerd landschap, omgeven door zacht gekleurde bloemen. De tekst is met zilveren sierletter gedrukt. De afwerking is rijk en 't geheel zeer schoon. Prijs per stuk 75 cent.

Op het gebied der wandteksten laat zich het oude spreekwoord gelden : over den smaak valt niet te twisten. Wat de een heel schoon vindt, trekt den ander soms in 't geheel niet aan. Het moet echter gezegd worden, dat de uitgever toont, het geheim van het schoone wel te kennen. Elk jaar verrast hij door nieuwe genres, en bewijst, dat BUSKEN HUET naar waarheid gezegd heeft : »Reeds in overoude tijden heeft de handel den mensch tot uitvinder gemaakt". En de nieuwe tijd doet voor den ouden daarin blijkbaar niet onder.

Die nieuwe cartons zullen ongetwijfeld velen tot koopen uitlokken. Zij bieden dikwijls iets zeer schoons voor geringen prijs. Slechts één opmerking zij ons weder veroorloofd. Wij zien zoo gaarne, dat op de wandteksten de plaats der Schriftuur uitgedrukt wordt. Daardoor is zulk een carton een wegwijzer tot het Woord Gods, die den aandachtigen beschouwer uitnodigt, den Bijbel zelf op te slaan. Ofschoon bij enkele wel, wordt de tekst toch lang niet bij alle vermeld. Dit moest o. i. toch geschieden. 't Is een kleine zaak, maar van groote beteekenis.

Voor het overige handhaaft de heer BREDEE ook dit jaar zijn ouden en welverdienden roem. Wij wenschen hem van harte een steeds grooter wordenden omzet zijner uitgaven toe.

Uitgaven van D. A. DAAMEN te Rotterdam

De heer DAAMEN, die reeds voor menig voortreffelijk boek uitgaf, dat den onderwijzers bij hun voorbereiding voor het onderricht op de Zondagschool uitnemende diensten kan bewijzen, heeft in den laatsten tijd de Gereformeerde Zondagsscholen aan zich verplicht, door de uitgave der nieuwe bewerking van STOCKS beroemde Handleiding. Ds. RENKEMA, die, gelijk onze lezers weten, de taak op zich nam, dit veelszins uitnemen-

der boek meer bruikbaar te maken voor hen, die de Gereformeerde Be-lijdenis zijn toegedaan, behandelt in de 10e aflevering, welke pas ver-schenen is, de lessen 82 tot 91. Deze aflevering eindigt met de geschiedenis van koning Achaz. Iedere aflevering komt ons gunstig oordeel over dit boek versterken.

Ook dit jaar zond de heer DAAMEN ons de nieuwe uitgaven zijner tekst-kaarten toe, die voor uitdeeling op de Zondagsscholen dienstig kunnen zijn.

Ook deze uitgever toont de kunst te verstaan, op dit terrein ieder jaar zoowel naar vorm als in bewerking iets nieuws te ontwerpen. Niet alleen zijn schoone catalogus, ook wat hij inzonderd levert daarvoor weer verrassende bewijzen.

Wij laten de verschillende series hier met eenige omschrijving volgen.

KAARTEN VOOR UITDEELING.

1. **Serie EA.** Formaat 14 bij 10 c.M. WITTE CARTONS. Tekst in roode, blauwe en vergulde sierletters. Boven of ter zijde een keurig landschap met lelietjes der dalen of roodborstjes. Bij sommige nummers dezer serie is de rand blauw en wordt de tekst geflankeerd door prachtige violen of vergeet-mij-nietjes. De uitvoering is bepaald fijn. Prijs 7½ cent. Bij 25 stuks wordt per stuk 3¼ cent berekend.
2. **Serie EK.** Formaat 8½ bij 13½ c.M. WITTE CARTONS. Tekst in zil-verdruk in het carton geperst met Grasset-letter. De tekst is geplaatst op een witte ruimte, waaromheen bloemen, als violette en witte klokjes, boterbloemen, anjelierren, leliën en boschvioltjes, alles in de meest frissche kleuren bewerkt. Prijs 10 cent per stuk. Bij 25 stuks voor den halven prijs.
3. **Serie EL.** Formaat 8½ bij 13½ c.M. WITTE CARTONS. Tekst in zil-verdruk als bij de vorige serie. Aan den bovenkant bevinden zich bloe-men, waaronder papavers en violen, en daarbeneden een landschapje, om-zoomd door groen en bloesem. De achtergrond is licht of donkerblauw. De plaats, waar de tekst in den Bijbel staat, vindt men, evenals bij de vorige, er onder afgedrukt. De prijs is 10 cent. Bij 25 stuks 5 cent.
4. **Serie EB.** Formaat 20 bij 12 c.M. WANDKAARTEN op stevig wit papier gedrukt. De tekst is met zilveren sierletter in de kaart geperst. 't Ge-heel wordt aan de vier zijden omgeven door imitatie-berkestokjes, die aan de hoeken met een koordje bijeengebonden zijn. Rechts of links van den tekst vindt men bouquetjes van bramen of bloemen. Prijs 12½ cent. Bij 25 stuks à 6¼ cent d. i. halve prijs.
5. **Serie ED.** Formaat 12 bij 20 c.M. WANDKAARTEN op stevig sepia, donker- of zeegroen, koperkleurig carton. Een geheel nieuw genre. Bij deze serie zijn kaarten van lichtgroen karton, bedrukt met groote witte sierletters; rondom den tekst een zeer artistiek lijstje van donker, glin-sterend groen. Andere zijn op koperkleurig blinkend carton gedrukt met gouden geperste letters. Vooral deze maken een zeer schoonen indruk. De uitgever heeft gezorgd voor een rijke verscheidenheid. De kaarten zijn eenvoudig, en toch keurig. Deze serie is zeker een der mooiste on-

der nieuwe uitgaven van den heer DAAMEN. Prijs 15 cent. Bij 25 stuks 7½ cent.

6. **Serie EI.** Formaat 19 bij 15 c.M. GRIJZE CARTONS. De hoeken dezer kaarten zijn afgerond. In 't midden is een zeegezichtje in fijne kleuren, op glad papier, op het grijze carton geplakt. (Formaat 14 bij 8 c.M.) Boven en beneden deze illustratie is met zilveren letters een passende tekst ingedrukt. 't Geheel maakt een schoonen indruk. Prijs 15 cent. Bij 25 stuks voor de helft van den prijs.
7. **Serie EH.** Formaat 21 bij 13 c.M. WITTE CARTONS. Links en rechts van den met eenvoudige zilverletter gedrukten tekst een bloemtakje van klapprozen of korenbloemen met een vogeltje. Het takje hangt aan een blauw-zijden strik. Prijs 17½ cent. Bij 25 stuks wordt de halve prijs berekend.
8. **Serie EM.** Formaat 9 bij 21 c.M. WITTE WANDCARTONS. Lang, smal formaat. Van boven een takje druiven of bloemen, als asters en violen, in kleuren. Tekst in zilver. Prijs 17½ cent. Bij 25 stuks 8¾ ct. per stuk.
9. **Serie DY.** Formaat 23 bij 20 c.M. GEKLEURDE WANDCARTONS. Deze kaarten zijn in grooter formaat, maar naar hetzelfde denkbeeld uitgevoerd als die van Serie ED. Prijs 25 cent per stuk. Bij 25 stuks 12½ cent.
10. **Serie DZ.** Formaat 17½ bij 23½ c.M. WANDKAARTEN op gekleurd zwaar carton. Deze wandkaarten zijn bewerkt als die van de voorgaande serie, maar in ander formaat en met eenigszins andere lijstversiering. Prijs 25 cent per stuk. Bij 25 stuks voor den halven prijs.

Al deze kaarten munten uit door hun schoon ontwerp en smaakvolle bewerking. In sierlijke letters vertoonen zij teksten der Heilige Schrift, die blijkbaar met zorg gekozen zijn. Dikwijls korte, aangrijpende teksten, die in alle omstandigheden van het leven het hart met ernst toespreken. De plaats, waar zij in de Heilige Schrift te vinden zijn, wordt op alle duidelijk vermeld. Dit is o. i. zeer te loven en moest door alle uitgevers van dit artikel worden gedaan.

De uitreiking van zulke tekstkaarten aan de leerlingen der Zondagsschool heeft steeds onze sympathie, wijl daardoor een krachtig tegengift kan worden geboden tegen den nadeeligen invloed van allerlei reclameplaten en prenten, die in onzen tijd allerwege met kwistige hand verspreid, en door menig ouder vaak onbedachtzaam aan zijn kinderen gegeven of aan den wand gehangen worden. Ook in onze wandversiering moeten wij goede tucht oefenen en van de wereld ons onderscheiden. In menige woning hangt de wand zoo vol van alles en allerlei, dat het u een glimlach afdwingt of soms ook uw ergernis wekt. Laten wij toch niet vergeten, dat door verkeerde platen en prenten veel zielen in satans strikken worden gevangen.

Door de uitdeeling van tekstkaarten op de Zondagsschool wordt het Woord Gods in aantrekkelijken vorm in vele woningen gebracht, en zulk

een stille getuige aan den wand kan door de werking des Heiligen Geestes ten zegen zijn voor hart en huis.

Bij de bezichtiging van de inzending der tekstkaarten kwam de gedachte menigmaal in ons op, dat er meestal geen overeenstemming is tusschen de Schriftplaats en de versiering. Hoezeer dit misschien moeilijk anders kan, kwam het ons toch voor, een schaduwzijde te zijn. Indien er op gelet worden kon, dat bloem en blad meer met het karakter van den tekst harmoniëerden, zou dat een groote vooruitgang wezen. Ook de kleuren hebben een eigen sprake, evenals de woorden. Evenwel, verliezen wij niet uit het oog, dat men, bij den in het algemeen zeer lagen prijs, niet met al te hooge eischen mag aankomen. Wij zijn zoo vrij, het denkbeeld eens ter overweging te geven.

Voorts bevelen wij de rijke verzameling van den heer DAAMEN van harte aan. De schoone uitvoering, de sprekende Schriftuurplaatsen en de zeer voordeelige prijzen geven ons daartoe alle vrijmoedigheid. Zij verzekeren hem ongetwijfeld een flink debiet, dat wij hem gaarne toewenschen.

Uitgave van OOSTERBAAN en LE COINTRE te Goes.

Bij deze uitgevers verschijnt een nieuwe en goedkoope uitgave van een der beste boeken, die deze pers uit de Ganzestad verliet. Dit werk verscheen in 1902 onder den titel: *Moedereere en Kinderplicht*. De nieuwe uitgave voert ook een nieuwen titel:

Terechtgebracht. *Uit het volksleven onzer dagen*, door ANTHONIA MARGARETHA. Prijs 50 cent.

Van dit schoone boek kan worden gezegd, dat het goed Gereformeerd is en populair in gezonden zin. De Schrijfster is in het schetsen van dit tafereel uit het volksleven onzer dagen o. i. zeer gelukkig geweest.

De vrouw van metselaar Volders is overleden. Zijn eenige dochter Lena beijvert zich, haar overledene moeder zoo goed mogelijk te vervangen, en meent, dat zij daarin dermate slaagt, dat haar vader aan hertrouwen niet mag denken. Als haar blijkt, dat deze dit toch doet, gevoelt zij zich beledigd, gekrenkt, gegriefd en in de nagedachtenis harer moeder aangetast. Zij wordt weerspannig en weigert — want Volders laat zich door zijn dochter de wet niet voorschrijven — de tweede vrouw haars vaders den moedernaam te doen hooren. De verhouding, wyl Lena den nieuwen toestand niet aanvaardt, wordt zóó ongunstig, dat de jongedochter de deur uit moet, om te dienen. Zij blijft halsstarrig, ondanks al de liefde haars vaders en al de vriendelijke toewijding harer moeder. Eindelijk wordt zij ernstig ziek. Haar moeder verpleegt haar, tot zij niet meer kan, maar zonder dat Lena haar daarin kent. Daarna komt een pleegzuster, aan wien de herstellende haar omstandigheden mededeelt en die haar op haar zonde wijst en in 's Heeren hand het middel is tot Lena's bekeering. Het slot van het verhaal luidt: „En zij begonnen vroolijk te zijn”. Want Lena keert met berouw en verootmoediging terug.

Wij bevelen deze nieuwe uitgave gaarne aan. Zulke gezellige, huiselijke en

leerzame lectuur beantwoordt geheel aan wat wij verlangen voor de leerlingen, die de Zondagsschool verlaten. Ook voor het helpend personeel der Zondagschool is het uitnemend geschikt. Het legt den vinger op menige wondeplek onzes tijds, doet vaak een veelszins juisten blik werpen in het dagelijksch leven en bevat gouden lessen voor de jonkheid. Deze nieuwe uitgave zal, ook vooral door den zooveel lageren prijs, ongetwijfeld haar weg wel vinden. Wij wenschen den uitgever er van harte geluk mede.

Nagekomen boekje.

Uitgave der Firma B. van der Land te Amsterdam.

Een slechte week, door JOHANNA BREEVOORT. Met vier teekeningen van J. H. Isings Jr. Eén op den omslag en drie plaatjes tusschen den tekst. 45 bladz.

Aangezien dit werkje te laat inkwam, om nog aan de commissieleden te worden verzonden, kunnen wij er geen bepaalde recensie van geven, maar moeten wij met een bloote vermelding volstaan. Wij geven die gaarne als een attentie aan den uitgever, die ons voor het eerst iets van zijn uitgaven toezond.

De bekende Schrijfster schetst hier op zielkundige wijze het afglijden van een jongen op het pad der zonde en zijn terugkeer daarvan door den gezegenden invloed van het Woord Gods op zijn consciëntie. Inderdaad een thema, zooals wij het gaarne hebben, en waarvan de bewerking vooral tegenwoordig groot nut kan hebben.

Wel een goed verhaal, met een goede pen in levendigen trant geschreven en in vijf hoofdstukken met opschrift ingedeeld. Op pag. 22 troffen wij een passage aan, die wij even afschrijven. Jan is met zijn moeder in de kerk. De looppaden staan altemaal „propvol met menschen”, die wachten, tot de voorzang is opgegeven. Ook Jan blijft met zijn moeder staan, doch weet voor haar een plaats te veroveren. Een juffrouw, die in dezelfde bank zit, waarin Jan zijn moeder heeft „geduwd”, heeft blijkbaar schik in zijn ijver en lacht hem vriendelijk toe.

En nu zegt de Schrijfster:

„O wee, daar kwam de koster en drong allen, die 't pad versperden, naar achteren, meest arme menschen . . ., de rijken hadden immers hun eigen vaste plaatsen. En onderwijl zong de gemeente:

„Nooddruftigen zal Hij verschoonen,

Aan armen uit gena

Zijn hulpe ter verlossing toonen,

Hij slaat hun zielen ga”.

Zulk een teekening kunnen wij niet loven. Daar schuilt een addertje onder het gras. Op dergelijke manier loopt men gevaar, verbittering te wekken. Het is o.i. de rechte wijze niet, om de sociale quaestie in een kinderverhaal in te vlechten. Zouden bovendien de armen en nooddruftigen, hier bedoeld, niet in de eerste plaats gezocht moeten worden onder de *armen van geest*, die de Heere Jezus zalig maakt? De omslag van dit boekje is geheel afwijkend van den gewonen vorm. Waarlijk nieuw en frisch. En de plaatjes zijn niet gekleurd, maar inderdaad fijn geteekend. Ook beviel hier ons het onderschrift met verwijzing naar de bladzijde zeer wel. Zoo hoort het.

SCHEURKALENDERS.

Weer het bekende Klaverblad van vieren. Frisch en groen, zijn sappen optrekkend uit den vruchtbaren bodem van het Woord Gods.

Al zeer vroeg werd ons toegezonden:

1. **Uit de Fonteynen des Heils** *Woorden des levens voor iederen dag des jaars*, door Ds. W. H. OOSTEN. Uitgave van W. KIRCHNER, Bloemgracht 133, Amsterdam. Prijs per stuk 35 cent; 25 ex. à 30 ct.; 50 ex. à 25 ct.; 100 ex. à 22 ct.

Deze Kalender begint voor het Christelijke publiek en voor de getrouwe lezers en lezeressen van „JACHIN'S" Boekbeoordeeling langzamerhand te behoren tot de goede, oude bekenden. Immers mochten wij hem reeds eenige jaren achtereen ook hier aankondigen en *aanbevelen*. Wij doen dit ook nu met vrijmoedigheid.

De inhoud en inrichting zijn gelijk aan die van vorige jaren. Op de voorzijde der blaadjes vindt de lezer elken dag een woord des levens, d.w.z. een tekst uit de Heilige Schrift met toepasselijk, onderwijzend, troostend, stichtelijk bij-schrift. Daaraan worden toegevoegd de opgaven van dag en datur, van opkomst en ondergang van zon en maan, en van een drietal deelen der Schrift, die voor dien dag ter lezing worden aanbevolen.

De keerzijde levert ook dit jaar treffende verhalen, nu en dan een Christelijk lied en voorts, bij manier van bladvulling, gedachten over de verhoudingen en toestanden in het dagelijksch leven. Het is o.i. aan te bevelen, voor onze jeugd ook eens een aardigheid, een of andere lachwekkende historie, of een raadsel op te nemen. De redactie overwege dezen wenk eens voor een volgend jaar.

De bijschriften bij de teksten zagen wij liever met grooter letter gedrukt.

Het schild geeft een voorstelling van Daniël in den leeuwenkuil op het oogenblik, waarop hij den koning toeroept: „O, koning, leef in eeuwigheid; mijn God heeft zijn engel gezonden en Hij heeft den muil der leeuwen toegesloten". Deze woorden geeft het schild te lezen en als tegenhanger, aan de andere zijde van het blok, de waarschuwing van den Heiland: „Ziet, ik geve u de macht, om op slangen en schorpioenen te treden; doch verblijdt u daarin niet, maar verblijdt u veel meer, dat uwe namen geschreven zijn in de hemelen".

De figuur van den profeet dunkt ons niet het best gelukte deel der plaat. Kleeding en houding zouden, stond Daniël alleen, ons eer aan een boetenden monnik of een martelaar der Christenen doen denken, dan aan een Oosterling en vooral — een juichenden en overwinnenden knecht Gods.

Deze opmerkingen — geen aanmerkingen! — weerhouden ons niet, den arbeid van Ds. OOSTEN met ingenomenheid te begroeten en den Uitgever een grooten verkoop en den lezers en lezeressen veel zegen te wenschen.

Ook de premie kan daarbij ongetwijfeld goede diensten bewijzen:

Richard Hunne. *Een verhaal uit de dagen van Hendrik VIII.* Premie op den Scheurkalender: „Uit de fonteynen des Heils." Uit het Engelsch. Geïll. omslag en 8 zwarte platen. 128 blz. Prijs 40 ct.

„Richard Hunne" is een boek van beslist goeden Christelijken inhoud. De tegenstelling tusschen de dwalingen en de misbruiken der Roomsche kerk in de dagen van Hendrik VIII en het zuivere Evangelie der zaligheid komt er duidelijk in uit. Als bijdrage tot de kennis van den kerkelijken en godsdienstigen toe-

stand in Engeland, kort voor de Hervorming, is dit boek zeker niet onverdienstelijk. Het behandelt de lotgevallen van Richard Hunne, die in zijn hart de waarheid was toegedaan, maar voor het oog der wereld een oprecht Katholiek scheen. Steeds nam de vrijmoedigheid des geloofs bij hem toe, zoodat hij met zijn gezin den Bijbel durfde lezen, geloofsgenooten herbergde en ten slotte zelfs bij den koning om genade bad voor zijn neef Browne, die tot den vuurdood veroordeeld was. Zijn proces tegen de geestelijkheid wegens haar machtoverschrijding zette de kroon op zijn leven, en was de oorzaak, dat ook hij de martelaarskroon verwierf.

Op den vorm van dit verhaal is wel eenige aanmerking te maken. De inleiding is o. i. te groot en de historische mededeelingen ter opheldering zijn doorgaans te omslachtig, wat de Schrijver zelf ook gevoelt, zooals blijkt op pag. 47. De zinnen zijn dikwijls veel te lang en te moeilijk geconstrueerd. (Zie b.v. den eersten zin van het boek). Misschien is de vertaling uit het Engelsch daarvan wel oorzaak.

Niet zonder bedenking is ook, dat de hoofdpersoon eerst op pag. 47 op den voorgrond treedt, na van te voren slechts terloops te zijn genoemd.

De correctie is goed verzorgd. Slechts hier en daar komt een drukfout voor.

De uitvoering is overigens goed. De plaatjes zijn wat ouderwetsch en bieden niet veel afwisseling. Dat zij een onderschrift hebben met verwijzing naar de pagina, is een goed voorbeeld, dat algemeene navolging moge vinden. De strekking is alleszins uitnemend.

Vergeving door het bloed van Jezus Christus alleen wordt, het geheele boek door, op den voorgrond gesteld. Het doet den lezer zien, welk een strijd aan het geloof in Christus verbonden is. Nog meer, dat deze strijd niet regelrecht tot de overwinning voert, maar na vallen en opstaan. Aandoenlijk is het berouw van dien man, die om zijn leven te behouden, zijn Heiland had verloochend. Maar bij zijn tweede gevangenneming en pijniging was zijn geloof bestand tegen de beproeving en stierf hij blijmoedig.

Zoo is ook treffend beschreven, hoe Richard Hunne in de gevangenis bepaald werd bij zijn vreesachtigheid en wereldschgezindheid, en hoe hij voor die zonde vergeving zocht en vond in het bloed des Lams, eer hij de martelaarskroon der eere verwierf.

Een nuttig boekje dus, dat bij zijn lezers geloofsmoed kan opwekken en liefde voor de waarheid, die door het bloed van zulke martelaren is bezegeld.

Om zijn degelijken inhoud en uitnemende strekking kunnen wij het van heeler harte aanbevelen. Hier wordt zeer veel goeds voor weinig geld geboden.

2. **Gezelle Meerburg's Christelijke Volks—Scheurkalender voor 1908.** Prijs 40 cent.

Deze Kalender verwerft zich in onze kringen steeds meer vrienden. De groote plaag van vorige jaren werd geheel uitverkocht.

Aan de voorzijde der blaadjes een tekst met toelichting. De teksten zijn zorgvuldig gekozen en naar de kleine ruimte toelaat, grondig toegelicht. Des Zondags vult de toelichting niet alleen den voorkant, maar ook de achterzijde. De achterkant van de blaadjes over de maand Januari wordt door één verhaal ingenomen: „Achter slot en grendel”. Menigeen zal dit aangener vinden dan een verhaaltje van maar enkele blaadjes.

Het schild maakt een aangename indruk. 't Stelt voor een weenende maagd, een der jonkvrouwen Israels, terwijl een andere de harp van de wilgen neemt,

om te zingen van den Heere, die verlossing zal aanbrengen.

Wij bevelen dezen kalender met warmte aan. Hij zal ook dit jaar ongetwijfeld den goeden naam, dien hij steeds meer verkreeg, handhaven.

3. **Gereformeerd Tractaatgenootschap „Filippus”, Scheurkalender** voor het jaar 1908. Uitgever F. P. D'Huy, *Middelburg*.

De naam van dezen kalender is tegelijk zijn aanbeveling. Ook nu presenteert het schild zich zeer wel. Ter linkerzijde van het blok is Hand. 16 : 24, ter rechterzijde vs. 29 uit datzelfde hoofdstuk in zachte kleuren afgebeeld. 't Is uit de geschiedenis van den stokbewaarder te Filippi. Misschien heeft de ontwerper bij de keuze van zijn teekening zich laten leiden door den naam van het Tractaatgenootschap.

Het blok is met duidelijke letter gedrukt. Een groote verdienste. Bij menigen kalender hindert ons de te fijne druk. Wat men onder het volk brengen wil, moet zich door ieder gemakkelijk laten lezen.

In de tekststukjes aan de voorzijde valt als steeds een zuivere toon te beuisteren, en voor de bewerking der achterzijde schrijven wij gaarne een woord van lof.

Het Bestuur gaf dit jaar als Premie een herdruk van een uitnemend boek: *Spanje en Oranje of Neerlands Worsteling en Bevrijding* door J. KASSIES. Met vele illustraties. Heldere druk. 335 bladz. groot. Wij twijfelen er niet aan, of dit kostelijke geschrift van den ontslapen auteur zal met belangstelling ontvangen en gelezen worden.

Wij verblijden ons in de keuze dezer Premie. Niets is meer noodig voor ons volk, dan dat het in alle rangen en standen weer met het heilig enthousiasme onzer schoone Landshistorie gedoopt worde. En dat kan onder 's Heeren zegen voor een goed deel plaats hebben, als een kalender, die in 34000 ex. heel het land door verspreid wordt, een boek als premie geeft, waarin de polsslag van het geloofs- en heldenleven onzer vaderen krachtig klopt.

Wij stemmen van ganscher harte in met wat in het woord vooraf door het Bestuur gezegd wordt: „De herinnering aan des Heeren zegenrijke leidingen met Nederland en Oranje wekke en versterke in steeds breeder kring de behoefte, om weder te keeren tot den God, wiens duizendwerf verbeurde gunst misschien nog voor ons weggelegd is.” Zoo worde voor ons volk in den weg van schuld-besef en aanbidding het uitzicht geopend om, „gespaard en gelouterd, een toonbeeld van Gods genade te zijn tot in de verste nakomelingschap!”

De prijs van den Kalender met premie is f 1—; zonder premie 40 cent.

Moge deze uitgave voor „FILIPPUS” groote winst en voor de koopers rijken zegen brengen.

Christelijke Scheurkalender Barnabas. Uitgave van OOSTERBAAN en LE COINTRE te *Goes*.

Ook deze Kalender ziet er waarlijk aanlokkelijk uit. In frissche kleuren zien wij op het schild de uitbeelding van Openb. 14 : 6. Een engel, vliegende in het midden des hemels, die het eeuwige evangelie verkondigt aan degenen, die op aarde wonen. Een liefelijke gedachte, die aan het hart der beschouwers elken dag, heel het jaar door, blijvende en steeds nieuwe opbeuring en vertroosting kan bieden. Ter linkerzijde van het blok staat in flinke letter afgedrukt Matth. 24 : 14. Op het blok zelf Hand. 1 : 8.

Ook deze Kalender is een goede oude bekende. De voorzijde der blaadjes zal met stichting, de achterkant met genoeg gelezen worden.

De prijs is bij getallen slechts 25 ct. Ook daarom beveelt hij zich ter uitdeeling op de Zondagsschool zeer aan. Moge hij in vele huisgezinnen worden gebracht, om er een boodschapper van het Goede te zijn tot zegen voor velen.

Met ingenomenheid vermelden wij al deze Kalenders. Wij hopen, dat ze op vele Zondagsscholen zullen worden verspreid. Daar mag onder 's Heeren zegen rijke vrucht van worden verwacht, tot de uitbreiding van het koninkrijk Gods.

En nu zijn wij bijna aan het einde. Als de koffer ingepakt is, moeten de goederen door het slot worden verzekerd. Wij wenschten wel, dat wij zulk een ernstig slotwoord op ons Verslag konden schrijven, dat al onze onderwijzers en ouders diep gevoelen en beseffen mochten, welk een hoogst belangrijke zaak JACHIN in dezen bedoelt.

Goede lectuur voor onze kinderen te bezitten, is voorwaar geen kleinigheid. En dat vooral in een tijd, waarin de Index, de lijst der voor hen verboden boeken, schier met de week grooter wordt. Boeken, waaruit een geest van koude onverschilligheid, van fijne spotternij met het heilige, van dartelheid en van godslastering spreekt, die den lezer met een zwerm van dikwijls verlokkende en bedwelmende schoonheden er uit tegemoet treedt en aanwaait. Boeken, waarvan men, als men ze gelezen heeft, in weerwil der beste voornemens, om ze te vergeten, de vergiftigende nawerking telkens weer voelt opkomen in het hart.

In dat licht verstaan wij het woord van VAN DEJSSSEL: Een boek is nog iets anders dan geestelijke spijs; 't is ook een sociale daad. Verkeerde boeken kunnen aan den geest onzer kinderen onberekenbare schade toebrengen voor hun gansche leven.

Toen dezen zomer in ons land het mond- en klauwzeer onder het vee heerschte, werden allerwegen door de overheid maatregelen daartegen genomen. Men zag overal borden in de weilanden geplaatst, waarop met groote letters geschilderd was: MOND EN KLAUWZEER. Ook lazen wij op andere borden: VERDACHT VEE; MOND- EN KLAUWZEER.

Op dit terrein is men dus wel bezorgd. Zóó zelfs, dat niet alleen het vee, 't welk door de ziekte aangetast is, wordt geteekend, maar ook dat, 't welk er slechts van verdacht wordt.

't Ware te wenschen, dat er op vele plaatsen met groote letters te lezen stond: »Ouders, waakt er voor, dat uw kinderen geen verkeerde boeken lezen!» Op de spiegelruit van menige sierlijke etalage zou een plakkaat, waarop met groote letters gedrukt was: VERDACHTE BOEKEN, eenerzijds wel zeer misstaan, doch anderzijds hoogst nuttig zijn. Want hier is gift van ongelooft en revolutie, van onzedelijkheid en valsche leering.

Vele ouders zelfs uit onze kringen, zijn lang niet waakzaam genoeg op dit punt.

Prof. VAN VEEN schreef terecht in zijn »De Index» en de boekencensuur

in de Roomsch-Katholieke Kerk: »Ouders, die hun kinderen, maar rijp en groen laten lezen, handelen onverantwoordelijk.»

Men hoort in onzen tijd den *lof van het lezen* op vele tonen bezingen; laten wij er ernstig van doordrongen zijn, om te waarschuwen voor en te waken tegen het *gevaar van het lezen*.

Onze vaderen, die ongetwijfeld leefden in een tijd, in dit opzicht niet zoo ernstig dreigend als den onzen, beschamen ons door hun ijver en nauwgezetheid in dezen. Op de Provinciale Synode te Dordrecht gehouden in 1574, stelden zij enkele middelen vast »tot witroeiinghe der valscher leeringhe ende dwalinghen die door het lesen der ketterischen boecken meer ende meer toenemen.» Deze middelen waren de volgende: »Ten eerste sullen de Dienaers vanden predickstoel 't volk tot de lesinghe der Bijbelsche *Schriftwijze* (ure) vermanen ende vanden onghesonden ketterischen boecken afmanen, doch de namen der boecken spaerlick noemende. Ten tweede sullen die boeckvercoopers der reijne leere toeghedaan vanden Dienaren vermaent worden, dat ze sulke boecken niet en drucken noch vercoopen. Ten derden sullen de Dienaeren inde huijsbesoekinghen der lidtmaten der Ghemeijnte besien, of in haren huizen eenighe schadelicke boecken sijn, opdatse haer vermaenen meughen sulcke boecken wech te doen.»

Die kloeke waakzaamheid onzer vaderen veroordeelt ons. 't Is te vreezen, dat menig »boekvercooper», die de »reijne leere toeghedaan» is, artikel 3 uit de Acta dier Provinciale Synode niet zonder blozen kan lezen.

Wij zullen dankbaar zijn, als JACHIN's arbeid bij de onderwijzers en helpers der Zondagsschool en bij vele ouders, want ook dit Verslag wordt aan al onze leden toegezonden, dien invloed heeft, dat zij het ten opzichte van de lectuur voor de jeugd steeds nauw en ernstig mogen opnemen. Want waar het gevaar ernstiger wordt, moet ook de waakzaamheid toenemen.

In de tweede plaats zouden wij in ons slotwoord nog nader willen spreken over het lezen der boeken. Doch de tijd roept ons tot haasten. Slechts dit weinige zeggen wij er van. Is het een voorrecht, dat onze kinderen goede boeken hebben, laten wij nu ook toezien, dat zij ze lezen. En *goed* lezen. Onlangs vroeg iemand ons: »Maar zou het groote procent der leerlingen de boekjes, die ze op de Zondagsschool krijgen, wel lezen?»

Natuurlijk hangt dit veel af van het karakter van het kind. Wie niet leesgierig is, zal zijn prijsje wel eens doorbladeren en eenige malen »bekijken», maar zal er zich niet licht toe zetten, het te lezen. Jonge menschen, die geen lust in lezen hebben, zijn o.i. te beklagen. De kamers van hun hart en hoofd blijven voor een goed deel onbemeubeld. Toch dunkt ons, dat hierin veel invloed kan geoefend worden door het voorbeeld en de opwekking der ouders.

Daar zijn ook leerlingen, die heel blij met hun prijs zijn en hem toch niet lezen. Het zijn boekenliefhebbers. Zij bezien en doorbladeren ze gedurig en zetten ze dan in de rij op het boekenplankje, waar zij dikwijls met genoegen naar kijken, maar tot lezen der boeken komt het niet.

Een derde soort leest ze wél. Geheel, van de eerste tot de laatste bladzijde. Zij rennen het boekje door. Wanneer zij aan het lezen slaan, houden zij niet op, vóór het verhaal uit is. En als hun boek is doorgeestoomd, nemen zij dat van hun zusje en daarna dat van hun broertje. En die lezen zij ook vliegensvlug door. Zulk lezen draagt echter heel weinig vrucht. Bij die kinderen is reeds de kwaal, waarmee tegenwoordig zeer velen behept zijn. Men leest veel te veel, doch denkt daarbij zeer weinig, soms in 't geheel niet na. Onverteerde spijzen gedijen niet.

Doch daar zijn ook leerlingen — wij hebben ze zelf wel ontmoet — die hun boekje lezen en herlezen, en telkens nieuw en meer genot er van smaken. Zoo behoort het te zijn.

En dat moeten wij ook onzen kinderen leeren. Wij moeten ze leeren lezen, en leeren *verstaan*, wat ze lezen, en leeren *denken* over wat ze gelezen hebben. De lange winteravonden, kunnen voor ouders, die in het heil hunner kinderen levendig belangstellen, ook in dezen verdienstelijke paedagogen zijn.

En hiermede zijn wij aan het einde der ons toevertrouwde taak. Doch alvorens de pen neer te leggen, resten ons nog enkele mededeelingen tot afscheid.

Namens de Gereformeerde Zondagsschoolvereeniging »JACHIN» zeggen wij den Heeren Uitgevers hartelijk dank voor de welwillende toezending hunner uitgaven. Wij hopen zeer, dat de uitgebrachte recensies ook hun tot voordeel mogen strekken.

Hartelijk dank inzonderheid ook aan de Heeren Commissieleden voor den belangrijken arbeid, waarmede zij ook nu weder met zooveel toewijdende trouw en consciëntieuze nauwgezetheid »JACHIN» wilden dienen.

Bij de gevoelens van oprechten dank, is ons hart ook met diepen weemoed vervuld. De hulp van een onzer trouwste en ijverigste medewerkers moesten wij missen. Onze hooggewaardeerde broeder Loois werd van zijn post afgeroepen en is, na een leven van rijkgezegenden arbeid, ingegaan in de ruste zijns Heeren. Wij gedenken ook hier met dankbaarheid aan zijn vele en treffelijke diensten, gedurende tal van jaren in het belang der boekbeoordeeling verricht.

Er van overtuigd, dat dit omvangrijke werk te zwaar werd voor één hand, stelde Ds. Loois in de laatste Bestuursvergadering voor, aan Ds. C. ORANJE te verzoeken den Redacteur assistentie te verleen en bij het opstellen van het Verslag. En zie, ook deze hooggeachte Broeder werd uit

den kring der zijnen na smartelijk lijden weggenomen.

Na de bereidwillige toezegging van Ds. ORANJE hadden wij hoop, dat het Verslag nu vlugger van stapel kon loopen en wij eenige dagen vroeger dan anders gereed zouden zijn. Doch die schoone hoop is plotseling en droef ondergegaan. Ds. ORANJE heeft nog de recensie van één boekje kunnen schrijven, die over het werkje van P. J. KLOPPERS: *De jongen van den tram*. Maar met dit begin stond hij ook in eens aan het einde. Weemoedig stemde het ons, al de stukken en brieven terug te ontvangen, om nu het pas door hem begonnen werk op te nemen en te voleinden. De Heere heeft dat voorrecht ons vergund door zijn sparende hand. Evenwel indien wij geen goede hulp van anderen daarbij hadden genoten, wij zouden op den avond van den 21sten November, dus nog een dag vroeger dan verleden jaar, niet den eindpaal bereikt hebben.

Hartelijk dank aan den Heer KOSTER voor zijn bijstand ons verleend; en vooral ook aan den eersten Secretaris — broeder ORANJE — die bij de correctie en in zoovele andere opzichten ons uitstekende diensten bewezen en daardoor dezen omvangrijken arbeid voor ons aanmerkelijk verlicht heeft.

Aan de Uitgevers deelen wij mede, dat dit Verslag weder op ruime schaal wordt verspreid. Aan al de geabonneerden op de Toelichting, aan al de verspreide leden, aan al onze Afdeelingen, aan al onze Correspondenten, en ook aan al de Commissieleden wordt het in een of meer exemplaren toegezonden. De oplage bedraagt bijna 2000 exemplaren.

Evenals de beide vorige jaren wordt het ook nu weder in den handel gebracht. Wie een ex. wenscht te ontvangen, wende zich tot de firma A. GEZELLE MEERBURG, te *Heusden*. De prijs is 40 ct.; franco per post 45 cent.

Van harte hopen wij, dat ook de ouders JACHIN's Boekbeoordeling steeds meer mogen raadplegen.

De Boekbeoordeeling van »JACHIN» onderscheidt zich hierdoor van de aanbevelingen, die de Nieuwsbladen geven, dat zij niet een collectief oordeel uitspreekt, waarbij een of twee series van boekjes met een enkel woord worden aangeprezen, maar met ernst elk boekje afzonderlijk in bespreking brengt.

Het deed ons genoegen, in de jongste »*Amsterdamsche Kerkbode*» aan het slot eener korte aanbeveling van CALLENBACHS uitgaven te lezen:

»Voor bredere beoordeeling van elk dezer boekskens raadplege men het verslag van »Jachin».

't Ware te wenschen, dat dit goede voorbeeld ook door andere bladen gevolgd werd. Daardoor zou de zaak, die wij voorstaan, krachtigen steun ontvangen.

Het Bestuur stelt gaarne weder eenige exemplaren van het Verslag voor H.H. Uitgevers beschikbaar, met beleefd verzoek, zoo goed te willen zijn, deze den H.H. Schrijvers te doen toekomen. Het zou ons zeer

verblijden, zoo zij van de recensies kennis wilden nemen. Misschien is de veronderstelling niet te stout, dat een enkele opmerking hier en daar ook hun nog eenige winste kan brengen.

Gaarne ontvangen wij van de goedgekeurde boekjes weder eenige presentemplaren, om daarmede de behoeftige Zondagsscholen te verblijden.

Den Bestuurders van behoeftige Zondagsscholen verzoeken wij, *vóór 5 December* a.s. hun aanvragen om boekjes in te zenden aan den Heer P. KOSTER te *Appelscha*. Deze heeft zich weder bereid verklaard, den arbeid der verdeeling op zich te nemen. Wij wenschen van harte, dat dit omslachtige werk hem voorspoedig en gemakkelijk van de hand moge gaan. Bij de aanvraag behoort men het getal leerlingen der Zondagsschool op te geven en *20 ct. aan postzegels in te sluiten* ter vergoeding van de frankeering. Met deze aanvragen mag men zich wél haasten. Ieder jaar komen er eenige te laat in.

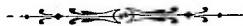
Alleen *werkelijk behoeftige* Zondagsscholen komen voor deze uitdeeling in aanmerking. Naar gelang van den aanwezigen voorraad zal br. KOSTER te *Appelscha* aan de aanvragen van hen, die de gemelde voorwaarden nakomen, voldoen. Wij zeggen dit met eenigen nadruk, omdat elk jaar brieven inkomen, waarin de opgave van het getal leerlingen ontbreekt of verzuimd wordt, de vereischte postzegels in te sluiten.

Moge de Heere de Zondagsscholen tot rijken zegen stellen, en de Besturen, alsook de onderwijzers zalven met zijn Heiligen Geest, om met ernst en blijmoedigheid hun arbeid, gedrongen door de liefde Christi, te verrichten, tot eere van zijn heiligen Naam en tot uitbreiding van zijn heerlijk Koninkrijk.

Weesp, 21 November 1907.

J. P. TAZELAAR.

Uitgaven van de Gereform. Zondagsschoolvereen. JACHIN.

OFFICIËEL ORGAAN.

De Zondagsschool.

Tijdschrift ter bespreking van 'de belangen der Geref. Zondagsscholen. Redacteur J. P. TAZELAAR te Weesp.

Dit blad verschijnt driemaandelijks. Elke aflevering beslaat 12 papina's over 2 kolommen gedrukt. Prijs per jaargang, franco per post bij vooruitbetaling 40 cts. Men abonneere zich bij den uitgever A. GEZELLE MEERBURG te Heusden.

KALENDER MET TOELICHTING.

Kalender van de Geref. Zondagsschoolvereeniging »JACHIN« samengesteld door den Heer W. KROESE, Ds. D. HOEK en

In boekformaat, prijs 3 cent.

In geperforeerde bladen, prijs 3 cent.

De toelichting bij den kalender, onder redactie van dezelfde Heeren, verschijnt in driemaandelijksche afleveringen. Prijs per jaargang fr. per post f0.60.

BOEKJES.

Een vijftal stellingen in betrekking tot de Zondagsschool, door A. LITTOON, Geref. Pred. te *Middelburg*. Prijs 10 ct.

Wat heeft de Zondagsschool gedaan en wat kan ze doen ter verbreiding van de kennis der Heilige Schrift? door Ds. A. LOOIS. Prijs 7½ ct.

De Zondagsschool en het Socialisme, door D. MULDER, Hoofd der Chr. School te *Zierikzee*. Prijs 10 ct.

Huiscatechisatie en Zondagsschool, door P. ORANJE, Hoofd eener Geref School te *Amsterdam*. Prijs 7½ ct.

Waarom opgeheven? door J. P. TAZELAAR. Prijs 10 ct.

De Zondagsschool en het Moderne Heidendom, door J. P. TAZELAAR. Prijs 7½ ct.

De Zondagsschool. Een boekje voor de leerlingen der hoogste klassen. M plaatjes door J. P. TAZELAAR. Prijs 10 ct.

De Zondagsschool en de Christelijke lectuur (in aansluiting aan »Jachir werk»), door P. ORANJE. Prijs 10 ct.

Het Genadeverbond en de Zondagsschool, door Ds. T. Bos. Prijs 10 ct.

Hoe moet het Oude Testament op onze Zondagsscholen behandeld worden? door Dr. J. C. DE MOOR. Prijs 7½ cent.

Wat onderscheidt de Gereformeerde van de Methodistische Zondagsschool? door Ds. D. POL. Prijs 7½ cent.

De eeuw van het kind en het kind naar Gods Woord, door F. LETTINGA Prijs 10 cent.

Welke eischen „Jachin” stelt aan de lectuur voor de Jeugd, door J. P. TAZELAAR

Catalogus van lectuur voor de jeugd, door de Geref. Zondagsschoolvereeniging »JACHIN” aanbevolen.

Deze lijst wordt elk jaar aangevuld met de nieuwe werkjes, die het licht zien en aanbevelenswaardig zijn, en is – evenals het bovengenoemde artikel – gratis verkrijgbaar.

TRACTAATJES.

Tractaatjes op gekleurd papier in 10 verschillende No's. Prijs 2 ct.; 100 ex. f1.75; 250 ex. f3.75; 500 ex. f6.50; 1000 ex. f12.—

Tractaatjes op gekl. papier in 3 verschillende No's. Prijs 1½ ct.; 100 ex. f1.25; 250 ex. f2.50.

Tractaatjes op wit papier, 2 pag., in 20 verschillende No's waarvan enkele met versjes op bekende wijzen of met muziek. Prijs ½ ct.; 100 ex. 35 ct.; 250 ex. 80 ct.; 500 ex. f1.55.

Zes nieuwe boeiende **Tractaatjes**: No. 1 »De kleine Abraham of een heerlijke vrucht van de Zondagsschool.” No. 2 »Dat waag ik niet”. No. 3 »Op de paardenmarkt te Z.” No. 4 »God laat zich niet bespotten”. No. 5 »God is een Vader der weezen”. No. 6 »Uit gevaar gered”. Prijs 1 ex. 1 ct.; 100 ex. f0.75; 250 ex. f1.80; 500 ex. f3.30; 1000 ex. f6.00.

Een serie nieuwe Tractaatjes. 12 nummers. No. 1. De eerste Zondagsschool in ons land. No. 2. De kinderen door God geteld. No. 3. Bijna een moordenaar. No. 4. De gevonden geldbeurs. No. 5. Op het kerkhof te D. No. 6. Wat een moeder haar kind leerde. No. 7. Een kind, dat vroeg den Heere vreesde. No. 8. Bijna gered. No. 9. Een feest, dat in rouw eindigde. No. 10. Wat weet gij van den Heere Jezus? No. 11. De Bijbel en het Pistool. No. 12. Meer dan goud of zilver. Op gekleurd papier. Acht pagina's. Prijs 2 cts.; 100 ex. f 1.50; 250 ex. f 3.—; 500 ex. f 5.50; 1000 ex. f10.— Gesorteerd.

BELONINGSKAARTJES.

Kaartjes No. 1, in pakjes van 600 kaartjes, 50 ct.

» » 2, » » » 120 » 37½ »

» » 3, » » » 30 » 25 »

12 pakjes f2.50; 24 p. f4.00; 50 p. f7.00; 100 p. f12.50.

NIEUWE BELOONINGSKAARTJES No. 2.

Deze nieuwe kaartjes hebben inderdaad een bekoorlijk aanzien en zijn voor het kinderoog zeer aantrekkelijk.

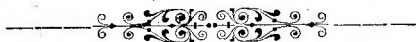
Op zacht getinten ondergrond (in 6 verschillende kleuren verkrijgbaar) met een sierlijk randje omlijst, staat de tekst met bruine letter afgedrukt.

Aan de bovenzijde de naam »JACHIN» met flinke mooie typen. Rechts een Bijbelsch tafereeltje in vier teekeningen: 1. Jezus' intocht in Jeruzalem. 2. De Goede Herder en zijn schapen. 3. Jezus, de kinderen zegenend. 4. De wegleiding van Christus naar Golgotha.

Hoewel klein, zijn deze illustraties toch duidelijk en inderdaad fijn uitgevoerd. De prijs is dezelfde als die der vorige.

DIPLOMA

af te geven aan hen, die de Zondagsschool verlaten. Zeer fraai bewerkt in verschillende kleuren. Prijs 10 ct.; 25 ex. f 2.—; 50 ex. f 3.50; 100 ex. 6.—.

INHOUD.

	Bladz.
Lijst der Commissiën voor de Boekbeoordeeling	1
Algemeene Beschouwingen.	2—10
Uitgaven van G. F. CALLENBACH	10—44
» » J. M. BREDÉE	44—51
» » D. A. DAAMEN	51—54
» » OOSTERBAAN en LE COINTRE	54—55
» » de Firma B. VAN DER LAND	55
» » W. KIRCHNER	56—57
» » A. GEZELLE MEERBURG	57—58
» » »FILIPPUS»	58
» » OOSTERBAAN en LE COINTRE	58—59
» » JACHIN.	64—66

NADERE AANWIJZINGEN.

Geschiedenissen uit den Bijbel	24
Platen voor aanschouwingsonderwijs.	42
Wandteksten	49-51, 52-53
Kerstliederen	41—42
Scheurkalenders	56—59

Uit „Jachins” Statuten.

ART. 2.

Het doel der Geref. Zondagsschoolvereeniging „JACHIN” is:

10. de bevordering van de oprichting en instandhouding van Zondagscholen, waar zij niet, of niet voldoende aanwezig zijn;
20. bevordering van den bloei der reeds bestaande Zondagsscholen en van samenwerking derzelve;
30. haren zedelijken invloed aan te wenden tot bevordering van 't lager onderwijs op denzelfden grondslag;
40. het uitgeven van hulpmiddelen ten dienste van onderwijzers en leerlingen.

ART. 3.

Leden der vereeniging „JACHIN” zijn allen, die met den grondslag en het doel instemmen, (zie art. 1 en 2), en eene jaarlijksche contributie betalen van minstens 50 cent.

ART. 8.

Minstens 10 personen in ééne of in nabij liggende gemeenten kunnen zich tot een afdeling vormen. Elke afdeling heeft het recht een afgevaardigde te zenden naar de Algemeene Vergadering. Afdelingen boven de 50 leden kunnen 2, boven de 100 leden 3 afgevaardigen zenden.

ART. 9.

Bestaande corporatiën: Zondagsschoolvereenigingen, buiten „JACHIN” staande, Kerkeraden, Jongelings- en Jongedochtersvereenigingen kunnen zich, ter bevordering der eenheid, aan „JACHIN” aansluiten, indien zij met het doel en den grondslag instemmen en jaarlijks f 3. — in de algemeene kas storten. Zij verkrijgen daardoor het recht tot het zenden van één afgevaardigde ter Algemeene Vergadering.

Het Bestuur noodigt allen, die den arbeid der Zondagsschool wenschen te steunen, uit, lid te worden van „JACHIN” en in hunne omgeving nieuwe leden voor de vereeniging te werven.

Het adres van den penningmeester is tijdelijk: „Den Heer P. ORANJE, Eikenweg 4, Amsterdam.”